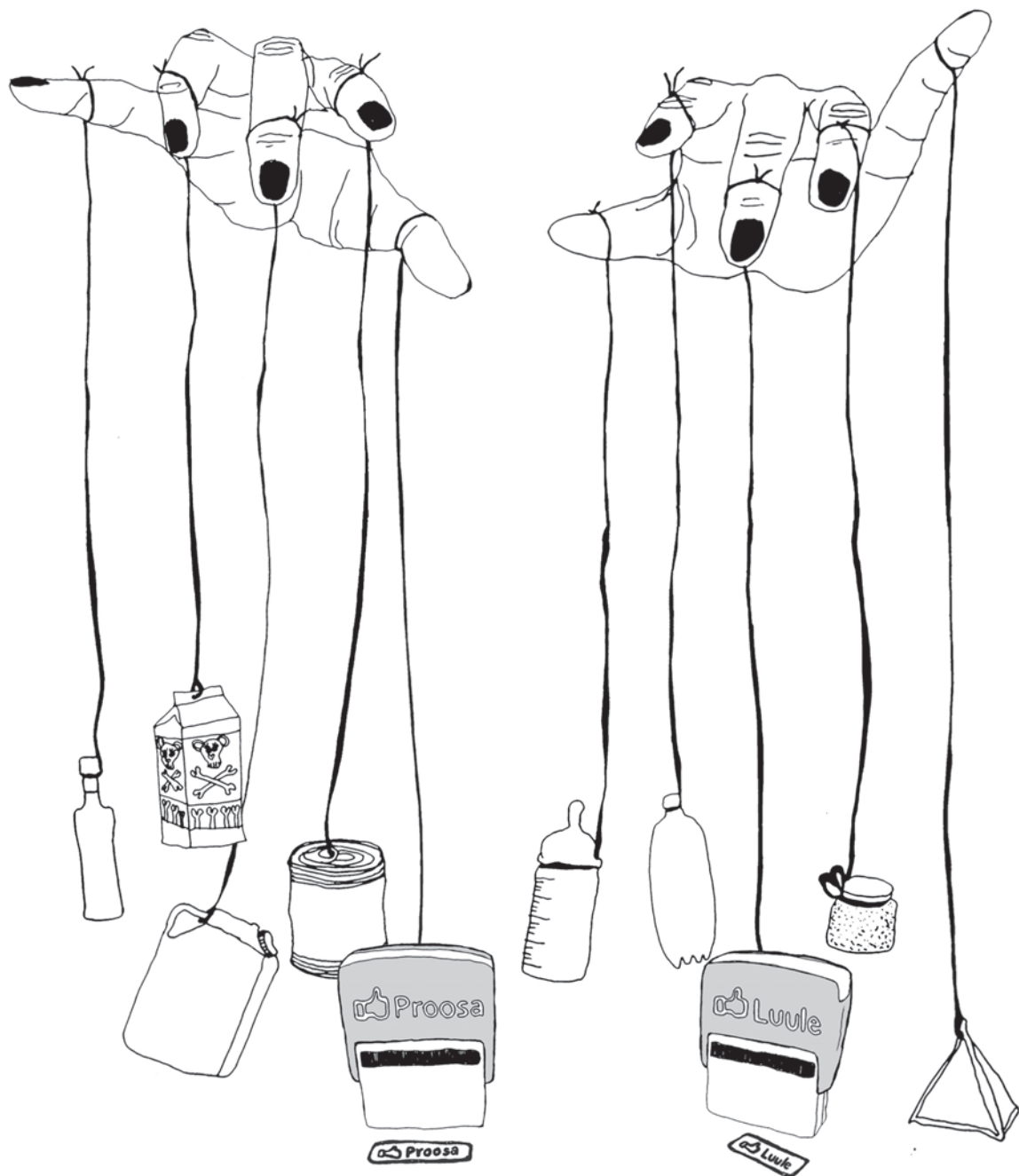

VÄRSKE RÕHK

Martin Vabat / Silvia Urgas / Siim Kera / Linda-Mari Väli / Intervjuu Helena Läksiga / Austria vihik

II / 2011 (nr 26)

www.va.ee

Värske Rõhu toimetus

Peatoimetaja: Lauri Eesmaa

Toimetajad: Johanna Ross, Triin Ploom

Keeletoimetaja: Triin Ploom

Kujundaja: Tanel Rannala

Joonistused: Siiri Taimla ja Tanel Rannala (JOONMEEDIA.blogspot.com)

Kaastööd

Luule: triin.ploom@va.ee, carolina.pihelgas@va.ee (al juulist 2011)

Proosa: johanna.ross@va.ee

Arvustused, esseed ja tõlked: lauri.eesmaa@va.ee

Pildid ja fotod: vr@va.ee

Väljaandja

MTÜ Värske Rõhk

Vanemuise 19

51014 Tartu

Tel: 7427087

vr@va.ee

Tellimine: www.va.ee

Trükk: Ecoprint

Värske Rõhk II/2011 (nr 26)

ISSN 1736-2954

SISUKORD

Luule

Martin Vabat	4
Helena Läks	15
Sander Kadajane	21
Silvia Urgas	22
Jorma Sarv	25
Mirjam Proos	28
Siim Kera	29

Proosa

Hiie Tamman	32
Annika Tihamets	40
Linda-Mari Väli	56

Intervjuu

Helena Läks / Kairi Kruus	68
---------------------------------	----

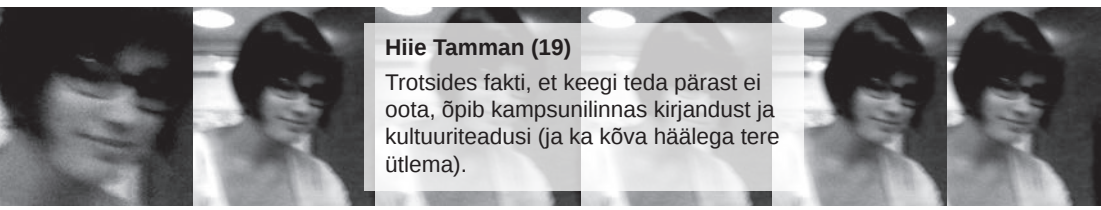
Arvustused

Piret Põldver	75
Brita Melts	81
Triin Sepp	87

Austria vihik

Andreas Unterweger	93
Sophie Reyer	101
Alexander Micheuz	105
Clemens J. Setz	113
Andrea Stift	123

Noori autoreid > 2011

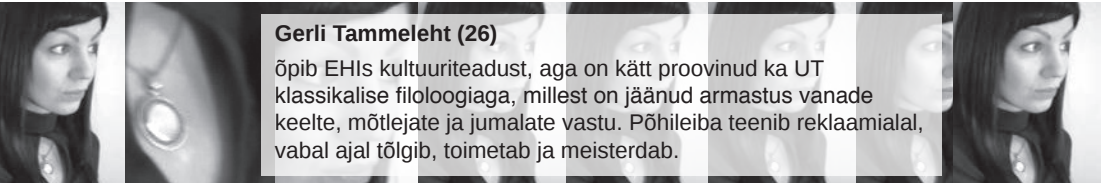
Hiie Tamman (19)

Trotsides fakti, et keegi teda pärast ei oota, õpib kampsunilinnas kirjandust ja kultuuriteadusi (ja ka kõva häälega tere ütlemata).

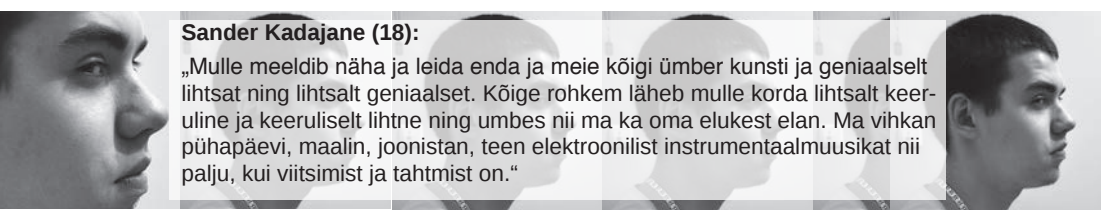
Annika Tihamets (20):

„Korralike inimeste vahel, isekesks kahevahel, aja ja enese vahel mõtteid jaotan, kui kohv aurab.“

Gerli Tammeleht (26)

õpib EHis kultuuriteadust, aga on kätt proovinud ka UT klassikalise filoloogiaga, millest on jäänud armastus vanade keelte, mõtlejate ja jumalate vastu. Põhileiba teenib reklaamialal, vabal ajal tõlgib, toimetab ja meisterdab.

Sander Kadajane (18):

„Mulle meeldib näha ja leida enda ja meie kõigi ümber kunsti ja geniaalselt lihtsat ning lihtsalt geniaalset. Kõige rohkem läheb mulle korda lihtsalt keeruline ja keeruliselt lihtne ning umbes nii ma ka oma elukest elan. Ma vihkan pühapäevi, maalin, joonistan, teen elektroonilist instrumentaalmuusikat nii palju, kui viitsimist ja tahtmist on.“

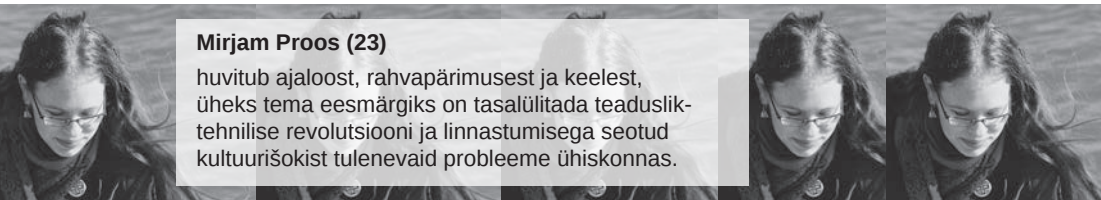
Linda-Mari Väli (22):

„Parafraaseerides Magritte'i: „See o n piip,“ saan ma suurest naerust kõhuvalu...“

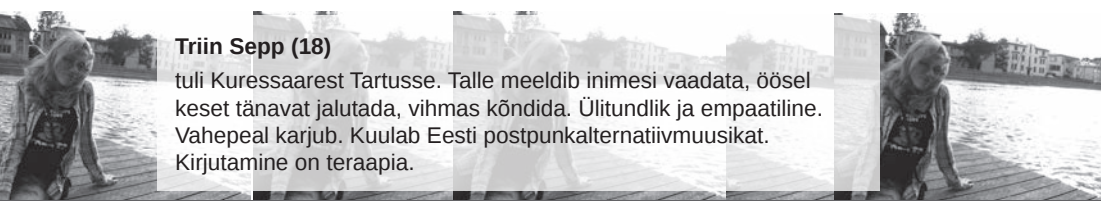
Siim Kera (22):

„Elu on kõige kaunim koht, kus ma kunagi elanud olen.“

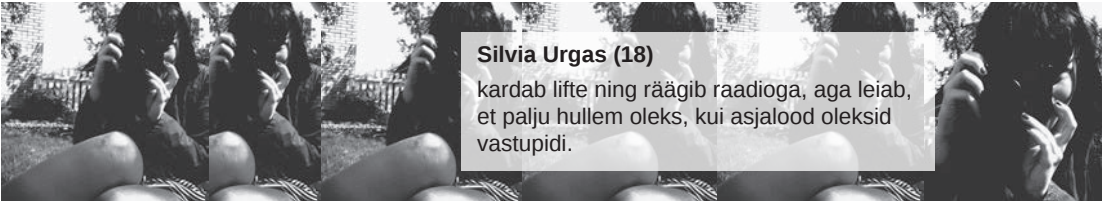
Mirjam Proos (23)

huvitub ajaloost, rahvapärимusest ja keelest, üheks tema eesmärgiks on tasalülitada teaduslik-tehnilise revolutsiooni ja linnastumisega seotud kultuurišokist tulenevaid probleeme ühiskonnas.

Triin Sepp (18)

tuli Kuressaarest Tartusse. Talle meeldib inimesi vaadata, öösel keset tänavat jalutada, vihmas kõndida. Ülitundlik ja empaatiline. Vahepeal karjub. Kuulab Eesti postpunkalternatiivmuusikat. Kirjutamine on teraapia.

Silvia Urgas (18)

kardab lifte ning räägib raadioga, aga leiab, et palju hullem oleks, kui asjalood oleksid vastupidi.

Helena Šegedin (25)

on tõlkimist õppinud Saksamaal väikeste põigetega Euroopa ida- ja lääneserva ning nüüd maandunud taas Tartu Ülikoolis. Armastab kolleksioneerida juhuslikke infokilde ja pidada sügavamõttelisi öiseid vestlusi võõrastega. Tulevikueesmärk: saada üha paremini aru sõnadest, inimestest ja maailma asjadest.

Helena Läks (23):

„Muhulane Tartus pole küll teab mis *Englishman in New York*, aga pained ja üle pea käivad lained on samad. Ja meri põlvini.“

Jorma Sarv (29)

on kokku kogunud viimasel kümnel aastal märkmikesse, failidesse, sõnumitesse, peopesadesse, lauanurkadele ja kuhu iganes sirceldatud read ning mõned valitud luuletused ka teistele lugeda andnud. Kui see kedagi kõnetab, siis on tal hea meel. Kuna tunded, elamused, küsimused, paradoksid – nii suuremad kui väiksemad – ei näi meie ümbert niipea kaduvat, siis on tõenäoline, et üht-teist tuleb edaspidigi üles tähendada.

Martin Vabat (30):

„Nägin eile tänaval põrgut ja päikest ühtaegu. Tunded aeguvad. Tekstid aeguvad. Pudenevad käest. Olen sellel kevadel armunud mustvalgetuhat korda. Ei ole vaja murda läbi teisele poole, pigem hingata, hingata, hingata teisele poole.“

(Foto: Taavi Tatsi)

Mihkel Seeder (22):

„Vahel öeldakse, et kes ei sära silmipimestavalt, see kritiseerib; kes ei küündi kõrgustesse, see õpetab; ja kes lihtsalt ei oska, see tõlgib. Ma väga loodan, et see ei vasta tõele.“

Hella Jansons (24)

on sahtlisse kirjutaja, kes hetkel on Prantsusmaal, et lugeda raamatuid, mõelda ning mõtteid lugeda. Eluiroonia arooniamahlaks!

Elina Adamson (22)

Meeter kuuskümmend seitse pikk, isikukood liiga pikk, juuksed lühikesed, paremakäeline. Õpib filosoofiat, armastab oma sõpru, kõikvõimalikke keeli ja sõnu.

Martin Vabat

Küalaline

Olen küalaline igas seltskonnas
Kodu leidnud surnud mässajate ja prohvetite
vabade vördjate ja vallavaeste seast
Olen küalaline igas seltskonnas
Kuskilt välja imbutud
Ma oma sündi ei tea

Ma oma sündi ei tea
Olen küalaline igas seltskonnas
Sündinud leinast
Lein on olnud mu lõbu
Kord jääd murdev
Kord kinni külmuv

aga ma tulen läbi

Tulen läbi pigiste minoorsuste
maha lastud ja üles poodud heeroste
kadunud aegade ja perede
nutmata pisarate ja lugude
Tulen rabedates raasukestes riigipiiril
oksad risti rästi silme ees
oksad risti rästi silme ees

Aga mu silmad näevadki rägestikus rohkem
sest olen tühikäik kaugelt planeedilt
sest olen eksperiment
konflikt
olen saadik
iseendale
sest olen eksperiment
konflikt
olen saadik
iseendale

Olen küalaline
iseendale
Võõras
iseendale
Olen vördjas
kuningate soost

Et me ei puudutagi

Mul on hea meel su nime näha
Ma ei tea miks aga nii see on
Ilmselt mõtleb mõni
et me hakkame nüüd käima
aga kes see mõni on
Mõtlen ju isegi et
äkki me hakkame nüüd käima
ent kas see pole mitte mõttetu

Ütled et midagi pole mõttetu et ära mõtle üle
et ära kutsu oma ärajooksimisi esile
Jah aga mu kosmoselaeva vaevab üks küsimus
enne veel kui ma atmosfääris läbi põlen –
kuidas sahistada sügises
ilma silmnähtavate tagajärgedeta
kuidas viskuda õhku
ilma rasket ruumi rammimata

Sa ei vasta veel sest sa ei tea
Istume parem Toomel edasi
Püha ürituse nimel endiselt ei puuduta
aga kui kaua nad taluvad meid
vaadata et me ei puudutagi
aga kes see nad on
Mõtlen ju isegi et
kaua ma kannatan meid vaadata
et me ei puudutagi

Süütan pihus küünla
ja mõte hajub selle leeki
Korraks tundub et kõvemad tunded
vajuvad kaugesse valgesse vaatesse
põldude ja kraavide ja mustade latvade kohal
Hetkeks tekib reaalne illusioon
et me ei puudutagi

Sügise sõnastajad

Helistan sulle varahommikul
veel enne kui su puder põhja kõrbeb
ja kutsun sind välja
Linnast 59 km välja
sammaldunud mõisapuhma
Sa ei küsi miks
ja ma ei ütle miks

Sõidame ümaras soojas
maaliinibussis
Sina istud akna ääres
kaarjate toonitud akende all
Mina vahekäigu pool

Vaatad aknast välja ja
vaheldumisi mulle otsa
Sul on sinipunased käpikud
ja oranžikollane kõrvadega müts
mille alt piiluvad juhuslikud
jumalikud juuksed
Äkki lehiste all läheme maha
Vaatan kaarti. Sina sügad nina
Pinnatud kruusateel pläriseb võrr

Poole tunniga jõuame kohale
Sahistame alleel ja otsime teed
koplisse läbi kägiseva karjavärava
mis on kord aastas avatud
kuid elekter on sees
Lõunaks maandume lennuväljapõllul
Kõnnime üle sügisküntud vagude
mullakamarapöörade
maaparanduskraavi äärde
hundinuiade vahele
raagus puu alla
et püüda viimast
vahtralehte

II

Sa ei küsi. Ja ma ei ütle. Vaikime
Seljad vastu selga. Termos käes
auramas meie vastandlike
ürgalgete vahelt
viimase vahtralehe poole
mille püüame õhust

Sa ei küsi. Ja ma ei ütle. Vaikime
Peame sääriväristava vabaduse
lihtsalt ületalve. Viime kevadesse suvve
ja siis tagasi raagus mõisapuhma

Sa ei küsi. Ja ma ei ütle. Vaikime
Sõnastame endid
sellel vahtralehe püüdmise pühal
ootamatu päikese all
parema sombupilve vatis
ühes lahkuvate lindudega

pidevalt ümber

Sa ei küsi. Ja ma ei ütle. Vaikime
Õhtul jõuame koju
puhume leilis üle tundliku ihu
Sõnastame ümber
meid kahte ja kõike
vahtralehepüüdlikult
ausa kire ja külma
ja soojaga

Kui ei sõnastaks ümber
meid kahte ja kõike
Kui ei sõnastaks ümber
meelt ja ihu
vahtralehepüüdlikult
ausa kire ja külma
ja soojaga
siis poleks meil üldse
häälepaelu
ega suud
ega sõna
ega lootust

III

Kirjutad viimasele
vahtraleheküljele
mõttes omad read
Roheliste liigikaaslaste
kõigusoojasust ümberütlevad
kipitavad read
Kirjutad viimasele
vahtraleheküljele
tindi ja sulega
Kirjutad viimasele
vahtraleheküljele
väljateenitud verega

Avad akna. Süda puhub
su juhuslikud juuksed
jumalikult laiali
Avad ukse
Oled jumalikult laiali
õudkaunilt ära
Valgud üle põllu
üle mere ja isikliku
kinosaali ookeani
saladuste saarele
Nii ära ja ära
et ilmud endale
kulmukarva kleepunud piisas
Nii ära ja ära
et elad sada elu ühes
hingetõmbes. Valu ja valu
suitstes suvega läbi
Trots sulas juba kevadel

Avad ja su rinna ümber valgeneb
sõõr. Ilmvõimatu. Võimas
Nii ära ja ära
Nii pilbasteks pilbasteks
Nii lõhki ja kokku
et valu ei ole enam valus
et hirm ei ole enam hirm

Avad aga ole valmis
Sa näed vale ilu
Sinu puhtus on juba teotus
Sa sõnastad kõik
sügised

Valgustühjas pimeilus

Me käime kõik läbi korduvad surmad
Astume iseenda mustjäätnud jälgedes
Keedame end elu eest usinasti kokku
olemise turvamise tukkuvatest tavadest
et siis pärast kolmekümmend kolme valgusaastat
lihtsalt kõige umbtotakamal viivul
visata kõik üle parda
raiuda udukirvestega iseenda jäätnud jäljed
kloppida sulgnuiadega tühjaks surmad
ja astuda kõigest välja
ma mõtlen kõigest – kõigest
viimsetilgatumani
nii et hiired ka ei piiksu
ja hiied kaovad
ja kõik pühad vaikivad
voolates tagasi sünnihälli

Me käime kõik läbi korduvad surmad
Pöörame igiuusi egolehekülgi
Levitame ultravana minaavangardi
otsides üha puhtamat eluhasarti
et siis pärast tuhandet täiskuud
lihtsalt kõige irdnarrimal hetkel
harutada kõik lahti
sulatada kuldsabadega saavutused
jäätada päikeses tühiveed
ja sõlmida kõik lahti
kõik – ma mõtlen kõik
ihukarvaotsmikeni
nii et isegi südant ei kuule
kuigi see lööb kõikjal
üle ilmavere laotuse

Me käime kõik läbi korduvad surmad
Otsime täitematerjali ajuauku
Naudime võõrast silmapilku
Kirjutame üles iga tarkuse
et siis ühel suvalisel päeval
üks kollane Kirovitši traktor
sõidaks oma selgusega meist üle
ja me rebime kõik
ma mõtlen kõik konspektid
vaadates talumatuid teadmisi hõõgumas anarhojaanitules
ning pilgates oma pimedust südasuveks

Me käime kõik läbi korduvad surmad
Teenime välja kõik jäätunud jälgede pagunid
ja siis pärast maailmarekordilist destroastroaspirantuuri
lõhume ja rebime
soojade sõrmedega
guašikollases sängis
nimetislülide peal
sõgedas sõreduses
loova ja hävitava vahel
avaras tiheduses
valgustühjas pimeilus

Pooleli jäänud vaimutantsu sammud

Käid kolmapäeviti Tartus
Jalutad Taara puiesteel
Jalutuskepp kõver

Näitad oma tammekoorenägu
isekaid sooje sooni
paremat suunurka

Kõrgete riulite vahelt
suitsulõhna seest
veel kirjutad mulle

et kolid ära –
oled väsinud puhtast vihast

Saadad ümbrikus sule
Valge sule
Selle sure-
matuse
meenutuse
mille jõul sa kord ületasid
Beringi

Post scriptum veel lisad
ühe ablatiivi reegli
ning sinka vonka
päris lõppu
pooleli jäänud
vaimutantsu sammud

Sa ei ütle mis tänavale sa kolid
Ülesse või alla
Majakasse või uuesti madalikule
Sa ei ütle

kes nüüd käib kolmapäeviti Tartus
sinu asemel laadimas vaikuse sammast
keelpill samas emahääles
hääbuvas
õ-kirjas

Sa ei ütle. Soovitud ainult
valest allikast mitte lürpida
vaid korralikult juua

Helena Läks

*

tema silmade sees on sulavad liustikud
mis ütlevad: me tuleme sulle varsti külla
veereme trepi alla lesime su voodil
suudleme su külmi varbaid
aga meie oleme külmemad
meie suust tuleb rahu
külmem kui me ise
ole tasa me teame kuhu tulla

tema silmade sees on kõik joogid
mille kunagi ümber olen ajanud
rõõmurummid igavuseõlled
ohmikskamitteveinid heimisteedkonjakid
liitrite viisi lugusid mille kohta ütlen ununenud
sest neid oleks valus rääkida

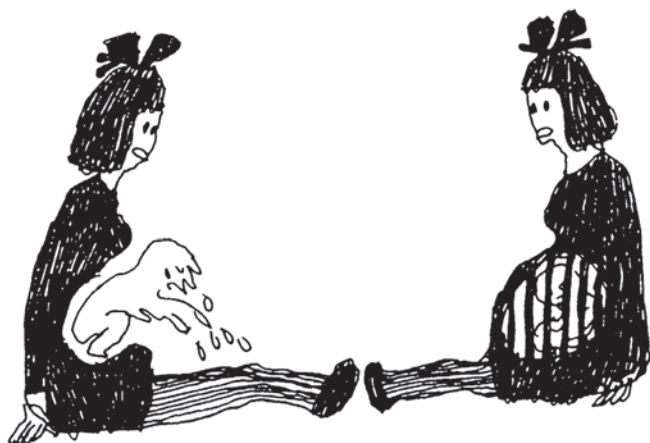
need silmad ei luba endasse uppumissurra
nad nõuavad igavest truudust
selleks peab elama

sugutung 2010

vaid sugutung teeb inimesed tõeliselt loominguliseks
nagu põlev tänavalatern tiivulised meeletuks
ikka räägime sellest kuidas tahaks kedagi keppida või saada
või siis sellest et kui saime
siis kuidas see me tundeid riivas
sest alati riivab
(ööliblikas)
enesehinnangut
südametunnistust
aatost ja eetost ja paatost
ja teisi musketäre

kõige ebaloomelisem muidugi on järjepidevalt
samast kohast hästi keppi saada
vist sama horror nagu need kõned kus
„kevade“ avalauset ja tammsaaret kordamööda tsiteeritakse
kuni publik kirjutab kollektiivse harakirja mille kõnemees taskusse pistab
sest äkki läheb vaja a tegelt muidugi ei lähe ja see jääb kuni ta elu lõpuni
kõigest tühiseks lisaraskuseks mis ajendab harva mõne lõbusa pitsi võtma

loomingule märksa kosutavam on saada
mitmest kohast ja tunda et
enesehinnang on tõusnud
südametunnistus ei piina
ja musketärid ratsutavad sajaga kristallkapjade kaunil helinal
rahu või klišee palee poole

muidugi veel paremaks loomariks teeb
kui saada mitmest kohast ja tunda et
enesehinnang ratsutab musketäridega
(loe mu äsjailmunud luulekogust!)

aga südametunnistus on taskus nagu harakiri
kui tahaks juua aga ei tea päris miks
kui tahaks keppida ja ei tea kellega
või siiski vist selle ühega
a see on võimatu või nõme
ja siis võtaks paar kanget sõbraga niisama
kasti keppima jooma

– kui ootamatu kulminatsioon ühele täiesti rahulikuksplaanitud õhtule –
milline faabula tähemärke juba üksjagu
koon võrku nagu charlotte
ja rahvas köhib pappi
bis bis ikka saab kõigile saab
seda loomenestet (siiski soovitan kasutada kondoomi)

kui sa nüüd ütled et see luuletus on sitt
siis olen ma vähemalt sitaks

hästi rahuldatud

lohistab mähib vakatab

õised algavad lumesajud on nii harvad kui neid kogeda
teispool ahjusooja tagasi peegeldavat akent
võiks öelda
sa sammud oma õhetavate põskede valgel
tihedas lumesajus ja tunned kuidas hing sus
jälle värahtab sest kedagi teist ei ole tänaval
sina oled seal ainsana
ainsana iseendas lumiselt tõeliselt
sinu sammudes on kogu närbunud looduse viimane väarikus

ükskõik kaua sa teel oled olnud ja mida sa
päevapoliitikast arvad
alati on viimaks kusagil üks uks mille avad
enne mida ehk seisatad või teed trepil suitsu ja mõttled
et hommikul ärgates katab kogu su kodutänavat paks lumi
millele keegi sulle tundmatu esimesed jäljed lohistab
võiks öelda
sa astud uksest sisse ja soojus vajub sulle peale
mähib endasse ja vakatab

võib vist öelda et oled pisut kurb et end jälle argiselt tunned
et tuba on soe ja näed aknast kuidas õues vist päris külm on
võib öelda küll

sa peaksid sagemini õues käima
mu laps

andesta et lumi sulab

piiks leevike

kas sa tead kuidas närbusin kui nägin

su väikeseid liikumatuid tiibu kauneid ja tihedaid

kui eritellimustöö vanajumala rätsepast poolvennalt

sõakat nokka ja hermese enese silmi

ehk oli sinugi kanda üks sõnum?

külmast karedate lillade sõrmedega

silisime su sulgi ja nutsime sadamateel

veel kolm kilomeetrit minna

oli talv ja lumised kraavid vaata

nagu praegu

väikese nagu sina

haua kaevasime

meeter maapinnast

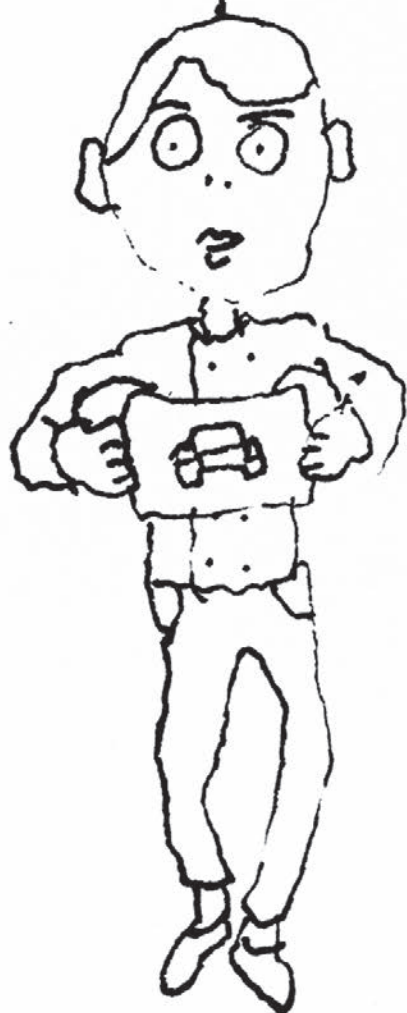
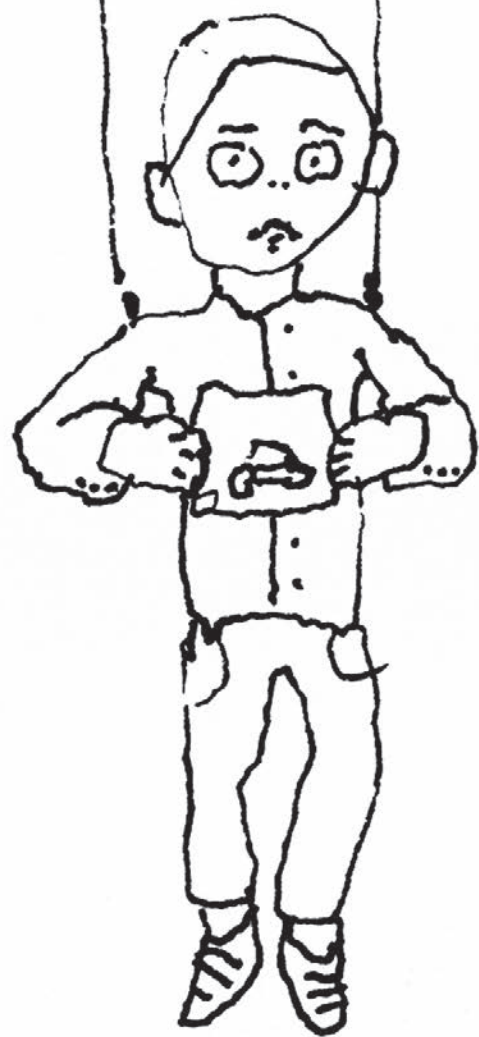
linnuke andesta et kui lumi sulab

su kalm ei jää paigale

piiks leevike näe leevike

ei rohkem saa ühel inimesel olla

linnukesele öelda

Sander Kadajane

Mul lööb kohe pea klaariks

Mul lööb pea klaariks,
sest see hull, valges, nomaadisaadik
sööb mu read oma palges maaliks.
Ta röövel! Ta lööb vaid kuu peal kuukaardi
läbi valge saali nii kui muuseas
oleks suu peas,
kisendab kui ühes veas olev keha teha peas segaseks reaks.

Lumivalgel maalil ta läbi veel valgema saali
läbib raali,
mille valge kuvari valges klaasis kumab ka kuradi muresid.
Näen valget kuhja puhkavat tuhka mingis vaasis,
mille ümber
pingiringis hoides üksteisel silmist
kumab erkvalget sära ka läbi ukselingi.

Täna see mu tuba.
Valge,
kus elanud 12 aastat juba.
Mul läheb pea klaariks,
sest pole maganud juba üleeilsest saadik.

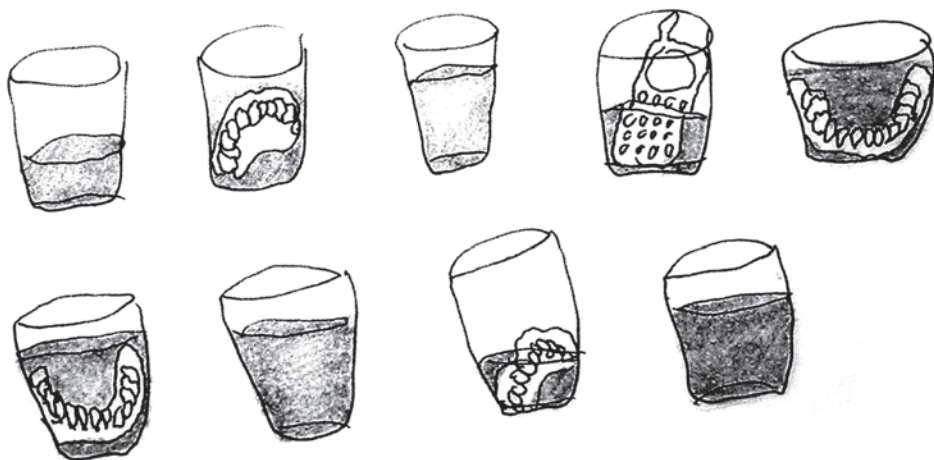
Silvia Urgas

2070

mõte

et mu hingesinises kruusis
loksuksid öösiti su proteesid,
et võiksime lahendada ristsõnu sünkroonis,
ära vahetada prille ja kaotada luupe
ja võtmeid ja kuulmist,
liituda seenioride klubiga „kalmutee“,
terroriseerida teisi ühistranspordis,
(lapseroju, tead, mis oli nokia 3310?
ah ei tea? siis paku endast targemale istet!)
nõuda pensionitõusu ja lugupidamist,
ja odavaid kruupe ja tangu,
tõusta hommikul kell viis,
et rääkida madalrõhkkondadest ja liigestest,
varuda suhkrut ja seepi ja kannatust,
kiruda noorust ja ilma ja kõnniteid,
kinnitada ninale pesupulk, et vältida norskamist,
kutsuda kasse oma lapsukesteks ja kududa neile sokke,
unustada teineteise nimed ja kehad ja hinged
ja keeta juulikuus kapsasuppi

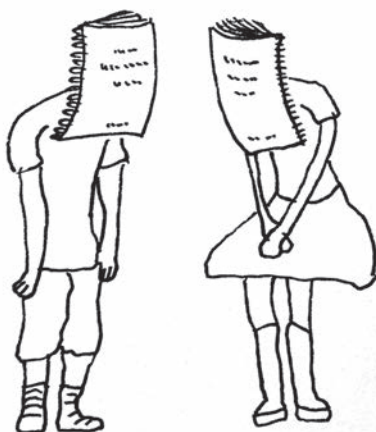
on ilus

võrratus

viska see sõnaraamat käest
ei ole ta midagi nii seletav, kui pealkiri lubab
ka piltsõnastikust pole abi
seal pole seda pilku, millega ma sind vaatan,
kui taaskord saab selgeks see,
et sina oled euleri arv –
täiuslikkuse kehastus naturaallogaritmis
ja mina olen pii –
käin muudkui ringiratast
aina keerlen ja keerlen ja tunnen end kaunikesti pahasti,
ainsaks lohutuseks see, et mu väärtus on suurem

kuid ka minu nähtavus on piiratud
see-eest nähtamatus on lõpmatu
ja me ei lase kedagi ligi oma viimasele komakohale,
sest siis variseks koost terve teadus

latimeeria

laevaatamine näitab laevatatavaid teid
pisike latimeeria jookseb ümber mu maja
vihtuimedega vehkides ja välja surses
justkui iga mu õppesõiduauto mootor
lasen latimeeria üle tee ja käigukangist lahti

teed aknad põrandad laed
akud saavad täis nagu ringid
ümbەر maja ümbەر maja ümbەر maja
ninaverejooks latimeeria kannul
parklas hulpivate laevade madrused pajatavad
joonlauapiiriga maadest ja hõlmikpuujuurtest
ma ei tea mitmes maailm see siin juba on
aga päeva kõige külmem hetk tõuseb idast
mu rudimendid sabakondist kolmanda silmalauni
loevad end kokku üle ühe vöötrajalise lehe

latimeeria läheb üle tee ja jääb
kinni
bioloogi kleepuvate käppade
vahele
jälle sai miski siin ilmas endale
tõestuse
ja rudimendid vudivad ümber maja ümber maja ja
laevad
piki sisepõlemismootoriga vankrite
alleed
evolutsioon loivab end kaldale
veest
ning tagurdab mu sissesõiduteel

Jorma Sarv

Poliis

munk muuseumi ees
mobiiltelefon paelaga kaelas

tippjuht liiklusummikus
võõrad võlad kaelas

poliitik pressikonverentsil
hing paelaga kaelas

paela teine ots kindlas kohas
saatke mungale sms

igaks juhuks

SOS SMS

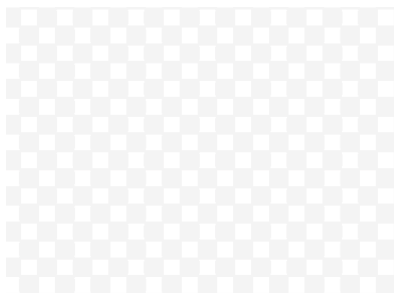
Joon viskit vana vaimuhaigla baaris

tasa tukun pooleldi veel ärkvel
puude kahin sonib sügisest
oleks tuli vaataks tulle aga
laual ainult küünal,

tühja sest –

kusagil on ilmselt ärkvel kevad
joovastav on unede transiit
ma ei tea kas oluline enam
mulle on et põgeneksin siit

tasa kukun pooleldi veel õhus
ringi tegi küünlaleegi kuld
oleks unes põleksin ehk ära
aga kulund vaip ei võta tuld

Kevad Puškiniga

momendiks minetasin monumendid
hinges enam kivi polnud kantum
hülgasin betoonist plaadid-stendid
nüüd ajatu „Exegi monumentum“

mu märgmikusse hooletult on kriibit...

*

me leppisime eile miskit kokku
kuid suurem osa sest läks teisiti
me leppisime eile miskit kokku
ja uskusime küllap läheb nii

jäi jutt et kohvikus just enne seitset
me jutustame hingelt kasvõi vähe
et veidi vähem tunda mõrkjat maitset
kui veri tõuseb salgamistest pähe

me leppisime aga sa ei tulnud
kui katuselt läks libisema lumi
ma tundsin ennast süüdi kuigi polnud
nüüd kahtlused mind painavad kui uni

me kokku eile miskit leppisime
kuid sellest jäi nii kuradima väheks
su raamatu ma ära viisin ise
et kokkulepped asja ette läheks

Mirjam Proos

*

Astusin kuusirbi otsa jalad katki
Ja tähed särasid mu hinge sõelapõhjaks
Ronides mööda yht puujuurikast rada
Ammusele linnamäele

Mina ju olen nõidade maa tytar
Räägin kuuga kui kassiga
Vaatan sind pimedast metsast
Põnevusest põlevate silmadega

Siis lendan ära.
Maha jääb ainult linnukujutis kaelast
Järgmine kord kui mind näed
Otsi tavalise naise tavalisest käekotist
pruunikirjusid sulgi.

*

Syda on mul jalgades
Syda on kinni siin kivituulisel maal
nelja aastaaja rypes
vere kaudu juba tuhandeid ajastaegu
juuripidi pikemalt kui mälu

Meeldib mullegi käia ja näha
Aga teie, kes te käite
kaugetel maadel ja
võõrastes meelelaadides
aastaid ja aastaaegu teises mõtteilmas
teist ma aru ei saa

Teie sydamed on kätes
teie juured juustes...
Kas teie veri ei mäleta
seda maad pikemalt kui mälu
nelja aastaaega nelisada aastat tagasi
kivituulist maad kylma vee ääres?

Siim Kera

vananaistesuvi

tüdruk keda armastan
istub paljalt lumes
kuulab the smithsi
ja upub verre mis jookseb
ta ninast

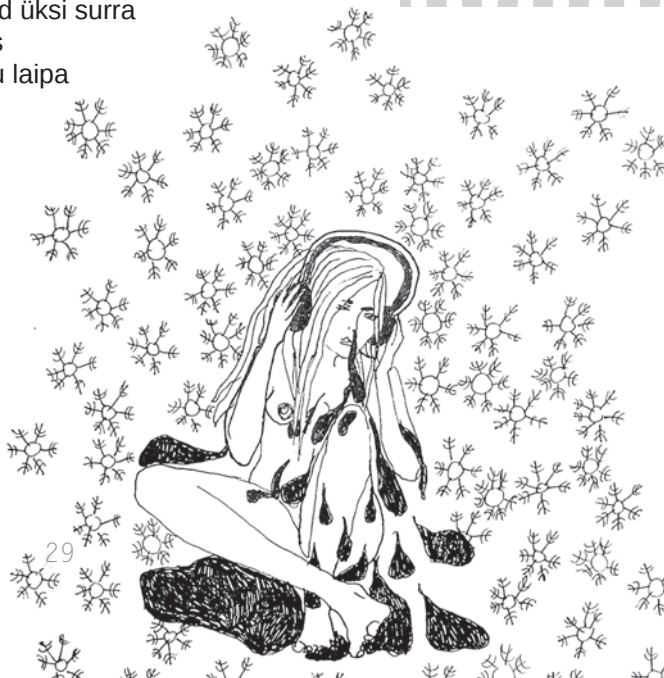
mul on thereminimängija sõrmed
ja pianisti süda

ma pelgan surra üksi
kes suudleb mu laipa laubale
kes valib lipsu millega mind sängitatakse
pole kedagi kes peielauas pirukaid sööks
kes ajalehte kirjutaks olin hoolitsev inimene

tüdruk keda armastan
istub paljalt lumes
kuulab the smithsi
ja upub verre mis jookseb
ta ninast

ma vaatan kaugelt
mul pole julgust minna lähemale
veri hammustab

ma tean et sa pelgad üksi surra
aga ma olen olemas
kui vaja suudelda su laipa

*

eile zavoodi ees palusin
härralt üht suitsu
ta polnud kade
andis
aga seejuures mainis et
ütle mulle veel kord härra
ja ma löön su nina veriseks

kes ei riski
see šampanjat ei joo
härra
ütlesin
seepeale löödi mu nina rulli

nonoh
järjekordne kinnitus et
inimesed on vägagi usaldusväärsed

Hiie Tamman

Ma kardan paljusid asju

Hirmutab üksnes mõtegi, et leian tähestikusupist mõne selget aadet kandva lause; on ju üsna tõenäoline leida leemest tõik: 15. sajandil Euroopasse jõudnud kartul kaotab lähipäevil sigimisvõime ning jätab vaod üdini viljatuks; natuke kardan ka, et geneetika areng pidurdub ja tarkadel onudel napib katseteks tiivulisi; mitte et ma surma kardaks, lihtsalt pelgan, et ühel päeval tasuvad äädikakärbsed oma arvukate surmatud suguvendade eest iidse perekonnavõla, lõmas-tades mu samamoodi keset helerohelist tapeeti, nagu tegin mina; üldiselt üritan siiski vapper olla, külmavereliselt vastu panna ka kõige koletumale; kipun juba harjuma 2007. aastal kohaliku meedia uudistekünnise ületanud hirmuga, et Viimsi ainus meditsiinitöötaja lahkub ametist; nagu inises Saller: „valu võib ju alla neelata, kuid armid jäävad“; olen temaga nõus, ehkki kardan, et ta solvub ega räägi minuga enam kunagi (muidu kindlasti oleks, eks); hirm on; tal on suured hirvesilmad ja võikalt röögatud alajäsemed; aga teda mina ei karda, sest on ka muid asju.

Kardan, et unustan unes oma nime.

On karussell kuristik, kuristik aga karussell mõnede jaoks

Kiri tellistel oli vähemalt kuus ja pool aastat vana. Väga kulunud, kuid endiselt selgesti loetavad tähed kulgesid mööda kõrgepinge alajaama määrdunud seinale nii ebakindlalt, nagu oleks kirjutajal käed katkematult värisenud. Ometi kuus ja pool aastat. Seal oli muidugi teisigi kirju. Et punk ei sure ja sittuge verd ja Jaanus on üks ilge munn vend. Kõik inimhinge raskekujulisemad probleemid leidsid sel seinal väärilist mõistmist ja tuge. Nii naaldusid vastu kaitsvat müüri purjakil oleku pärast kodust välja löödud *väikeste linnade mehed on lollakad*¹, ikka selleks, et uuesti unustada, ja nõjatusid süstalde otsa noored, juba ette tulevikutuks tituleeritud eludes pettunud alfaasid. Vajuti õndsalt betoontrepist diivanisse, nõgestest vaip suundus koridorina hõlpsalt kusetava külgeinani. Kõik oli kodu. Aga kui neile sügavas nostalgias, et mitte öelda joobes, meenusid nende kunagised küljeluud, veel noorusest õitsvad, kirsipuude, mitte krohvi varisevate lagede all, ümarate puusade ja roosade põskedega turses silmaaluste ja äravajunud rindade asemel, ning kui nad, naiivne mälupilt silme ees, ummis- ja ristijalu uuele katsele tormasid, vabanes jaam psühholoogiliseks nõustamiseks. Varahommikuti. Siis, kui oli veel piisavalt hämar, et end nähtamatuna tunda. Samas küllaldaselt valge, et silm ehitise nurklikke jooni võiks seletada. Vaevu nähtav, kuid tajutav, maadligi hoidev udu. Ilmselt kirjutati ka see kiri mõnel sellisel öö ja hommiku vahelisel viivul. Hetke ajal.

KÄTLIN MA ARMASTAN SIND RASMUS

Kätlin kõndis sellest seinast alati mööda vähemalt neliteist korda nädalas, keskeltläbi kuuskümmend kolm korda kuus ja seitsesada viiskümmend kuus korda aastas. Et kirja ilmunisest oli möödas pea kuus ja pool aastat, oli ta sõnumist möödunud neli tuhat üheksa sada neliteist korda.

Ta mäletas hästi iga tähe kuju ja värvi, ä-täppide liigset lähedust, kirja tihenemist lõpupoole. Mõnikord komistas ta enne alajaama. Mitte häbist, kõnnitee oli mõned meetrid enne hoonet nihkes. Vihm uuristas algselt pea olematut pragu järjest haigutavamaks kuristikuks. Sügavikuks mitte ainult jalakäijate jaoks, aga tühimikuks ka tema ja seinale kisendava kirja vahel.

¹ Kui keegi väikestes linnades lollakas on, siis seda ütles KOER.

Mis juhtus kuus ja pool aastat tagasi? Üsna tõenäoliselt mitte midagi olulist. Mõni järjekordne klassiõhtu, kus *väikeste linnade lapsed on lollakad* tobedate viktoriinide, milles Kätlin *sul on kõige ilusam käekiri* pidi alati vastuseid kirjutama ja *sul on kõik viied* ise algusest lõpuni kõik lahendused ära arvama, ning piinliku *tüdrukud kihistavad ühes nurgas poisid* teises diskotamise vahel mõni vapram pätt kooliõuel kilekotti mähitud pudelist natuke kangemat kraami proovis. Ja siis koju minnes viis kokku seljakotis sihitult lõsutava aerosooli ning tühja ruumi juba tollal üsna täis soditud majaseinal. Teeks sõbra kulul nalja.

Kätlin istus, pea käte vahel, võõra korteri kassikarvadega rõdul ja hoidis hinge kinni. Tal polnud õrna aimugi, kas korteris elavad inimesed olid kodus või mitte, veel vähem, kellega tegemist. Aga ta oli üsna kindel, et võõras rõdu on turvalisem kui oma. Küüned kraapisid närviliselt betooni. Vahepeal tuli hingata. Mõnikord käis naabrite kass nende rõdul. Nüüd oli Kätlin tulnud vastupidises suunas. Hinga. Hirm halvab kõik meeled, siis ei mõelda kõrgusekartusele ja kassi-allergiatele. Silmad kipitasid, nina jooksis lahinal vett. Kätlin surus näo vastu kokkukägardatud dressikat, et aevastus juba eos lämmatada. Ta istus liikumatult pea tund aega ja söandas siis vargsi omaenda rõdule piiluda. Hirm oli oodates natuke hajunud ja kolmandast korrusest saanud jälle kolmas korrus. Hirmutunne inimeste ees asendus kõrgusekartusega. Ta istus nõutult uuesti maha, just parajasti selleks hetkeks, kui ta selja taga korteris tuli põlema pandi.

Kui Kätlin kord selle peale üles ärkas, et üks mees otsustas keset ööd korrusmajadest ümbritsetud platsil, käed taeva poole, justkui auditooriumi ees välja karjuda oma õnnetu elufilosoofia:

PIDAGE SÕDU JA TAPKE ÜKSTEIST, SÕITKE SURNUKS
KÕIK, MIS LIIGUB, MA EI VALETAKS TEILE, TEHKE KARJÄÄRI JA
ÜHEÕÖSUHTEST VILJASTATUD LAPSI, AINULT ÄRGE UNUSTAGE
SÕDA JA NEEGRILE JALAGA PERSSE ANDA, SEST ÜHTE MA
ÜTLEN, ÜKSKÕIK, MIS TE TEETE, TE EI OSKA INIMESELE TEHA
MIDAGI VALUSAMAT KUI TEDA JÄÄGITULT ARMASTADA, SEE ON
RÕVE, AUSALT;

läks ta tagasi magama. Loll oli.

Nad suudlesid viiendal detsembril kolm ja pool aastat tagasi. Kätlin kõhkles. Ta ei uskunud a-tähega sõnadesse. Adaptsioon. Antidepressandid. Armastus. Rasmus vaikus. Aega läks mööda, voolas merre ja kopsudesse. Hingata oli raske. Kolm ja pool aastat hingamisraskusi muutis lõpuks tüdruku meelt. Lõpuks veendus ta ühes imelises a-tähega sõnas. Ainult et neid tablette oli raske kätte saada.

Naine tõi kuuldavale summutatud kiljatuse. Ilmselt lillede kastmiseks mõeldud täpiline nõu kukkus ta aimatavalt karedate käte vahelt põrandale ja vesi sellest valgus abitult mööda kulunud parketti. Tal polnud plaaniski ust lahti teha.

Mitu aastat voolas mööda Kätlini nurklikke näojooni delikaatselt särgikraesse.

Tuli mees. Ruudulised tuhvliid, ranged prilliraamid.

See ei ole normaalne. See ei ole normaalne. See ei ole normaalne. See ei ole normaalne. Ta teadis. Aga ei näinud teisi võimalusi. Teisi inimesi. Varuväljapääs.

Midagi drastilist ei juhtunud. Kedagi ei pekstud vaeseomaks. Ei kasutatud ära. Aga Kätlin kõhkles edasi. Kolm ja pool aastat vaatas ta maha, kui talle püstoliga pähe sihiti. *See on lihtsalt moodus panna keegi ütlema midagi, mida ta tõenäoliselt ei mõtle. Mida muud saan ma öelda, või mida saab üldse keegi öelda, kui „Mina armastan sind ka“?*²

Tüdruk tundis, kuidas mõistus väsis. Meenusid ajupesul põhinevad usundid. Ta ei teadnud, et ka a-usund on hõlpsasti peale sunnitav. Passiivselt, nii et sa ise ei märkagi. Sinu teha on kõik otsused, kus ja mida, kõik on sinu. Aga tähtsad asjad jäta teiste hoolde. Kedagi ei huvita, mida sa tunned. Ütle, mis jäätist me ostame. Inimesed armastavad sind, lase neil ometi end armastada, rumal tüdruk.

Kätlin surus hambad kokku, kui ta kõrgepinge alajaamast möödus. Neliteist korda nädalas. Igemed valutasisid.

² Kurt Vonneguti raamatust „Komejant, ehk hüvasti üksildus,“ lk 96.

Kätlin ei mäletanud, kuidas ta võõrast korterist ära sai. Ühel hetkel seisis ta aga kõheldes oma korteri ukse ees. Kas katsuda linki? Joosta ära? Kuhu? Ta istus uksematile ja mõtles mitu tuhat kilomeetrit oma elus tagasi. Tee viis alati otse. Ka siis, kui ta üritas keerata rooli nii vasakule kui paremale. Ta väljus kestast ja proovis paljajalugi. Aga alati töötas talle vastu mingi teine määramatu jõud. Kuni ta väsis. Ja istus uksematile. Alati. Tee oli ääristatud uksemattidega. *Welcome.*

Rasmus tõstis häält. *Sa ei tee mulle nii. Mulle ei tehta nii.* Kätlin jõudis mõelda, et ta hääle tuleks nagu raadiost. Aastaid tagasi, katkise antenniga raadiost. Sest raadio on masin. Ähvardus tõusis lahtise käena, lendas äkilise hooga läbi õhu ja maandus tüdruku põsel. Ta mõtles kirjale seinal ja sellele, kuidas see maha pesta. Mõte aitas. See oli piisavalt praktiline, et takistada tüdrukul end haletsema hakata. Ühel päeval muutub kõik.

Aga ta ei teadnud veel, et seda ühte päeva ei tule enne lõpuni teelt välja sõitmata mitte kunagi.

Vastu seina visatud telefoni tükid laiutasid mööda põrandat. Üks oli prügikasti kukkunud. Kätlin vaatas ainiti enda ette ja püüdis tähestikulisel järjekorras mõelda erinevate pesuvahendite peale, mis kuue ja poole aastasele grafitile hävitavalt mõjuda võiksid. Cillit Bang. Fairy. Mayeri. Määratud aknast paistis ühtlaselt hall taevas.

Ma tapan ennast ära, kui sa mu maha jätab, ütles Rasmus. Kolm ja pool aastat järjest. Nagu raadios. *Repeat.*

Kätlin kehtas õlgu. *Okei.*

Väikeste linnade mehed on lollakad istusid truult kivitrepil ja uputasid nurjunud katset oma naise taas endisse armuma panna. Kätlin ootas üle tee surnuaias. Ta istus kellegi hauale paigaldatud valgel pingil ja kratsis pöidlaga värvi maha. Tema all huumuseks saanud keha suri noorelt. 1965–1986. Künlad vedelesid sihitult mööda hauaplatsi. Kätlin tõstis need püsti, kuid lükkas siis uuesti jalaga ümber. Miks ta suri?

Kes? Kätlin või keha?

Surnuaiast oli alajaamale hea vaade, tüdruk ise jäi seal aga märkamatuks. Kas nemad ongi Rasmused? Inimesed, kes ei saa kunagi teada. Öeldakse ju: *If you love something, set it free. If it comes back to you, it's yours. If it doesn't, it never was.* Või ei taha nad tõesti tunnistada. Kas nemad on kõrgepinge? Kas nemad ongi alajaam?

Kätlinit haaras uuesti hirm. Ta oli kõik mälestused ükshaaval sügavale ära peitnud, kõik kõned esimese kutsumise peal blokeerinud, kohtumised eos võimatuks muutnud. Hirm jäi. Autoukse kinnilöömine maja ees. Tuttav dressikas tänaval. Juhuslik uksekell.

Igal teisel ööl oleks ta kartnud üksinda surnuaias olla. Nüüd tundus hirm surnute ees mõttetu. Elavad on need, keda karta. Surm ei oska suurt midagi. Kõigest tappa. Kuid ta teeb seda vähemalt lõplikult. Elavad tapavad nagu ringmängus. Vähehaaval ja väsimatult.

Kätlin ärkas selle peale, et üks *väikeste linnade mehed on lollakad* kukkus näoli vastu asfalti. Tüdruk kiirustas mehe juurde. Asfalt oli verine. Mees naeratas vabandavalt. *Pole hullu. Ma saan ise.*

Värvi üle jah, ütles mees Kätlini käes värvipurki märgates. *Mis värv sul on?*

Kollane. Esimene kiht värvi. LIN MA ARMATAN SIND RASMUS

Kollane on hea, Jaanus ei ole enam ilge munn vend. Uus tõmme. RMATAN SIND RASMUS

Oleks aeg. Väljas läks juba valgeks. MUS

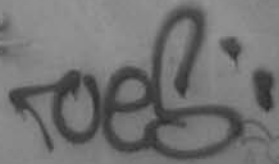
840

840

5704KV JS

Annika Tihamets

Rööpamaa Jumal

Sa ütlesid, et elu on lihtne. Sa ütlesid. Mina vaikisin sinu kõrval. Jah.

Rööpamaal on ikka nii, et hommikul äratab sind metalne kukekiremine. Kõik on metallist läbi imbunud, isegi mu hing on kattunud metalliga, mis on kui roostes rüü meie vahel.

Ma vajan õli, et...

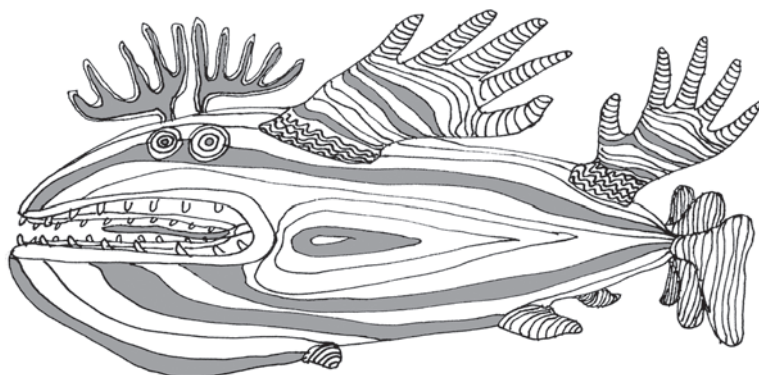
Sa tead küll, õlitamiseks. Lumivalget õli, et oma hing roostest puhtaks pesta. Olla puhas...

Puhtana võin ma sinu kõrval kõndida, parematel juhtudel isegi sul käest haarata ja lendu tõusta. Sa oled ingel, kelle hing ei ole roostes, kelle hing on siidrüüs. Puhas.

Meil siin maailmas on kõik kuidagi ligadi-logadi. Viimane õlitaja suri aastaid tagasi – uppus.

Peale õlitamise keeras ta mutreid ja polte paika, nüüd vedelevad mutrid tänavatel ja keegi ei oska maailma kinni keerata.

Ma mäletan neid aegu, kui rongid viisid mind mägedest üle ja jõgede alt läbi. Kuidas kalad mööda vuhisesid. Mulle meeldisid triibulised kalad, pikitriibud. Siiani kannan ma triibukalast tehtud kindaid. Nad on soojad, sama soojad kui lapsepõlv. Nüüd pole enam ronge ega teid. On vaid vedelevad mutrid.

Meil on üks jõgi ja pool mäge. Teine pool on kadunud, seda mäepoolt nimetatakse Kadunud Pooleks. Keegi ei ole sealt veel eluga tagasi tulnud. Väiksena ma unistasin, et minust saab see esimene, kes kaardistab selle mäe ja ehitab sinna rööpad. Nüüd pole enam ronge, mis seal sõidaks, ning minul pole enam paberit kaardi jaoks.

Sadu on jälle alanud, siis kaovad kõik inimesed tänavatelt. Nad istuvad toas ja loodavad, et katus ikka peaks ja tuul aknaklaase ei lõhuks. Vihm on meie vaenlane, eriti nüüd, kui vana Kruvi on surnud ja keegi meid ei õlita.

Ma mäletan neid aegu, kui ma korra vihma läksin katsuma. See oli nii mõnus. Järgmine päev ei suutnud ma väikest varvastki liigutada. Isa võttis mul natist kinni ja viis hr Kruvi juurde.

Siinpool mäge elab metallirahvas, sealpool aga inglid. Kerged, valged ja imeilusad.

Vanasti, kui rongid käisid, siis suheldi omavahel tihti ja aeti äri. Nüüd ei saa need tagasi, kes siia poole on jäänud, ja vastupidi.

Meil on viis inglit. Üks on minu, mina olen tema. Rahvale see ei meeldi, nende arust on see vale.

„Käigu nad kuu peale!“ ütles minu ingel. Ma mõmisesin tunnustavalt.

„Ma ei saa aru, kas asi on selles, et ma olen ingel, või selles, et ma olen naine?“

Ta vaatas välja, kus sadas jätkuvalt. Talle meeldis vihma tantsida ja mulle meeldis teda aknast jälgida.

„Mõlemat, üht rohkem. Meiesugused ja inglid ei saa koos olla. See pole ju kunagi nii olnud.“

Ta läks tantsima. Ust avades sain ma kätele vihmapiitsmed. See oli hea. Hukutav.

Õli toodame me kanadest. Valget õli on raskem toota, sest kanad on meil mustad. Üksikud metsikud kanad on valged ja seda vaid täiskuuöödel. Vanasti, kui hr Kruvi elas, siis püüdsid külalapsed kanu. Kolm mutrit musta kana, kakskümmend viis mutrit ja tasuta hooldus valge kana eest.

Mina olin oma klassis ainuke, kes valge kana kinni püüdis.

Kord lapsepõlves olin ma kodust välja hiilinud ja läinud inglite imelist tantsu vaatama. Nad tantsisid öösiti suure hammasratta ümber sügavas metsas. Istusin ja vaatasin, kui veetlevad ja liikuvad nad olid. Kuskil ei ragisenud mutter ega kriuksunud liiges. Nad laulsid öödest ja kuust ning kadunud tiibadest.

See oli kõik nii ilus, et ma ei pannudki tähele, kuidas üks valge kana mu kõrval istet võttis.

Äkki lausus ta: „Eks ole ju ilus vaatepilt. Mulle meeldib ka neid öösiti jälgida. Tuletab meelde seda, kui ma veel noor olin. Oh, kui ammu see oli.“

Ma ehmusin.

„Rahu, muidu hirmutad veel inglid minema. Ah jah, sa võid mu nüüd kinni püüda ja hr Kruvi juurde viia.“

Istusin uuesti maha. Kaks imet korraga.

„Miks? Minu poolest võiksid sa minna või nautida edasi seda imelist vaatepilti.“

Kana vangutas pead: „Ei, minu aeg on tulnud ja nii see peabki olema. Meie kohus on anda teile õli ja miks mitte pakkuda sulle seda võimalust.“

Noogutasin ja märkasin, kuidas inglid vaikselt ümiseses minema liuglesid.

Kana tõusis.

„On aeg! Lähme! Räägime sutikene juttu kah.“

Ma järgnesin talle ja südames olin õnnelik. Kahju vaid, et inglid nii ruttu ära läksid.

Vihma sajab siin alati kolm päeva ja kuus tundi jutti. Meil on kalender, kuhu on märgitud, mis päevadel sajab. Need on mustaks värvitud. Nendel päevadel on kõik kuidagi rusuv, hingemattev ja alasti. Mulle ei meeldi need päevad. Ta saab siis minu juurest põgeneda. Mina ei saa enda juurest põgeneda. Mitte kunagi...

Tavaliselt esimesel Vihmapäeval me sööme koos ja mängime lauamänge. Teisel päeval istume kumbki oma nurgas ja proovime oma mõtetega hakkama saada. Kolmandal päeval tantsib ta vihmas ja mina vaatan. Kadestan ja kahetsen.

„Hr Kruvi, vaadake, kelle ma kätte sain!“ karjusin ma päikesetõusu ajal Kruvi akna taga.

Koputasin oma raske käega uksele ja kana seisis truult mu kõrval nagu koer.

Kruvi avas ukse, vaatas mind ning oli segaduses, siis märkas valget kana. Ta kutsus mu sisse ja keetis mulle head magusat tōkatit.

„Hr Kruvi, kui määrdunud te olete,“ ütlesin, kui olin näinud ta musti toasusse ja määrdunud juukseid. Mitte halva pärast, kus sellega.

Niisama, lapselik ausus...

Paar tundi hiljem leiti ta valge õli tūnnist. Ju tahtis puhtaks saada.

Minu kinni pūütud kanast tehtud õli tūnnis.

Mina tapsin hr Kruvi. Nii ma vähemalt arvan, vōi oli see hoopis kana...

Ta tuli sisse, tilkus vihmast ja pisaratest. Ma ei saanud teda kaissu võtta. Ma ei saanud teda kaissu võtta, ilma et ma ennast ohtu oleks seadnud. See oli nii hirmus tunne. Sellepärast ta nuttiski.

Ingel nuttis mu õlal.

Ma tōin käterāti ja kaisutasin teda sellega, kuid see polnud ikkagi see.

„Miks?“ küsis ta vaikselt hāālel, vaevu kuulsin teda.

„Sest meil sinuga ei oleks see vōimalik. Kellegi teisega...“

Vihm jāi järele.

Taevast ei tulnud tilkagi vett, kuid ta silmist küll...

Vihm jāi järele nagu noaga lõigatud, viimane piisk langes, kui kāgu vanas kellas kukkuma hakkas. Selle kella ehitas mu vanaisa. Vanasti oli kombeks, et iga mees ehitab oma elus ūhe kella. Kell on meie maa sūmbol ja uhkus. Kōik tānavad on kelli tāis. Kuid mitte ūkski neist tānavakelladest ei kāi nii tāpselt kui mu vanaisa kāokell. Vanasti ikka osati asju teha, nūūd ei osata neid vanu asju isegi mitte parandada.

Mu isa ehitas ka ūhe kella, aga see kāib tagurpidi – vastupāeva.

Kui mu isa kadus, siis võtsin vana kella lahti ja proovisin teda korralikult tōōle saada. Kokku pannes avastasin, et paar juppi jāi ūle, aga kell kāis ikka samamoodi – vastupāeva.

Vōtsin pintsli ja maalisin numbrid ūle: kus oli viis, sinna tegin seitsme, ja nii edasi. Nūūd mul on kaks kella, mis nāitavad tāpset aega. Mis siis, et ūhest jāid jupid ūle. Need seisavad riulil, ākki lāheb kunagi vaja.

Mul on kaks aega, õige ja vale. Ma elan vales ajas, sest nii on parem. Sest siin oled ka sina, oma siidrüüs hingega. Ning selles ajas pole enam üleliigseid juppe...

Ma istusin tema kõrval ja lootsin, et ta ei märka, kui ma välja lähen ja end ööjahedusel kosutada lasen. Mul oli unega probleeme, isegi saeleherohi ei aidanud. Kõndisin mööda sillutatud tänavat, tuled paistisid silma ja hetked möödusid. Ma olin kuidagi hajeil. Kellade tiksumine segas suurt vaikust. Mu ees laius valikute rägakstik. Lihtsus või südamehammasrattad?

Ma lahkusin tema kõrvalt, kuid mu hing jäi tema kõrvale lamama. Öö oli külm ja talvelõhnaline, varsti hakkab lund sadama.

Lund sajab meil harvem kui vihma – ja vähem. Me ei oska siiani ette ennustada, kunas lund sadama hakkab. See järgneb tihti Vihmapäevadele, aga mitte alati. Õnneks ei ole lumi meie vaenlane, samas pole ta ka meie sõber. Ta on! Lihtsalt.

Lumi meenutab mulle valget kana ja hr Kruvi vildiseid vuntse, mis tilkusid valgest õlist. Kui ma poleks välja hiilinud, siis poleks ma kohanud kana ning ma poleks koos ingluga. Sama valge ja puhta ingluga, nagu oli olnud kana. Hr Kruvi oli heategija, minu jaoks on ta seda siiani... Teised nii ei arva. Ma pole neis pettunud, nad ei mõista.

Hiilisin tagasi tuppa ja vaatasin vana käokella. Selle kisa pole kunagi olnud mulle võõras, kuid täna öösel oli tunne, nagu oleks miski võõras toast läbi käinud. „Asi on lumes,“ lohutasin ennast ja sukeldusin voodisse. Mu vasem küünarnukk nagiseb jälle.

Me eksisime ära, ei, tegelikult vaid mina, kana lasi mul ekselda. Ekselda iseendas ja metsas. Me vist sattusime isegi Kadunud Poolele, aga ma ei märganud seda. Ta jutustas mulle lugusid. Lugusid minevikust ja tulevikust, vahel harva ka olevikust.

Teel kohtasime üht meest, ma arvan, et ta oli hull. Ta rääkis iseendaga ja oskas oma küsimustele vastata. Imelik, kas pole? Mees rääkis nii endale kui ka meile aegade algusest. Sellest, kuidas ta väikese poisina maailma lõi. Teistsuguse maailma kui see. Ta rääkis

meile sõdadest ja ma ei mõistnud teda. Ma ei saanud aru, miks peaks keegi tahtma maad, maad, mida on niigi nii palju igal pool laiali. Laokil, kõikide üles korjata.

Mees vaid naeris ja läks endaga malet mängima.

Ta võitis.

Ta kaotas.

Ta mängis.

Mind äratas udusulgne puudutus paremal põsel.

„Lumi, kullake.“

Avasin aeglaselt silmad. Nägin enda vastas ingliti ja rõõmu. Eilne Vihmapäev oli jäänud selja taha, nüüd oli jälle kõik rööpas. Mutrid olid paika loksunud. Ehk...

„Öösel oli jah tunda seda külma hingust.“

Ta veeres kiirelt voodiservale, võttis oma jalgade ümbert kinni. Mutter oli vist lahti tulnud. Jälle.

„Sa ei saa ikka veel magada või?“

Ajasin end püsti.

Puudutus.

„Jah!“

Eemale tõmbumine.

„Palun ära jäta mind öösiti üksi. Ma kardan!“

Mina ka. Kuid ma vaikisin.

Hr Kruvi käis ikka vahel koolis rääkimas endast ja oma tööst. Ta tegi seda alati kolmandatele klassidele. Ta rääkis ja lapsed kuulasid, mina kuulasin samuti. Ma ei olnud erinev ega eriline.

Ta rääkis, kui tähtis on õli ning mutrite täpne keeramine. Kuidas pisike viga võib maailma tasakaalust välja lüüa ning tema vastutab kõige selle eest.

Ta oli kurb.

Lumi on meie sõber, sest ta pole märg ega kurb. Lumi aurustub ja ei jäta endast jälgegi. Ta sajab alla, laseb meil endaga mängida ja kaob. Ta on nagu mõistatus või filosoofiline probleem. Ta aurustub, aga mitte meie silme all, ta teeb seda öösel, sest ta on liiga häbelik. Iga hommik võib olla erinev. Lumega ja ilma. Öös on asju ja öös on muutused.

Kana ütles, et lumi on sama, mis vihm. Ma ei uskunud teda ega usu nüüdki. Kuidas saab see olla nii? Kana muigas vaikselt: „Sina pole näinud seda, mida mina, sina pole käinud seal, kus mina, sina oled veel noor. Sa jääd minuga võrreldes igavesti nooreks. Sinul on tulevik. Minul on minevik.“

„Miks sa surra soovid?“ küsisin ma vaikselt puude vahelt.

„Eks igal asjal on oma põhjus ja oma aeg. Maailm peab muutuma...“
Ma vaatasin kuud. Kuu on meil värviline nagu vikerkaar, see on nii ilus.

„Kas paremaks?“

Kana tegi paar tiiru ümber suure mutrivõtme.

„Võimalik, kellegi jaoks ikka. Kõigi jaoks pole võimalik.“

Suleline väsis ja ma võtsin ta sülle.

Ta haaras mu käest ja tiris mu välja. Tegime lumeingleid, kahekesi. Koos. Tema kõrval sain ka mina ingel olla.

Rahvast olid kõik kohad täis, hullati lumes ja ehitati kindlusi. Keegi ei teinud ingleid. Keegi polnud selili maas – kõrvuti. Teisel pool mäge on kindlasti vaid paar lumekindlust ja tohutu palju lumeingleid. Kui seal üldse on lund.

Sadu aastaid tagasi ei olnud meil veel raudteed ja seega ei saanud me inglite poolele minna, aga nemad meie poolel käisid. Nad oli osavamad ja targemad. Meie olime tugevamad ja täpsemad. Mõni ingel jäigi meie poolele elama, sügavasse metsa. Rahu ja vaikuse keskele. Meile nad ei meeldinud, nad oli sissetungijad. Kuid me ei teinud midagi, sest me oleme ju rahumeelne rahvas. Nüüd ei oska nad enam tagasi minna, kuigi tahavad.

Saatust.

Kõndisime mööda jõeäärt, minu külm käsi tema soojas peos. Mõni vaatas, kuid paljud keerasid pilgu kõrvale. Ma olin harjunud, tema ka... vist. Lootsin vähemalt.

Istusime jõe äärde maha. Lumele ei meeldinud jõgi. Jõekaldad olid alati rohelised ja soojad – lumevaba tsoon.

Võtsin taskust saia, murdsin pooleks. Hakkasime kalu toitma. Linnud vaatasid seda kõike puulatvadest pealt ja laulsid meile sonette.

Nemad ei keeranud pilke meilt kõrvale ega tänitanud poolsosinal.

Nemad lihtsalt laulsid. Meile.

Kana rääkis ja mina kuulasin ning aeg peatus meie kõrval. Kükitas ega liikunud edasi ja mulle tundus, et igavik on meie kätes. Ma sain teada, et Kadunud Poolel elas kunagi metsarahvas. Nad olid rahumeelsed ja sümpaatsed, kuid ühel hetkel kõik muutus: nad tapsid üksteist viimseni maha, keegi ei tea, miks. Sosistati, et nende Jumal oli surnud ja seega polnud metsarahval mõtet elada.

„Kas sama võib ka meiega juhtuda?“

Kana korrastas sulestikku.

„Kas teil on Jumal?“

Kuu kelmikas helk minu vasemal sussil.

„Minu teada mitte, aga võib-olla kuskil on. Ma lihtsalt pole sellest veel kuulnud. Äkki...“

„Äkki te pole teda veel lihtsalt ära tundnud.“

Kana valge sulestik oli hõbedase helgiga, puhtamaist puhtam.

Sai oli otsas ja kalad täis meie sooja saia.

Päike laskus juba vaikselt Suure Mäe taha ja Kadunud Pool oli punaka varjundiga.

„Mu isa on seal. Istub.“

Ta pugus mulle ligemale, väljas oli vaikselt jahedamaks läinud.

„Minu vanemad on ka seal, aga sutike kaugemal. Äkki nad on veel elus.“

Mulle meenus vanaisa käokell.

„Äkki. Äkki on mu isa ka elus.“

„Äkki.“

Ilm oli täpselt sellise lõhnaga, et homme on loodus jälle roheline ja lumest pole jäänud mingit jälge. Kõik on puhtaks pestud ning meie inglid on kadunud. Need kaks, mis lumele sai tehtud, mitte need viis, kes elavad meie maal.

Minu ingel on ainuke, kes elab linnas. Teised inglid elavad metsapiiril või lausa metsas. Nad ei talu meid eriti. Öösiti jalutades kuulen ma tihti nende laule ja nende nuttu. Nad igatsevad samamoodi nagu mina. Igatsevad võimatut.

Ta läks ja jättis mu jõe äärde iseendaga tõtt vahtima. Kalad olid kadunud ja linnud samuti, seega oli kell juba viis läbi. Pärast viit pole ühtegi lindu ega kala näha, nad magavad kuskil, kuhu meie silm ei ulatu. Veepind oli nagu klaas ja peegeldas mulle tagasi kõik mu vead ja rooste. Kui prooviks ise kõike korda ajada?

Pärast hr Kruvi surma müüriti tema majauks kinni ning aknad löödi laudadega üle. Kui läheks ja muudaks veel kord maailma...

„Kas sa tead seda, et ma olen viimane?“

Raputasin pead ja nokkisin mustikaid. Olin selili maas ja vaatasin kuud ning meie kolmeteistkümmet tähte.

„No vaata, millal viimati valge kana kinni püüti? Las ma vastan ise, aastaid tagasi, umbes siis, kui su isa väike oli. Nüüd on minu kord. Selle vastu ei saa, see on meie kohustus. Elueesmärk.“

„Mis on minu elueesmärk?“

Pistsin siniste näppudega kolm mustikat korraka suhu. Hea oli. Kuid kana vaikis.

Kuid praegu pean ma koju minema. Ingel ootab mind. Tõusin ja läksin sama teed mööda tagasi. Ühtegi hinge polnud näha. Avasin ukse, hämarus voogas minust üle. Kolm küünalt põlesid laual, nende vahel taldrikud ja toit. Istusime ja sõime vaikides.

„Ära sa täna mine.“

Toit oli vapustavalt maitsev. Küünlavalgus tundus olevat veelgi valgem kui päike, veelgi läbinägemam.

„Ma püüan.“

Ta korjas taldriku kokku. Ma puhusin ühe küünla ära.

„Kui lähed, võta mind kaasa.“

Me puhusime koos viimased kaks küünalt ära.

„Miks just mina?“

Kana kõndis tähtsalt mu ees. Ta juhatas mu linna tagasi.

„Sest sina muudad maailma. Sa nihutad piire.“

Ma jäin seisma, ta keeras ümber ja vaatas mind muheledes: „Kui veab, siis sa muudad maailma kaks korda. Sa oled eriline.“

„Kuidas sa seda tead?“

Me jätkasime kõndimist. Linnakorstnad juba paistsid ja õhk muutus külmemaks. Imelik.

„Ma tean, sest ma tegin sind eriliseks. Need jutuajamised jäävad sind kummitama. Sa oled nüüd palju targem kui ükskõik kes linnatänaval.“

Päike sillerdas juba Suure Mäe tippudes.

„Ma ei usu sind.“

„Mina ka ei usu ennast, kuid ma usun sinusse.“

Ingel magas, ta oli end magama nutnud. Seda juhtub viimasel ajal tihti. Aeg on täis pingeid ja kuidagi liimist lahti. Kellad küll käisid, kuid kui tähelepanelikult vaadata, siis kelladki olid kurvad. Aeg kandus kuidagi kuristikku.

Tõusin ja läksin välja, vastumeelselt, kuid paratamatusega leppides. Lumi hakkas kaduma ja minu lubadus samuti. Ma ei saanud olla tema kõrval, põsk vastu soolast patja. Tema pisarad minu põsel, tema valu minu hinges. Inimesed magasid, roostes liigesed valgetele linadele jälgi jätmas ja kellad tiksumas oma kurba aega.

Kõndisin mööda pruuni teerada jõe poole. Jõe ääres oli kaks pinki, puudesalusse peidetud, teistest eemal. Inimtühjas öös olla veelgi rohkem eemal. Üksinda.

Istusin ja vaatasin, kuidas kuu veele oma triipe viskas. Vaikus, vaid tuul sosistamas pimedusele päevaseid kuulujutte.

Ta tuli ja asetas oma kerge käe mu õlale.

Süütunne surus südamele.

„Sa ju lubasid...“

Ta võttis minu kõrval istet ja jõeile ilmus veel üks kurb nägu.

„Vist...“

Olime jõudnud juba esimeste majauberike juurde. Kana oli viimased minutid vait olnud ja taevasse vaadanud.

„Mis seal kõrgel nii head on?“

Ta kohmetus.

„Kas sina ei vaataks taevast, kui sa teaksid, et sured varsti?“

Ta hüppas või lendas pingile, mis oli jõekaldal, ja vaatas vette.

Esimesed unised kalad juba ujusid ringi ja tervitasid üksteist.

„Võimalik, aga prooviksin vaadata ka kõike muud ja vanematega hüvasti jätta ja teha kõike, mida enne ei tohtinud teha.“

„Tõsi...“

Kalad olid end ritta sättinud ja kõrvad veepinnalt kõrgemale tõstnud.

Kuulujutud.

„Aga taevast on minu jaoks asi, millest küll ei saa. Tead küll, lenda-mine.“

Vesi sillerdas ja mulle tundus, et kuu naerab minu üle. Selle üle, et ma ei suuda olla. Olla hea.

„Miks?“

Öösiti saame juttu ajada ilma valeta, valskus magab siis õndsast und.

Vale tundub öötundidel liialt vale ja ebamugav.

„See öö kummitab mind ikka. Ma ei mõista, mida ma tegema peaksin.

Ma tunnen teiste inimeste pilke oma seljal ja need kõrvetavad mind.“

Viskasin punase kivi vette. Lained tekitasid suure võbeleva küsimärgi.

„Minu pärast?“

Nihkusin talle lähemale ja võtsin ta oma segaduses olevasse kaissu.

„Mitte päris. Ma muutsin meie maailma vanglaks.“

Ta toetas oma pea mu õlale. Laiaks litsutud pisaraseel imbus mu jaki-hõlma. Ta tõi enda kurbuse minu juurde.

„Äkki see oleks nii või naa juhtunud. Sina vaid tegid nii, et ta leitaks valge õli tünnist... puhtana. Sa andsid talle väärikuse.“

Kuu ei naernud enam, ta kuulas huviga. Tõde oli alati huvitavam.

Päike valetas talle ju alati päevastest sündmustest. Öö oli aus ja valus.

Karge.

„Ma ütlen sulle vaid üht, enne kui lähen. Ära kahtle endas!“

Istusin puu all ja vaatasin läbi lehesõrestiku päikest. Kanal oli jälle vaja jalgu puhata – või venitas ta vaid oma elutunde. Ma ei pannud talle seda pahaks.

Taevas oli säravsinine.

„Tõde on see, mis on sinu. Käegakatsutav hetk.“

„Ma ei mõista sind, sa oled minu jaoks liiga tark.“

„Lähme!“

Ta tõusis ja siblis oma väikeste jalgadega hoogsal sammul edasi. Ma järgnesin talle ja mõistsin, et venitamine on valus.

„Aga mis saab siis, kui ma muudan vale tõeks?“

Ta pööras ringi ja vaatas mind pika pilguga, noogutas ja jätkas teed.

Hr Kruvi maja juba paistis.

„Siis sa oled jumal!“

„Aga neid ju pole olemas?“

Ta jäi hr Kruvi maja ees seisma. Korrastas sulestikku ja pühkis roosa tolmu oma sulestikust.

„Nii arvad sina... Koputa!“

Kõndisime mööda roosakat rada, maja paistis kuidagi räämas. Ingel pigistas mu kätt. Ta oli mu kõrval, mis siis, et ta kartis. Kaotada. Mind. Ukse kohal olev kell oli teistest kelladest paar minutit maas, see oli ime, sest hr Kruvi oli selle ehitanud. Ta oli kellade ehitamises väga osav. Kas aeg veab alt või on teised kellad kiirustanud. Ajast ette.

Kana teretas viisakalt ja lugupidavalt hr Kruvi.

„Tulge sisse, auväärt külalised!“

See oli teine kord, kui mu jalad üle selle ukse läve astusid. Suleline kõndis, pea väärikalt püsti, minu ees.

Hr Kruvi pani tõkati keema ja istus roostes pingile.

„No pole sind ammu näinudki. Kuidas siis läheb? Üksindus ei tapa?“

Ma ei tahtnud nende viimset jutuajamist segada ja liibusin vaikselt nurka, poolik hammasratas istumise all.

„No kui ausalt öelda, mis oleks ju paslik, pole ma kunagi päris üksi. Mitte nii üksi kui oled sina siin rahva keskel. Nad ei tea, kes sa oled.“ Tõkat sisises pliidiil ja andis märku, et on valmis joomiseks. Hr Kruvi kallast tassid täis ja andis ühe tulise kruusi mulle.

„Tead, kana, vahel ei tea minagi, kes ma olen. Ma olen end siia nutrite sisse ära kaotanud.“

Kana vaatas pikkamisi ümbrust ja küsis tiivaga nurgas seisva suure tünni poole viibates: „Kas see ongi see tünn?“

Hr Kruvi noogutas vaikides.

„Kas sa ei leia, et vahel on vaja minna üksindusse, et endaga malet mängida.“

„Sa mõtled, nagu see hull seal metsas?“

Kana patseeris tähtsalt ringi ja noogutas.

„Jah, nagu tema. Tema maailm läks liiga hulluks, et seda edasi juhtida.“

Kruvi tõusis, korjas mu käest tassi ja pesi seda aeglaselt liivas.

„Aga mina pole kunagi maailma juhtinud, maailm on mind juhtinud.

Mina olen ori, mitte valitseja. Mina ei saa metsa pageda ja malet mängida, ma pean õlitama, keerama ja maailma päästma – iga jumala päev.“

Ta andis mulle mutrid ja soputas õli liigeste vahele, kana jälgis seda pingsalt.

„Sa lihtsalt ei mõista, sa ei näe. Ava kord silmad!“

Hr Kruvil oli käsil minu vasak käsi, ta ei jõudnud seda korda teha, ta pöördus torisedes ringi.

„Mida ma peaksin nägema? Seda, et inglid jäävad ingliteks ja metalli-rahvas jääb neid südamesopis vihkama. Seda, et kui nad teaksid, kes ma olen, ei tuleks siia keegi. Seda, et maailm on salajast vihkamist täis. Seda, et aeg valetab meile. Seda, et siinpool mäge pole enam armastust. Seda, et meiega juhtub sama, mis Metsarahvaga. Ma ei taha...“

Ta võttis mult natist kinni ja suunas mu kiirelt majast välja.

Mu vasak käsi nagises, kui ta ukse kinni tõmbas ning ma mahakukkunud raha kokku korjasin. Hr Kruvi õline ja must käejälg vasemal õlal.

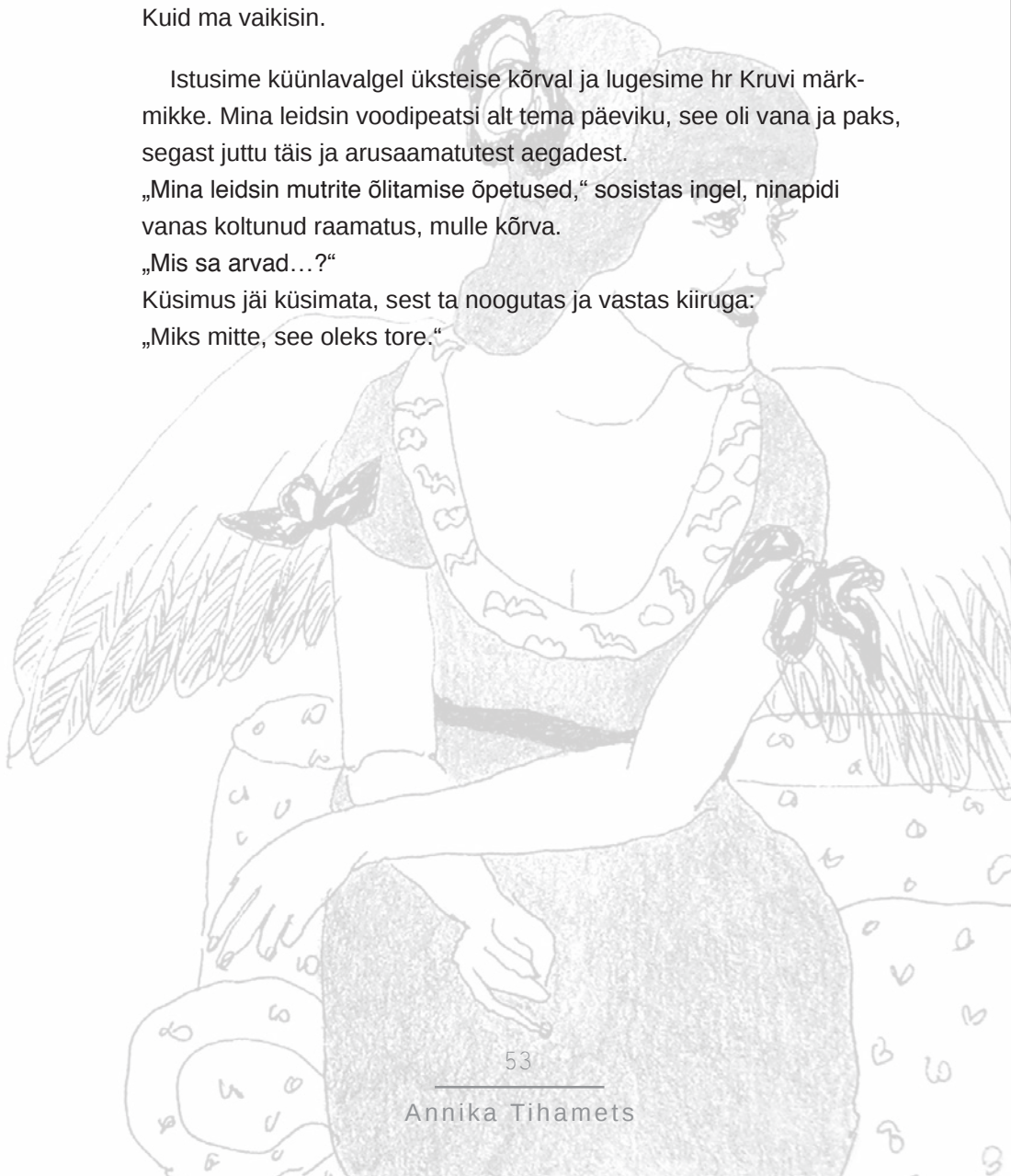
Ma olen palju unustanud, paljust pole ma aru saanudki, paljuga pole mul midagi peale hakata.

Rebisin öövaikuses akna lahti, aitasin tiivutu ingli sisse ja sulgesin akna, nagu poleks meid olnudki. Otsisime käsikaudu teed, tihti lõin end millegi vastu või sattusin tolmu sisse. Vahel sattus tema minu tolmuste sõrmede alla, ma ei tahtnud temast lahti lasta ja ta juhtis mind edasi. Mingil imekombel leidis ta tikud ja küünla. Seda hirmu polnud, et keegi meid ja valgust näeks, sest kõik aknad ja ukSED olid kinni. Me olime teistest ära lõigatud, iseenda hirmudega üksi.

Kõndisin vaikides ja kurvalt kodu poole, ma kartsin karistust, mille ma suure tõenäosusega saama pidin. Ma kartsin, et olen midagi halba korda saatnud, ja ma kartsin, et ma pole enam see, kes olin õhtul.

Isa istus maja ees pingil, talle meeldis istuda ja ümbrust vaadata.
„Isa, ma püüdsin valge kana kinni!“
Ta ei märganudki mind, ta tõstis aeglaselt kange tökatikruusi suule.
Jooksin kiiruga tema poole, samas karjudes: „Isa, ma püüdsin valge,
valge kana kinni!“
Jõudsin kohale, Seisin tema ees. Süüdlaslikult.
„Tubli. Lähen nüüd tööle.“
Ta tõusis ja möödus minust, nagu ma oleksin õhk.
See oli ju viimane valge kana... Kas sa ei mõista?
Kuid ma vaikisin.

Istusime küünlavalgel üksteise kõrval ja lugesime hr Kruvi märk-
mikke. Mina leidsin voodipeatsi alt tema päeviku, see oli vana ja paks,
segast juttu täis ja arusaamatutest aegadest.
„Mina leidsin mutrite õlitamise õpetused,“ sosistas ingel, ninapidi
vanas koltunud raamatus, mulle kõrva.
„Mis sa arvad...?“
Küsimus jäi küsimata, sest ta noogutas ja vastas kiiruga:
„Miks mitte, see oleks tore.“

WATTS

Linda-Mari Väli

Antitehnokrant

Edvard seisis veidras poosis – üks käsi ukselingil, vasak jalg ette sirutatud –, aga edasi ei astunud, püüdes ühel kohal nagu kipsist valatud. Võbelevad suunurgad reetsid siseheitlust, klaasistunud pilk endassesuletust. Peale Edvardi polnud koridoris kedagi, valged ukseid näisid tema kõrval järjekorras ootavat, kannatlikult ja meelerahuga. Kuid mida? Ja milleks? Küllap ei midagi. Nagu Edvard isegi – nõnda see vähemalt paistis –, kuid siis kostis koridorist samme ja kipskuju elustus. Vaadanud korra üle õla, koputas ta uksele ja vajutas lingi alla. Uks avanes; Edvard nägi kaselatvu ja latvade taga sinetavat merd. Suust pääses kähe hüüe, silme ette valgus udu, aga siis sai pilk uuesti selgeks ja Edvard taipas – polnud mingeid kaski, mitte mingisugust merd, kõigest õlivärvid kirjul lõuendil. Maali ees istus pisut sasitud olemisega naine ja vaatas Edvardit uurivalt, kuidagi hajameelselt. Too tundis, et punastab.

„Tere,“ ühmas Edvard ebalevalt. „Minu nimi on Kübarsepp, Edvard Kübarsepp.“

Naise nägu tardus hetkeks, nagu mõtleks ta järele, siis naine noogutas.

„Muidugi, Kübarsepp.“

Ta näppis mõttlikult lõuga, jõllitas Edvardit justkui mõnd kunsteidest ja ütles lõpuks pisut asjalikumalt: „Aga istuge ometi!“

Edvard istuski. Ta tundis kohmetust ja piinlikkust, ei teadnud täpselt, mispärast, aga häbelikkusest jagu ei saanud ja pööras pilgu ujedalt kätele – need leemendasid higist, mingid väikesed karvakesed olid naha külge kleepunud ja Edvard katsus käsi salamisi pükstesse pühkida. Pesusametist ülikonnariie määris niisked käed veelgi mustemaks, paanikasse sattudes surus ta need reite vahele peitu. Teiselt poolt lauda kostis kõhatus.

„Njaa,“ ütles sasitud olemisega naine siis. „Ega teil juhuslikult palav ole? Teen äkki akna lahti?“

Edvard ei lausunud sõnagi, jõllitas üksisilmi oma käsivarsi ja raputas pead. Higimullid kerkisid talle laubale, kummardunuks naine pisut lähemale, näinuks ta neis peegeldumas tervet kabinetti. Kuid tema pööras pilgu hoopis laual vedelevale paberihunnikule, otsis nende

vahelt ühe kaustiku ja avas selle. Viivu sirvinud, pani ta kaustiku läbematult käest ja lausus: „Hästi, aga vahest räägite nüüd oma murest. Telefonis sain asjast ainult häguselt aimu.“

Edvard kahvatas, tõmbas pea veel rohkem õlgade vahele ja meenutas seljatagant juba lausa kilpkonna. Tema kaelasoontel võinuks Beethoveni „Kooporavat“ mängida.

„Eh, sellest on raske rääkida,“ pomises ta lõpuks arglikult, „kuidas teile nüüd öeldagi... Teate, mul on kuidagi tühine tunne, midagi justkui puudub, aga mis täpselt, või kust – see jääb juba segaseks.“

Edvard tõstis silmad, unustas hetkeks oma häbelikkuse ja näis sõnu otsivat, võib-olla katsus isegi midagi sõnastamatut tunnetada. Tema kulmud tõmbusid mõtlikult kippa.

„Tegelikult on see kaunis kummaline,“ teatas ta pooleldi iseendale. „Ma tean, et midagi on puudu, ja ometi ma ei mõista, mis. Ja nii on see kõigega. Kuhu ma ka ei vaataks, justkui mingid mustad augud vahiks mulle vastu. Majade akendest, tänavanurkade tagant, isegi valgusfooridest. Ja mõnikord ma nagu otsiksin midagi, aga mida? Või mis? Seda ma enam ei tea. Kuid kõigest sellest läheb hing kuidagi hellaks. Pole nagu õiget asu enam.“

Edvard piilus silmanurgast naise poole, aga tolle nägu ei reetnud midagi – hajameelselt kuulas too tema jutustust. Siis pööras Edvard pilgu taas maastikumaalile kabineti seinal. Nüüd märkas ta, et helesinises merevees sillerdas päikene. See oleks nagu kusagilt kõrgelt kukkunud, ometi kiirgas taevas teine samasugune. Siis hakkas naine teispool lauda rääkima.

„Millal te seda... tühine esimene korda tajusite?“ küsis ta malbelt. Edvard näris närviliselt alahuult ja pööras pilgu uuesti kätele – pitsitavad reied olid peopesad õige kuumaks kütnud, tal ei jäänud muud üle kui peod tagasi õhu kätte tuua. Nüüd üritas ta käsi teineteise vastu suruda, et nahale kleepunud mustus välja ei paistaks.

„Ma ei teagi,“ vastas ta siis. „Mälu ju petab, teda ei saa usaldada. Mida rohkem ma mõtlen, seda segasemaks kõik läheb. Mis see tühjus õigupoolest on? Kas teda üldse on? On ta alati olnud minuga? Ma ei tea.“

Edvard jäi vait ja kiikas nõutult naise poole. Too kopsis pastakaotsaga rütmiliselt vastu lauda – tümp, tümp, tümp, tütütütü-tümp – ja ütles lõpuks: „See, mis te räägite, on õige huvitav.“ Ta vaatas Edvardile otsa, nii et viimane silmad jälle maha lõi, ning jätkas: „Aga teate – te

pole esimene, kes sellise murega minu juurde tuleb. Ehkki praegu tundub kõik väga segane, saab see peagi selgemaks. Ma luban teile – te tervenete!”

Naine hüppas toolilt püsti ja läks kabineti nurgas kõrguva halli kapi juurde. Ta tõmbas ukse lahti ja hakkas kapi salapärases sisemuses kärsitult sorima. Edvard vaatas tema toimetamist imestades pealt.

„Kas ma olen siis haige?“ küsis ta lõpuks kohkunult. Naine ei katkestanud sorimist; Edvardile paistis vaid ta ümmargune tagumik, ülejäänu neelas kapisügavik.

„Päris nii ei saa nüüd kah öelda,“ kuulis Edvard tema summutatud häält. „Raske on teie seisundit kirjeldada. Tegelikult olete ju täiesti terve. Võiks hoopis öelda, et... Ahh!”

Naine ajas end võidukalt sirgu ja pistis Edvardile pihku pisikese klaaspurgi – selle sisemuses kumas midagi rohelist. Siis istus ta uuesti laua taha.

„Siin purgis on üks uus rohi,“ teatas naine kummalise uhkusega. „Uskuge mind, see aitab.“

Edvard põrnitses purki kahtlustavalt – kui ta seda pööras, kõlises midagi heledalt selle sisemuses.

„M i s rohi see on?“ küsis ta lõpuks. „Miks see peaks mind aitama?“ Tema toon oli võib-olla ülearugi terav, aga purgikene peos ei ärritanud just usaldust. Edvard katsus sasitud olemisega naisele otsa vaadata, aga tolle hajameelne, ometi läbitungiv pilk röövis talt taas julguse ja alistunult langetas Edvard silmad. Siis ütles naine otsustavalt: „See aitab.“ Edvard uuris rohupurgikest kõhklevalt – kumerale klaasile oli suurelt ja rasvaselt kirjutatud midagi võõrast ja veidrakõlalist.

Kui Edvard paar tundi hiljem, pärast pikka jalutuskäiku lõpuks koju jõudis, puistas päike tema jalge ette oma viimaseid kiiri – kevadõhtu oli märkamatult muutunud ööks. Edvard kõmpis tüdinult mööda lõputuina näivaid treppe, jõudis neljandale korrusele ja keeras ukse lukust lahti. Tuba tundus kuidagi mahajäetud – ta pani tule põlema, tõmbas kardinad eest, aga mahajäetuse tunne ei kadunud. Kuhu ta saigi kaduda? Edvard teadis, et tühjus tulvas temast enesest. Ta läks akna juurde ja vaatas välja – autod voolasid müriseva jõena majast mööda, loksusid ühetaolises, öö lähedusest hõrenevas voos nagu paadid mööda halli ja tasast asfaldivett. Siis pööras Edvard aknale selja, istus voodile ja õngitses tagataskust pisikese klaaspurgi – vastu valgust

vaadatuna helendas selle sisu briljantraheliselt. Edvard luges veel ühe korra purgile kirjutatud sõna – ANTITEHNOKRANT – ning selle alla kritseldatud varesejalgu: üks tablett enne magamaminekut. Rohkem polnud seal tähekribuigi.

Edvard kratsis kukalt, jõllitas purki ja imestas. Oleks too sasi-
tud tädi ke siis v e i d i g i midagi s e l g i t a n d, oleks purgikesel
endalgi midagi kirjas, aga ei – viis sisutut sõna ja kogu moos.
Ning tema peaks hakkama nüüd enesele tont teab mis sodi
sisse ajama, laskma muudkui aga hea maitsta, pakutagu talle
või arseenikum! No ei, see tobe eit peab teda vist küll päris
põrunuks, usub sääraseks lolliks, kes päris sülelapsena topib
suhu mida ainult saab. Või veel – tema hakaku aga rahumeeli
pistma mingit a n t i t e h n o k r a n t i, sa saadana silmamuna
küll! Häh! Poleks üldse pidanudki sinna minema, s i n n a, sinna
neetud... h u l l u m a j j a!

Edvard viskas purgi pahaselt voodile, tõusis ja hakkas riideid
seljast võtma. Ent mõtted ei kukkunud koos pintsaku, triiksärgi ja viigi-
pükstega küljest, need vasardasid endise hooga meeleskohtades ja
ajasid esmalt vihaseks, siis aga hoopis rahutuks. Sest mine sa tea – ja
Edvard piilus kõhklevalt voodil vedelevat purgikest, ise rõivaid hoolega
riidepuule sättides ja käega siludes – mine tea, äkki too lihava tagu-
mendiga naine – ja tagument oli tal ju tõesti ilus, seda pidi Edvard
endale ausalt tunnistama –, äkki ta polegi täiesti „ohoh!“, vaid ikka
tõesti tunneb asja ja teab takkapihta veel mõndagi muud tarkusetera?
Äkki on ta koguni üks väärt ja vägev teadmanaine, tõeline arst kesk
tühikargajate tolmu? Kullatükk sõnnikumäel?

Eduard koukis mõtliku aeglusega padja alt ruudulise pidžaama,
tõmbas püksid jalga, särgi üle pea ja tuhvliid varvaste otsa. Siis võttis
öölaualt tühja teeklaasi, läks sellega kööki ja lasi kraani all vett täis.
Magamistuppa tagasi jõudes nägi ta purgikest endiselt voodil, võrgu-
tavat nagu aardelaegas, smaragdid läbi klaasi ebamaiselt säramas.
Kuhu see saigi siis kaduda, jalgu sel all ju pold! Edvard istus maha,
võttis purgi uuesti pihku ja silmitses seda uudishimulikult.

„Mis teha?“ mõtiskles ta, silitades põidlagi siledat klaasi. „Küsida
äkki nõu? Aga kellelt?“

Tuba oli tühi, akende taga kummitas vaid autode plekiseid hingi,
häälekaid, kuid kurte. Edvard keeras purgil kaane pealt ja raputas ühe
tablettidest peopesale – see oli üsna suur, ümmargune nagu kera ja

samblakarva. Ei äratanud just usaldust, kui aus olla. Samas – võinuks ka koledam olla, must ja punaste täppidega näiteks, naftaliini haisuga! Samblakarva kera tunduks sellise hirmutise kõrval lausa süütuna.

TIKS! – TIKS! – TIKS! teadustas kell. Edvard mõistis, et uneaega tiksub üha vähemaks. No kaua võib niimoodi istuda, tablett ühes ja purgike teises käes, seda enam, et otsus on tegelikult juba ammu langetatud? Aitab ometi! Edvard pistis tableti huulte vahele ja võttis suure sõõmu külma kraanivett. Suhu jäi veider metallimaitse, ta kustutas tuled ja puges teki alla sooja. Magamistoa aknast valgus tuppma maheoranži tänavalambikuma, see laotus üle Edvardi juuste ja maalispõrandale tontlikult võbelevaid mustreid.

Järgmisel hommikul säras päike nagu äsja sündinult ning õhkki oli soe ja pehme, ehkki tänavatolmust paks. Edvard kõndis mööda tuttavat teed, hall kevadmantel õlgadel ja silmad pisut unised. Päev algas täiesti tavaliselt. Ta ootas koos teiste hommikuste tööleruttajatega trolli, loksus läbi linna ja tundis, kuidas tuttav tühjus ligi hiilib. Edvard muutus pahuraks. Pagan võtaks, miks peab nii kuradima õõneste tunne kogu aeg sees olema? Hakaku end või keppidega peksma ja lasku terve troll kaikuva trummipõrinat täis! Mis siis ometi puudu on? Mida on talle veel vaja? Aknast libisesid mööda elektripostide sirged read, traageldasid maju teineteisega kokku ja olid öösiti päikese, kuu ning tähtedegi eest – kõik klappis kokku õige kenasti ja toimis siivselt, mis asja ta ometi viriseb? On's keegi talt tüki küljest võtt? Edvard astus trollist maha, kiikas randmele seotud käekella, ahhetas ning hakkas mööda autodest ummistunud tänavaid kesklinna poole jooksmas, hõlmad laiali ja portfelli põlveõndlasse tagumas. Hõbedaselt läikiva majamürakani jõudes lasi ta hiiglasel end neelata, silkas läbi kõleda koridorikurgu, sööstis liftini ja kandus pahupidise seedesüsteemi toel otse koletise üüratuse makku. Hääletu varjuna tormas ta siis läbi soolterägistiku, pomises üksikutele vastutulijatele häbelikke teresid ja jõudis lõpuks omaenese kitsastesse valdustesse. Tülikese kabinetis seinal rippus tahvlike kirjaga 789; Edvard teadis – see salapärase number ühendas nii tema nime kui ametit. Ta riputas mantli tahvlike kõrvale konksu otsa ja tahtis juba istuda, kui korraga midagi imelikku märkas – see torkas oma sobimatusena otsekohe silma, lebedas keset lauda nagu heeringas vahukooretordil ja mõjude veidra, lausa mõistataval. Esiotsa pidas Edvard ilmutist pabernutsakute mäeks, lähemale minnes taipas aga oma eksitust – piinlikult puhtal töölaual vedeles hoopis hiiglaslikku supikaussi meenutav lillepott, lehates vängelt sõnniku ja märja mulla järgi. Edvard ei

uskunud oma silmi – astunud veel sammukese, nägi ta potist kummalist taime tõusmas; sel polnud ei õiekesi ega kirevaid lehti, ainult üks suur roheline kera, mis keskelt justkui krimpsu tõmbus ja valgete mügarikega kattus.

„Mis nali see siis veel on?“ imestas Edvard. „Kas keegi tahab mind lolliks teha?“

Ta puudutas kera ettevaatlikult nimetissõrmega – see tundus naha all imelikult krobeline ja üldse kuidagi... teistsugune. Siis kratsis Edvard kukalt, pööras taimele selja ja mõtles järele. Lõpuks otsustas ta naabrilt nõu küsida.

Naaberboks polnud Edvardi kabinetist suurem, tundus aga millegipärast ruumikam – seinu katsid kirevad plakadid, siin-seal tilendas tobedaid nipsasju ja naljakaid lelusid. Edvard jälgis viivukese laua taga norskavat meest, kõhatades lõpuks ujedalt. Naaber hüppas otse vedruna püsti, seisis Edvardi ees nagu äraaranud vang, suu ammulil ja silmad jõllis, aga tundis siis teise ära ja rahunes, pühkides oma kiilaspealt mõned higipisarad ja jäädes viimast äraootavalt silmitsema. Edvard kõhatas uuesti ja silmitses natuke aega oma käsi. Siis kogeles ta häbelikult: „Ma mõtlesin... tead, minu lauale on mingi lill pandud. Äkki sa ütlesid... võib-olla keegi... mingi eksitus...“ Ta jäi kohmetult vait ja piilus arglikult naabri poole; tolle kulmud kerkisid kõrgele, tekkinud kurdudesse valgus aga higi.

„Lill?“ kordas naaber imestunult. „Kas tõesti lill? Imelik, väga imelik.“

Ta lasi nukra pilgu üle oma laua libiseda, justkui otsiks sealt kah mõnd lille, ent nägi vaid täiskirjutatud paberilehti, avatud kaustikuid ja üksikuid pastapliiatseid. Naaber ohkas.

„Või et lill,“ ühmas ta kuidagi hajameelselt, nagu prooviks seda sõna suus. Siis vangutas ta aeglaselt pead. „Ei, sellest ei tea ma küll midagi.“

Edvard noogutas, ütles millegipärast: „Kahju,“ ja läks tagasi oma kabinetti. Läbi õhukese vaheseina kostis pastapliiatse krabinat. Lill – millegipärast nimetas Edvard seda just nõnda, ehkki taime välimus märksa tagasihoidlikumat väljendit nõudnuks – seisis endiselt laual, tundudes musta kaustikuvirna kõrval kuidagi kohatuna. Edvard sügas nina ja ei osanud kogu loost midagi arvata. Siis kostis koridorist samme ja talle meenus, et ta peaks tegelikult hoopis tööd tegema. Istunud laua taha, avas ta ühe kaustiku ja hakkas valgele paberilehele

midagi kritseldama. Sammud möödusid, Edvard kuulatas, kuni need jäädavalt hajusid, piiludes siis uudishimulikult lille poole – millised kumerad vormid ja esiletõusvad tüükad, no tõesti, mida võib nende kõrval mõni õieräbal või leheroots! –, jätkates seejärel ebatavalise elevusega oma tööd. Tunnid möödusid, paberilehed kattusid Edvardi nurgelise käekirjaga – ta kukutas need väikesesse tumedasse prakku, mis laua tagumises otsas haigutas –, ometi ei jäänud lehti sugugi vähemaks. Võinuks lausa arvata, et paberid kaustikute varjus võigast pulma pidasid, sigides koletu kiirusega ja piire tundmata. Ainuüksi oma massiga muutusid nad võitmatuks.

Lõpuks lõi kell viis. Edvard naaldus toolileenile, istus viivukese liikumatult, siis ringutas ja võttis seinalt oma mantli. Oli aeg lahkuda, aga tema viivitas millegipärast ikka veel ukseaugus. Tagasi vaadates tundis ta kummalist kahetsust – paberitega kaetud laual näis lill äkitselt õige haprana; bürooseinad pressisid peale, pörand läikis elutult ja roheline taimekera paistis nii üksi ja ehmunud. Edvard võttis laualt kohvikruusi, kadus sellega koridori, ilmus peagi tagasi ja kallas kohvikruusi lillepoti kohal tühjaks. Siis jälgis ta, kuidas vesi mulinal mullasse imbus – alul tekkis sinna järv, pärast soo, lõpuks jäi järele lihtsalt niiske maastik – ning tundis sellest veidrat rahuldust. Ta vilistas ebaõnnestunud „Hei, poisid, kas olete valmis?“, viibutas sõrmede vahel portfelli ja silmitses lille – siis oligi läinud.

Väljas säras endiselt päike. Edvard silkas punase tule all üle tänava – ei paremal ega vasakul paistnud ühtegi autot – ning ümises omaette laulda. Ta oli just jõudnud ridadeni *eks seal siis veel vaatame silma ta päikese kullale*, kui äkitselt vakatas ja kuulatama jäi; imelik, kõikjalt kostis nagu mingit vidinat, vadinat ja säutsumist. Piilunud veidi ringi, vajus ta suu üllatusest lahti – vaata ainult, varblased hõikusid ju tee ääres, tuvid kudrutasid kõrgel katusel ja kajakad kriiskasid võidukalt taeva all. Korraga näis Edvardile, et linnuriik on tulnud tänavatele kevadet tähistama, nende pöörane hõiskamine paistis autodki asfaldilt peletavat – vaikus ja metsamüra langesid ühtaegu linnale.

Järgnevad nädalad möödusid Edvardil lille tähe all. Iga päevaga näis taim pisut paisuvat, trügides peagi üle kitsukese poti servade ja puistates mulda nii laual vedelevatele paberikuhjadele kui puhtusest sätendavatele pörandaplaatidele, äratades sealgi väikesed valkjas-rohelised idud. Edvard nimetas neid uusi „vastsündinuteks“, kallas igale taimetitale külluslikult vett ja tippis äärmise ettevaatusega üle pöranda, unustades vahel minutiteks või koguni tundideks oma töö

ja jälgides üksisilmi ümberringi vohavaid kerasid, nende pehmeid ümarusi ja tillukesi valgeid nupse, mis üha enam tärkamisihast pakitsevaid pungi meenutasid. Kui Edvard hommikuti tööle jõudis, hüüdis ta juba uksest: „Sa poiss! Olete teie alles tänase ööga kasvanud!“, õhtul aga, kohvi-kruusiga taime juurest taime juurde astudes mühatas heatahtlikult: „Nonoh, jooge nüüd julgesti, kaanige ikka janu täis.“ Vahel Edvard mõistatas, kes võis talle küll sellise kena kingi teha, aga ajapikku aina vähem, sest lõppeks tahtis kinkija ju saladusse jääda – miks pidi Edvard teda siis oma mõtetega tüütama?

Ilmad läksid iga päevaga üha ilusamaks, lõid selgeks ja klaariks nagu õhk isegi. Edvard ei mäletanudki, et linnas nii palju puid oli – suurte ja vägevatena kõrgusid need teede ääres, lehvitasid kevadistes tuulepööristes oma haralisi oksid ja näisid taevale üha lähemale ronivat. Pungadest tärkasid lehed, lehtedest džungel ja kõik see meenus Edvardile kummalisel kombel tema lille – too lopsakus ja lokkavus, elujanu. Rohigi tärkas kitsastel teepeenardel uue otsustavusega, trügis asfaldile päris lähedale, mõnel pool üle sellegi, nii et kivi murenes ja pudenes mullaks. Edvard ei jõudnud ära imestada, millise pöörasusega kevad linnale peale tormas, tehes seda oma suva järgi ümber, nii et halli roheline vahelt ikka vähem ja vähem paistis.

Ühel hommikul einetades märkas Edvard, et mingi pikk ja kitsas varjutriip lahutab tema köögipõranda kaheks. Ta kiikas akna poole ja pillas üllatusest kohvitassi käest – tohoh! klaasi taga kõlkus ju värske väädi, nii habras, nagu oleks alles äsja emaüasast välja pugunud. Edvard pühkis käterätiga põranda puhtaks – tass oli õnneks terveks jäänud –, riputas rätiku pliidi peale kuivama ja läks asja uurima. Aknaraami kohal oli telliste vahelt pisut mörti välja pudenenud, sinna siis oligi taim enesele pesa teinud – arglikult, aga kindlalt ronis ta nüüd mööda seina, üks ots akna juures ripakil ja teine selle servas justkui kaunistuseks seatud nõõrijupp. Edvardi silmad tõmbusid kinni.

„No vaata vaid,“ itsitas ta. „Leidis see ka endale koha.“

Istunud tagasi köögilaua taha ja jätkanud oma kasinat söömaaega, piilus ta aeg-ajalt siiski muheledes akna poole ja vappus iga kord väheke, nagu hakkaks talle naer peale tulema. Siis pani Edvard tassi käest, kogus taldrikult viimased leivaraasud kokku ja läks nagist mantlit võtma. Ent aknast hoovas sellist sooja, et Edvard otsustas särgiväel tänavale minna. Ta haaras portfelli pihku ja jooksis vilet lastes uksest välja – koti küljest pudenes musti värviliipse, nahk narmendas pannalde küljes nagu hargnev kampsun, ent Edvard ei teinud sellest

eriti välja.

„Käib veel küll,“ mõtles ta hooletult.

Samal õhtul läks Edvard sasitud olemisega naise juurde. Seekord polnud ta enam nii uje, kõndis üsna kindlal sammul tuttava kabineti juurde, koputas ja astus sisse – männiladvad ja sinetav meri tervitasid teda taas, naine vaatas nende alt udusel pilgul vastu.

„Istuge,“ käskis naine siis kuidagi pinevalt ja Edvard muutus sellest uuesti ettevaatlikuks, võttes häbelikult tema vastas istet. Edvardi pilk libises rahutult seinal rippuvale maalile, siis naise juustele, lõpuks kabineti nurgas kasvavale kummalisele taimele. Imelik, eelmisel korral ta polnudki seda tähele pannud. Taim meenutas Edvardile natuke tema enda lille, ent sellel siin tärkas tipust suur roosakasvalge õis, mis levitas veidrat lõhna ja nägi välja tõeliselt hurmav.

„Kui ilus,“ pomises Edvard unelevalt. Naine vaatas samasse suunda, kehtas hooletult õlgu ja pühendus uuesti oma paberitele. Siis küsis ta pilku tõstmata: „Noh, ja kuidas enesetunne ka on?“

Edvard võpatas ärkvele. Ta vaatas naist ja märkas, et tolle silmad kiiskasid kulmude varjus roheliselt.

„Päris hea,“ pobises ta ebalevalt, lisades veidi vaiksemalt: „Ainult ma ei tea, kas sel midagi teie tablettidega pistmist on.“

Naine korsatas pepsilt.

„Ega teie peagi seda teadma,“ tänitas ta. „Teie pole ju arst.“

Edvard ei solvunud. Ta noogutas nõusolevalt peaga ja kordas: „Mina pole ju arst.“ Siis jäi ta vakka. Naine ei teinud temast enam välja, sirvis närviliselt paberihunnikut ja paistis midagi otsivat. Minutid muudkui möödusid. Edvard hakkas end juba veidi imelikult tundma, kuid siis tõstis naine äkki pilgu ja vaatas teda, nina krimpsus, nagu oleks äkitselt mingit paha haisu tundnud või kabineti keskel mustusehunnikut märganud.

„Noh?“ küsis ta kärsitult.

„Mis noh?“ ei saanud Edvard aru.

„Tahtsite midagi küsida või?“

„Küsida?“

Edvard sattus segadusse, naise halastamatu pilk põletas põski.

„Kui midagi küsida ei tahtnud, miks te siis ikka veel siin olete?“

Edvardil hakkas pea ringi käima.

„Ma ei tea,“ vastas ta siis tobedalt. Naine turtsatas.

„Siis võite samahästi ka ära minna,“ teatas ta. „Te olete täiesti terve.“

Edvard tõusis uimasena püsti, vaatas veel korra männiladvade taga sinetavat merd, siis roosakasvalgete õitega taime ja lõpuks laua taga istuvat naist. Too oli jälle mingite kaustikute kohale kummardunud ja paistis muust maailmast eralduvat.

„Heakene küll siis,“ ütles Edvard kohmetult. „Nägemiseni.“

Ta astus kabinetist välja ja hakkas juba ust sulgema, kui seljatagant naise teravavõitu häält kuulis.

„Mõned hõimud kasutavad kaktusi hinge ravimiseks,“ hüüdis too. „Nägemist!“ Edvard ei taibanud midagi, aga noogutas tõsiselt ja läks.

„Nii et ma olen terve?“ mõtles ta tagasi tänavale jõudes ja kodu poole sammudes. Päike loojus puude vahele ja Edvard tundis üha suuremat segadust. Ta ei mäletanud enam, kas ta üldse oligi haige olnud. Ähmaselt meenus mingi ahistav tühjusetunne, pidev paine, aga nüüd näis see rohkem unenäona – ta polnud enam kindel, kas mingit haigust t e g e l i k u l t üldse oligi olnud. Tühjus tema sees justkui kasvanuks täis.

Kodumaja juba paistis, kui Edvardile järsku tahtmine tuli lille näha. Ta pööras otsa ümber, jalutas hajameelselt üle tänava ja võinuks vist küll auto alla jääda, kuid asfaldil kihutas vaid tuul. Trollipeatusse jõudes sööstis mingi punakas vari üle tee.

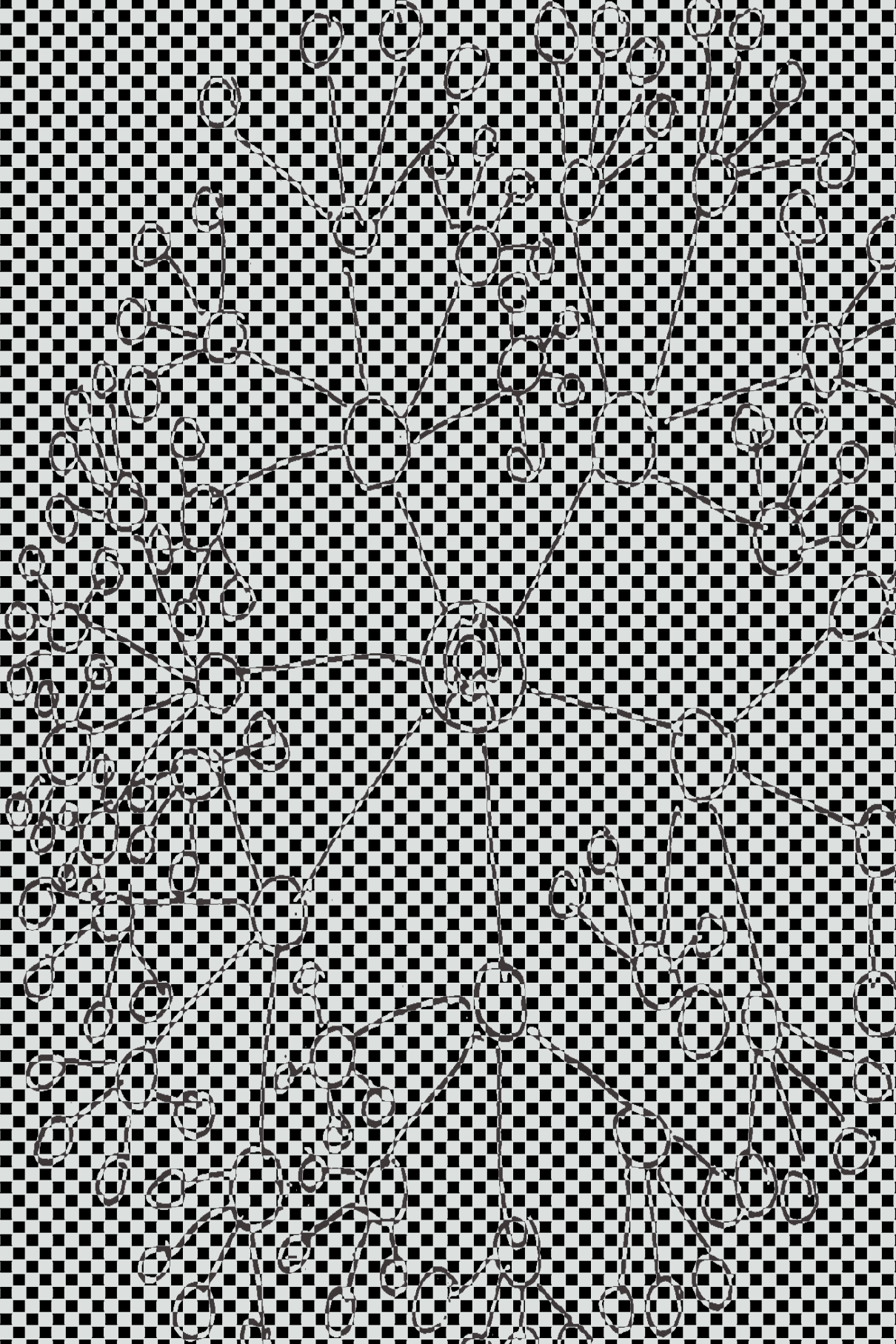
„Kummaline koer,“ leidis Edvard ja jälgis, kuidas pikk ja kohev saba majanurga taha kadus. Talle tundus, et kõige arukam oleks büroosse jala minna, kuid kuuldes seljatagant koledat käginat, nägi ta, kuidas roostetanud troll aeglaselt peatusse lohises. Rooli taga istus punaste põskedega tütarlaps, võililledest pärg peas, ja lausus Edvardi sisene-misel tragilt: „Järgmine peatus: Linnu tee.“ Siis võttis masin paigalt. Peale Edvardi polnud trollis kedagi.

„Lähe te kaugemale või?“ küsis tüdruk mõne aja pärast rooli keerates. „Sõit võib pikaks venida. Saab siis praegu uisapäisa kihutada! Peab hoopis passima, et põdrad ette ei hüppaks.“

„No muidugi,“ nõustus Edvard. „Ega mul kiiret olegi.“

Aeg-ajalt lõid puuoksad trollile vastu vahtimist – siis polnud näha midagi peale paksu rohelise lehesäbru. Mõned lehed jäidki klaasile pidama ja õõtsusid edasi-tagasi nagu väikesed lipud.

Kesklinna jõudes lasi pärjaga tüdruk Edvardil maha minna, soovis ilusat õhtut ja sõitis siis aeglaselt edasi. Edvard ruttas mööda asfaldi-vaibast tõusvaid rohututte. Tema kajavad sammud ehmatasid jändriku tamme ladvast mingi linnu lendu – rabinat kadus too suurte tiibade lehvides pimedusse. Varsti ilmus taevasse kuu – puude virvendavad varjud joonistusid Edvardi jalge ette kord kollide, siis vibalike metshaldjatena. Korra süttis läheduses üksik tänavalamp, särises võikalt ja kustus siis säherduse plaksuga, nagu ei kavatseks enam iialgi põlema minna. Mida kauem Edvard kõndis, seda rohkem kõitis tema tähelepanu mingi imal lõhn, mis tänava kohal heljus ja talle kuidagi tuttavana tundus. Kus küll oli ta seda varem tundnud? Mida see ometi meenutas? Ei mäletanud. Kellegi tume kogu kadus sõra-klõbinal põõsastikku, jäljed jäid mullasse graveeritud kirjaridadena maha. Edvard jõudis peagi bürooni, aga tardus siis soolasambaks. Tohoh! Bürood ju polnudki enam! Ta vaatas kohkunult sinna ja tänna, nii paremale kui vasakule, aga nägi vaid rohelisi väate ning suuri, roosakasvalgeid õisi, mis kangesti lootosi meenutasid. Lootoste taga läigatas midagi metalset, ta astus lähemale ja taipas, et seal seisiski tema büroo – rohelises kestas hiiglane. Siis tundis Edvard ära ka õhus hõljuva lõhna. Ta haaras seinal tolknevast väädist kinni ja upitas end õhku – üllatavalt kerge oli mööda taimevart üles ronida, ta tõusis ikka kõrgemale ja kõrgemale, justkui õpiks lendama. Mõne väädi küljes rippus priskeid marjakobaraid – neid rebis Edvard hammastega lahti ja neelas siis ahnelt, magus mahl põskedele ja kaelale valgumas ning teda punaseks maalimas. Jõudnud ühe eriliselt suure õieni, ronis Edvard selle peale – õielehed kõditasid kõhu alt, lapsikult kihistades püherdas ta neil, paisates õhku magusat tolmu ja aevastades. Lõpuks ta väsis, tõmbus haigutades lilleõiele kerra ja surus pea käte vahele. Kuu heitis Edvardi juustele hõbedasi varje, õielehed tõmbusid tema pea kohal pisut koomale, justkui tahaksid teda külma eest kaitsta. Kassikakk hõljus hääletult üle tänava. Kaugemal ulgusid hundid.

Sisemisi raamatukogusid tuulates

Helena Läksi (23) debüütktogu „Helena läks“ ilmus eelmisel aastal. Roosa ümbrispaberiga, liivapaberist kaantega raamatut tõsteti esile kauneima Eesti raamatu konkursil. Kes aga peitub nende ühekorraga roosade ja kriipivate sõnade taga, uuris Kairi Kruus.

Oled praegu tudeng, mida sa õpid?

Õpin Tartu ülikoolis usuteadust. Tegelikult olen oma bakalaureusega omamoodi teisel ringil, sest olles esialgu mõnda aega filosoofiat õppinud, muutusin akadeemilise filosoofia suhtes trotslikuks, eemaldusin vahepeal *alma mater*ist üldse ja 2010. aasta sügisel astusin uuesti sisse. Mul on terve toatais rõõsapõskseid kursakaaslasi, kes teavad oma vahetust kogemusest rääkida, kui hea on 19 olla!

Kas erialavahetus on end õigustanud?

Igatahes. Olen ka filosoofiaga vahepeal ära leppinud ja aru saanud, et toona oli viga puhtalt minus ja mu liialt jõulises üldistusvõimes. Aga! Praegu tean täpselt, mida tahan uurida. Eneselegi ootamatult on mind viimase poolaasta jooksul hakanud huvitama kirikulugu, täpsemalt algkristlus. Küllap rohkem enese pärast, kuna leian, et algkristlik õpetus on läbi ajaloo jubedalt moondunud. Mind huvitab ka tänapäeva Eesti usumaastik, see on kirev kangas ja pakub veel küllalt kaardistamist. Lisaks on mu õppejõudude seas hulk inimesi, kellelt on tõesti palju küsida ja ma tunnen end nii rumala ja tänulikuna. Seda ongi vaja, et saaks selle teekonna maha käia.

Kes õppejõududest on seni enim korda läinud?

Neid on nii palju! Praegu fännan Peeter Roosimaad, kes loeb Jeesuse elu. Esmakursuslasena olin suures vaimustuses poeet-dj-usundiloolasest Ringo Ringveest ja tema maailma usundeid põgusalt tutvustavast loengusarjast. Samuti kadunud Pille Valk, kes armastas oma ala väga. Enne teoloogiastuudiumi oli Valk õppinud ka kunsti-ajalugu, seega oskas ta religioosset tausta siduda (õhtumaade) kultuuriga ja seda väga praktilises võtmes. Väga inspireeriv.

Oled pärit Muhust – mis koht see selline on?

Minu jaoks on see saar, mille kord valisin. Nimelt olin 6-aastane, kui vanemad lahutama hakkasid. Praegu tagasi vaadates tundub, et mulle jäeti kogu selle kaose keskel võrdlemisi vabad käed otsustamiseks, kus ja kellega ma elada tahan ja kuhu kooli minna. Mõlemad vanemad mõjusid mulle võrdselt segastena, küll aga eristus selgelt koht, kus tahtsin elada. Muhi saar. Vanavanemad. Palju külatatte, kellega ukakat mängida, kuni vanaema mu suureks häbiks mulle hilja õhtul jalgrattaga järele tuli. Muidugi loodus ja see iidse hämaruse varjund, tõrva lõhn ja sammal. Muhulased on avalad ja uhked inimesed. Muhulane on loov ja muhi on joob. Mitte kurvastusest, vaid pühituseks enamasti. Ja omaselt väikesele saarele on seal külakogukonnal jätkuvalt suur roll.

Keegi ei ole päris ükski, ka kõige jäärapäisemad ega väetamad mitte. Võite mõelda, et on painav, kui naabrinaine iga päev köögiaknast sisse vahib, aga olen tunnistajaks olnud, kuidas selline seire hoiab ära palju halba.

Aga Tartu?

Tartus kohtasin suurt osa oma praegusest tutvusringkonnast ja armusin päriselt Tartusse. Praegu ma selle linna suhtes nii tugevalt ei tunne. Ent siis! Küll aga ei olnud ehk kõige küpsem otsus, et ma uitmõtte ajal paberid filosoofiasse tõstsin. Ma ei kahetse seda aga sugugi, noor tšikk vajab oma metafüüsikadoosi!

Eks me kõik vaja väikest metafüüsikadoosi...

Just. Olles kümnendas klassis Camus' „Sisyphose müüti“ lugenud, ma vahepeal muud ei hinganud kui eksistentsialismi.

See võis küll väga tervistavalt mõjuda.

Camus sõnastas minu jaoks toona nii veenvalt ja klaarilt kõik selle, mille peale olin niikuinii mõelnud. Ma olin selline omaette-loom, tulin hommikuti bussiga Muhu saarelt, mingi väinatagune virvendus. Mida see raamat tegi? Tegelikult on tervistav ilma irooniata päris paslik sõna. Ta andis noorele ja mõnevõrra kohmakale ja ebakindlale inimesele väarikustunde, rõõmu oma mõtete üle.

Teadmine, et kivirahn on sinu enda, mitte kellegi teise oma, mõjub ju kogu maailmaga lepitavalt. Ma usun isegi, et tänu Camus'le, Sartre'ile ja de Beauvoir'le ei olnud ma märkimisväärselt maailmavaluline *misery chick*. Nii vastuoluline, kui see võib tunduda.

Ei tea, kas on vastuoluline? Keskkoolis võib absurditaju elusid päästa.

Ent ka hukutada, sest absurdist on väljapääse rohkem kui üks. Esiteks võib selle absurditunde ja ebamugavuse enesest tõrjuda, leides tuimestavaid surrogaate. Teine võib olla vabasurm. Kolmas, mille mina enese meelest valisin, on mäss.

Mäss siis absurdse maailma või absurditaju vastu?

Mäss lepib maailma absurdsusega. See annab inimesele kõige magusama vabaduse uurida ja eksperimenteerida. Mäss on pigem poolt kui vastu, ta on piiride kompamise poolt, kõiksugu enesest-mõistetavatena näivate asjade legitiimsuse järele katsumise poolt. Indiviidi jaoks on see niisiis tohutult piire avardav, suures plaanis mitte nii väga: suur osa sellest, mis on mingil kindlal viisil, on seda küllalt hea põhjusega ja seda hakkab nägema ka mässaja.

Kas luuletamine on ka osa mässust?

Võib olla, kuid see on tormakas. Mäss kompab piire ja luule võib tõesti olla üheks vahendiks seda teha. Luule võib olla ka see üks ja ainus, mis mässust järele jääb. Nagu orbiidile saadetud satelliit, mis tiirleb ja edastab sõnumeid, kuni kukub alla ja põleb stratosfääris. Väike tombuke temast jõuab tagasi maale. Ainult et luule ei tohiks nii jõuetu olla. Niisiis, luule võib olla nii mäss ise kui selle tagajärg, järel-dus.

Paljudele muidugi meeldiks kujutluspilt eesti luulest kui ärapõlenud tombust, mis hulbib kusagil ookeanis.

Jah, neile tüüpidele, kes meeleldi eesti kirjanduse peiedel paar pitsi tõstaksid.

Nad teevad seda juba ammu.

Vara veel. Oma kaasaega hinnata on üks õige peenetundeline ülesanne. Ajaloole tagasi vaadates näeme ikka üht ja sedasama kogujalikku *nihil novi sub solet*, miski enam ei üllata ja samahästi võib kõik juba päris p....s ka olla. Ajaloo peamine enesekordus seisnebki mu meelet selles samas hukkamõistus, millega iga uus põlvkond eestleitavat maailma kohtleb ja hukus, mida ennustab. Pole eesti kirjandusel häda midagi.

Sinu luulekogu toimetajaks oli Elo Viiding. Kuidas see juhtus?

Luulekogu tekstid on kirjutatud 2008.–2009. aastal. 2009. aasta sügisel korraldas seltskond endisi kooliõdesid Saaremaal luulepäeva ja kutsusid mindki oma tekste lugema. Lugesin. Mäletan, et tundsin end sel korral jube ebakindlalt, põrand oli vedel ja enda meelest ei suutnud ma publikuga kontakti luua. Seepärast olin väga üllatunud, kui etteaste lõpus nägin üht kaunis tuttava näoga naist püsti tõusmas ja mulle aplodeerimas. Enne keegi juba sosistas, et Elo Viiding. Hiljem tuli Jaanus Adamson ja ütles, et talle meeldisid mu tekstid ja pakkus, et võiksin Elole mõned toimetada saata. Ma mitu kuud ei julgenud, kuid lõpuks panin käsikirja kokku. Elo oli väga peenetundeline toimetaja.

Lugedes tundsin nii nagu viimasel ajal mitme teisegi noore luuletaja tekstide puhul, et parema meelega kuulaks neid suulises esituses. Sedakaudu avaneksid neis küljed, mis paberil jäävad tahes-tahtmata kinni.

Jah, paljud tekstid saavad oma tõelise olemise läbi hääle ja rütmi, nad vist vajavad mind. Mu enda tekstid on ka *dub*-luulest mõjutet. *Dub*-luuleni jõudsin tegelikult läbi *reggae*-muusika, mida hakkasin vargsi kuulama gümnaasiumipäevil. Kuna *dubi* on sisseehitatud *reggae*-rütm, siis kiindusin sellesse ruttu. Linton Kwesi Jonsoni tekstid tekitasid huvi, Benjamin Zephaniah aga muutis mu arusaama luulest üldse.

Mida sinu jaoks selle kogu väljaandmine tähendab?

Kui olen julgenud kirjutada ja avaldada, siis julgen ka vastutada. Ma ei otsinud kiitust, vaid kontakti. Ma ei tunne hetkel mingit survet. Kirjutamine on minu jaoks niikuinii paratamatus, miski, mida ma teen sellepärast, et ma ei saa jätta seda tegemata. Niisiis ei ole see vähemalt esialgu seotud sellega, mida „kirjandusilma sisenenult peale hakata“. Ma ei ole nii halb luuletaja, et peaksin lõpetama, ma pole ka nii hea, et oleks vaja muudkui kirjutada vihtuda, sest lugejal ei saa minust küllalt. Ma elan ja kirjutan. Kuhu see välja viib, näitavad lähiaastad.

Enamik tekstidest on mina-vormis. Kes see mina on?

Enese poetiseerimine ei ole eesmärk omaette ega ka oskamatus muudviisi kõneleda. Mõni kõnelejahääl, mõni „mina“ seisab autorist väga kaugel, mõni on jällegi lähedasem. Identsusest ei saa aga kuidagi rääkida, sest isegi kui see „mina“ mõnes tekstis tõepoolest autori-minaga ühtib, on autori-mina sellisel kujul lakanud olemast kui mitte sellesama luuletuse kirjutamisega, siis ajaga, mis sest kirjutamisest möödunud on.

Mida tähendab kirjaniku ausus sinu jaoks? Kust läheb piir? Kui üldse läheb...

Ma tõesti ei tea, kust piir läheb, aga igasugune piiritõmbamine on igal juhul meelevaldne ja ma pole kindel, kas see on tingimata vajalikki. Kirjaniku ausus ei ole minu jaoks mingi dogma, kuid tundub, et luules pean seda olulisemaks kui proosas. Kirjanik võib olla kui tahes aus, kuid ometi ei saa ta olla täiesti üheselt mõistetud: autori ja iga üksiku lugeja isiklikud raamatukogud ja muud taustaelemendid on lihtsalt sedavõrd erinevad. Sestap ei näe ma selleks autori-mina puššimiseks mingit erilist vajadust.

Oma parimatel hetkedel on luule võimas inimestevaheline kontakt. Selline, mis saab tekkida ainult kahe avatud ja vastuvõtliku meele vahel, sest ka inimesed on oma parimatel hetkedel avatud ja vastuvõtlikud. Kirjutamine tundub aga olevat üks maailma üksildasemaid tegevusi, nii et mida see kontakti otsimine sinu jaoks tähendab?

Arvestades seda, et iga lugemine on olemuslikult ka mittelugemine ja unustamine algab kohe pärast lugemist, ei saa ju oodata, et mu tekste lugenud inimesed tahavad minuga tingimata vestelda neist asjadest, millest mina ehk nendega tahaksin. Ja kui raske on pidevalt hoida avatud ja vastuvõtlikku meelt! Nii palju on kirjutamises-lugemises irratsionaalset, et kontakti otsimine on just igasuguse kontakti otsimine. Kui see on saavutatud, eks ma siis saan aru, kuidas ma selle suhtes tunnen.

Tihti ütlevad kirjanikud, et tekstide avaldamine on nagu endast tüki äraan ine. Ütlus, mis teenib ehk kõige rohkem seda, et näitab müstilisena nii kirjanikuks olemist üleüldse kui kirjaniku ja tema loomingu vahelist suhet. Kuivõrd sa suhestud romantilise nägemusega, et luuletaja on prohvet, tõevaldaja jne?

Selline nägemus paneb poeedi tööriistastatusse, sest mida muud prohvetki on? Temas eneses pole midagi erilist, ehk vaid ta usk, mille pärast ta ülepea välja valitakse. See on nii trööstitu pilt.

Aga vaat kui kaua on töötanud.

Eks ta varem mõjus õilistavalt. Aga endast tüki andmine... Ma usun, et see sünnib pigem pikemate tekstide puhul, sest nii on autoril rohkem aega sellega kokku kasvada. Mitte ehk niivõrd sellega, mida ta kirjutab, vaid enam kirjutamisprotsessiga. Siis võib teksti kirjastajale andes selline tunne olla. Samas on see tõesti tabav ütlus – tüki lõikamine või hammustamine kätkeb endas teatavat vägivalda ja enda mõtete teiste ette paiskamine seda ju pisut ongi.

Oled sa väga distsiplineeritud kirjutaja à la enne magama ei lähe, kui päevas sada sõna kirjutatud?

Ei. Ma kirjutan ainult siis, kui tunnen vajadust seda teha. Selle arvestuse järgi kirjutan pigem pool sõna päevas.

Miks ikkagi luule? Absoluutselt võimatu küsimus, nii et vastus võib olla sama võimatu.

Ehk on suurem osa vastusest juba eelmises vastuses. Ma ei ole üldse distsiplineeritud kirjutaja, lühiproosat loen vähe, seetõttu ei tahaks väga ka kirjutada. Romaani kirjutamiseks olen veel liiga... roosa.

Kas lühidus ei tee luuletamist just raskemaks?

Ei. Luule on mu meelest raskest pagasist vabastatud mõte. Kui kõik muu ära „põleb“, jääb luule alles. Minu jaoks oleks kindlasti keerulisem selle „pagasi“ huvitavaks kirjutamine, nii nagu romaanikirjanikud teevad.

Tavaliselt nähakse just luulet kui ülikeerulist, mitme kodeeringu alla peidetud mõtet.

Lugeja jaoks ehk tõesti. Põhjuseks sisemiste raamatukogude ühitamatus, võimetus teksti üks-ühele mõista. Luule puhul on rohkem tavaks „tõest“ rääkida ja seetõttu tekib küsimus kodeeringu lahtimurdmisest.

Sisemiste raamatukogude ühitamatus kõlab väga absoluutselt ja hirmutavalt. Kas sa oled siis leppinud mõttega, et su tekste ei mõisteta lõpuni? Või see tähendab, et igal lugejal ikka oma arusaam ja sina ootadki lugejalt seda, et ta võtaks endale aja ja tahtmise sinu tekstide pinnalt omaenda tähendus genereerida?

Olen tõesti selle mõttega leppinud, kuna see on niivõrd paratamatu. Mis puudutab aga ühitamatust, siis pole selles kindlasti midagi absoluutset, need raamatukogud on ju pidevas muutumises. Meenub Pierre Bayard, kes ütles, et mida rohkem inimesele autor meeldib, seda kergem on tal teda solvata. Me konstrueerime paratamatult loetust väga erinevaid tekste. Nii jääbki mul loota, et keegi leiab mu kirjutistest midagi enda jaoks olulist, loob oma tähenduse.

Julius Juurmaa
„Kuidas joonistada küsimust”
Verb, 2010

Piret Pöldver

Kellad löövad üksteist

Julius Juurmaa luulega on esialgu pisut raske kontakti saada. Eelkõige ilmselt seepärast, et siin leidub liiga palju kirjutaja isiklikke seoseid, aistinguid ja hetki, mis on kirja pandud katkendlike märksõnadena õrnalt autori mälu- või kujutluspilte riivates. Ning taoline katkendlikkus võib alul mõjuda ehmatavalt. Kui teise inimese kogemust on raske mõista isegi selges ja lineaarses proosas, on arusaadav, et fragmentaarsed mälupildid kipuvad esiotsa jääma võrdlemisi ähmaseks. Kuid siis võtad kätte ja loed neid luuletusi veel korra ja märkad järsku, et nii üks kui teine fraas või hetk luulest tuleb pagana tuttav ette: olen isegi seda näinud või kogenud, aga pole osanud niimoodi väljenduda.

Raamatu „Kuidas joonistada küsimust” luulele on väga iseloomulikud mõtte-, sõna- ja keelemängud. Luule kõlal ja vormil on siin väga suur kaal, ometi ei hakka see sisu varjama, sest see, mida luule öelda tahab, ja see, kuidas ta seda ütleb, täiendavad teineteist. See, mida luule meile ütleb, ei ole mõistuse ja loogikaga püüta,

vaid pigem „kuuenda meele” või aistingutega hoomatav. See pole ladus jutustus, vaid hetkepiltidest koosnev kogum, mida on võimatu edastada vaid sõnade vahendusel. Appi tulevad vorm ja keelemäng.

Kuid tihti toimib keelemäng lisaks „sisuabile” just sellena, milleks teda nimetasin: mänguna. Juurmaa luule mõjub uudsena, see on mitmetasandiline ja tekitab erinevaid assotsiatsioone, tema tabavad väljendid ja tähelepanekud on aeg-ajalt lausa lõbusad. Kujundid oma keeileilus on huvitavad, näiteks *kell tiksub tasa tunde seinaprakku* (lk 18) või *täna me ootame haldjaid / tähtedest tüdival kesal* (lk 23). Mõned üksikud luuletused meenutavad loitsimislaadses sõnastuses pisut kaheksakümnnendate Runnelit, nt *sillale / salaja / varjude-valaja / sirutas jala ja / unustas sauale / laiale lauale / aseme teha* (lk 27). Kõlab nagu mantra, siin peitub sõna-, rütmi- ja kõlamaagia, sõnade mõttesse jõudmine on hoopis teisejärguline. Selline rütmilisus on aga pigem erandlik ja keelemängulisus avaldub ka teistsuguses kuues, mängus sõnade tähenduse ja kujuga: *veel kõrvus kumisev su valus tõtt* (lk 22), kus „tõtt” on ühtlasi tõttamine, aga ka alateadlik vihje tõele, või *kiik raksub küüntega jähe* (lk 37), kõnelemata avaluuletuse tabavast sõnamängust: *Kellad löövad üksteist / vahetpidamata* (lk 5). Kui sai nimetatud Runnelit, siis veel rohkem – ja seda on ka teised Juurmaast kirjutajad arvanud – meenutab see luule Juhan Viidingu oma. Samas, Juurmaa luule on märksa abstraktsem ja unenäolisem.

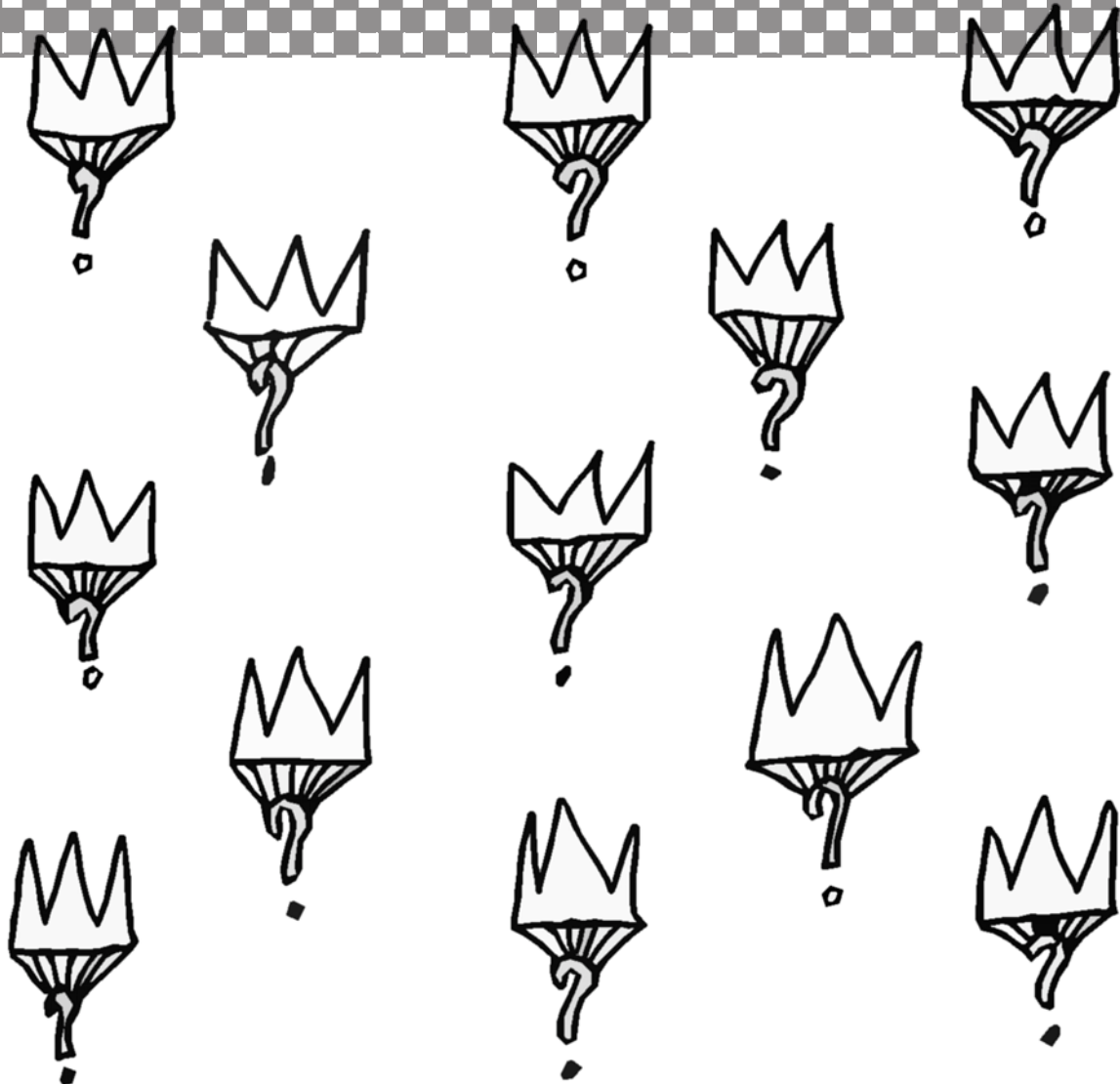
Selle luule keelemängu üks osa puudutab ka keelereegleid, eelkõige mängu komadega, millega kaasneb ühtlasi läbiva väiketähe kasutamine. Üldiselt on keelereeglite venitamisega nii, et näiteks üks äravõetud koma võib teksti nii hägustada kui ka lisada sellele tähendusi. Mulle tundub, et siin luules on komade ärajätmine pigem andnud tähendusi juurde – ning seda tuleb tõesti mainida, kuna tihti eiratakse loomingus kirjavahemärke poosi pärast, et ilma komadeta on kuidagi moodsam ja uudsem, või lendleb mõte nõnda sujuvamalt. Ebamugavalt sageli jääb aga keelereeglitega mängimise tulemusel lugeja jaoks tekstist pigem poolik ja ebatäiuslik mulje, tühjad komakohad torkavad silma ja justkui ootavad midagi asemele. Seepärast olingi Juurmaa luulet lugedes üllatunud – ja sellist üllatust tuleb harva ette –, et ärajäetud komad annavad hoopis midagi juurde, need komad ei ole puudu, vaid neid ei peagi seal olema. Väike mäng

keelereeglitega paistab olevat üsna teadlik ja õnnestunud, andes luulele uue tasandi, sügavuse ja tähenduse, nt *ma lendan / viidata ja vaibata / saab seljataha tänav tumm ja tume* (lk 15), kus hägustub piir tegusõna ja nimisõna vahel.

Üks oluline ja juba põgusalt mainitud asjaolu on ka luuletuse adressaat – kellele on kõnealune luule kirjutatud? See, millest Juurmaa kirjutab või pigem mida ta kirjeldab, on mõni läbitunnetatud hetk või põgus mälupeil, mis oma olemuses on sõnastamatu. Ehk on tema luule sündinud vajadusest talletada hetke, niisamuti nagu mõni teine talletab hetki fotona, või sel klassikalisel põhjusel, millepärast ikka luulet kirjutatakse: soovist see miski endast välja saada. Olgu põhjus ja ajend millised tahes, igal juhul ei märka ma seda luulet lugedes, et potentsiaalsele lugejale oleks pööratud just suurt ja teadlikku tähelepanu. Jääb mulje, et see luule on kirjutatud puhtalt iseendale. Kuid ilmselt just tänu sellele siirale enesekesksusele avaldub luule üldmõistetavus, võimalus sellest aru saada, ilma et peaks luuletajat ka isiklikult tundma. Sügavalt isiklik ja läbitunnetatu osutub universaalseks, kõigile inimestele kogetuks ja seeläbi omaseks. Need luules kirjeldatud hetked on sellised, mida oleme ehk hoomanud ühel või teisel momendil, ning seda unenäolist haaramatut tunnet või tajumust ei saagi sõnadesse panna, kuid võib kirjeldada märksõnade ning sõnapõimingute läbi. Ja ilmselt on üleliigne mainida, et lugeja „saab aru” ka kõige lihtsamast ja selgemast tekstist niikuinii teisiti, kui autor seda on mõelnud.

Lugeja jaoks võib Juurmaa luule isiklikuks ja tähendusrikkaks muutuda aga just tänu fragmenteeritusele. Tihti juhtub, et sõnamäng võtab tähelepanu endale, enne kui mõistuse ratsionaalsem pool luulest kinni saab haarata. See tähendab, et kaasamõtlemisest ei tule vähemalt esialgu midagi välja, kuna luulesse kirjutatud märksõnad tekitavad domineerivaid mälupeile. Read *siin / pärnade all on vaev* (lk 26) toob esiteks silma ette minu enda kodu õuel seisvat pärna, *vilkuva laterna naeru / lumele pudenev kaja* (lk 17) meenutab üht kindlat laternat ühel kindlal tänaval ühe ammuse tuttava naeruga, ning seesama eelpool mainitud kellade üksteise löömine manab silme ette koheselt Tartu raekoja platsi kella. Paradoksaalselt soodustab mälupeiltide isiklikkust asjaolu, et neile järgneb reeglina miski lugeja

personaalsest kogemusest väljaspool asetsev: nii järgneb laternale ja naerule see, et *kusagil lüüakse naelu / kusagil leegitseb maja* (lk 17), ja mina kui lugeja kuulen täpselt, milliseid naelu, ning näen, kus on see maja. Seega jõuavad Juurmaa luules esimesena lugejani lihtsalt pildid kas loodusest, mõnest lugejale tuttavast kohast, mõttest, mälestusest – ning seeläbi saab see luule, mis oleks justkui kirjutatud luuletaja enda jaoks ja puhtalt, suisa egoistlikult iseendale, hoopis lugeja jaoks isiklikuks. Ja võib-olla on siin teene ka autoripoolisel oskuslikul visualiseerimisvõimel?

Siiani pole ma aga kirjutanud, *millist* Julius Juurmaa kirjutab. Värske Rõhu 9. numbris autorit tutvustav tekst kirjeldab noore luuletaja loomingut nii: *Oma luuletuste kohta ütleb ta, et need on*

*pildid, mõtted, süžee, ei muud*¹, ja üsna nii see ka on. Need pildid kirjeldavad vahel mälestust või mõtet kellestki, keda luuletaja nimetab nimega Sāde: *ja Sāde kui ma ütlen Sulle tõtt / et palavikku uputatud linad / just ainult seda sügiseti ongi* (lk 16), teisalt on luuletuse (kujuteldavaks) adressaadiks lihtsalt „Sina”: *siinsamas puhkan suud Su silmalaul / ja Sina – / ma ei tea ju radu neid / ehk jälgid tasa sealgi seiereid*. Kui see pole just armastusluule – ja armastusluuleks olekski seda vist liiga lääge ja üheülbaline nimetada –, siis kergesse ja peenesse sentimentaalsusse kaldub tekst aeg-ajalt küll. Silma jääb ka, et tihti on olulisteks teguriteks aastaaeg või ilmastikuolud, mis muutuvad hetkepildi metafooriks, loodusnähtused annavad hetkele vajaliku värvi või lõhna: *november / koit / on ülal karge udu / ja õhus sõnu värskaid, mullaseid / vaid tuulevaikus varjab linnaradu* (lk 7) või *kas tead, mis on äikese värv?* (lk 6) või *et puud lõid lehte ammu enne juuri / sai selgeks alles õitetühjal rajal* (lk 18) ja nõnda veel paljudes luuletustes. Ilmastikukirjeldused muudavad veelkord luule lugejale isiklikumaks – eks nendegagi ole ju igal lugejal oma isiklik kontakt või mälestus.

Luulekogu üheks osaks on ka visuaalne pool – Piia Ruberi illustratsioonid ja kujundus. Tumerohelist tooni lakoonilised pildid täiendavad luulet, andes sellele teatava nukra ja üksiku, isegi jaheda tooni: sünged võlvialused, eemalt akendest paistev valgus pimedasse öösse, üksiolek, eemalviibimine. Sõnamängule ja kujundite peaaegu et lõbususele vaatamata on luulekogu siiski kurva tooniga. Ja seda muidugi mitte ainult tänu illustratsioonidele. Jääb mulje, et igatsetakse midagi, meenutatakse olnut ja kättesaamatut, midagi, mis enam tagasi ei pruugi tulla.

Paavo Piik on arvanud, et *Julius Juurmaa peidab oma vahetu elamuse nii sügavale poeetiliste kujundite ning keeruliste lausekonstruktsioonide tihnikusse, et arvustajapoolne ajugümnaastiline karussell tundub paratamatu*.² Jah, ka nii on võimalik seda luulet lugeda ja seda võimalust pole ma siinkohal maininudki. Just sellepärast, et vahetu elamus³, mille teost lugedes sain, kinnitab just vastupidist: see ongi just selline luule, milleni saab jõuda ja mida mõista igasugust eruditsiooni ignoreerides, avatud meele ja eelarvamustevaba tunde, märksõnadest ja vormist tekkivate aistingute abil.

1 Värsked Rõhk nr 9 (I/2007), lk 2.

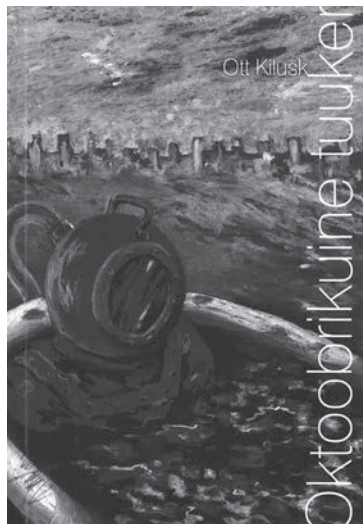
2 <http://kihelus.wordpress.com/2010/07/06/kuidas-kirjutada-arvustust/>

3 Samas.

I have been thinking of you
 and wondering how you are
 getting on. I hope you are
 well and happy. I have been
 very busy lately, but I
 always find time to think
 of my friends. Write soon.

Ott Kilusk
„Oktoobrikuine tuuker“
Kirjastuskeskus, 2010

Brita Melts

Ilmaäärne aeg ja õõv

Vanemuise kolleegipreemia tänavune laureaat Ott Kilusk on mitmekülgsest andekas. Ta pole üksnes väärt inspitsient, vaid ka aktiivne kirjanduskriitik ja eesti kirjanduse magistrant, lisaks tegutseb ta teatribändis Õõvastus. Kuid ka autorina, kellel möödunud sügisel ilmus Alveri debüüdi-preemiale nomineeritud luulekogu „Oktoobrikuine tuuker“ ja kes on kuuldavasti ka samavõrd mõjusat proosat loonud, on ta täis üllatusi.

Ebatavaline ja kume luulekogu „Oktoobrikuine tuuker“ on nagu kahte harusse kasvav puu, selle sisus on kaks väga jõulist teineteisega haakuvat, selge ühisosaga, ent siiski erinevat tahku. Üks ja peamine koondab ühe sünge *ilmaäärse küla* rohkem või vähem reaalsete mälestustega seotud lugusid, mille peamotiive avavad selles võtmes vahest kogu tugevaima ja iseloomulikema luuletuse read: *ILMAÄÄRSE KÜLA KOHAL TAEVAS / õhtuhämarus teeb sisselõike / nagisevad olemise vaevas / hallitavad majad keset kõike [---] nagu kuskil kaugel sünniks miskit / väga kohutavat – küla vajub unne / sõge meel täis kirbet rukkiviskit* (lk 60). Siin on tähelepanu all ühe võika ning troostitu perifeerse väikeasula eluolu – *tühjad korterid ja mahajäetud majad* (lk 50) ning tihti nukrad või isegi õudsed sündmused, pentsikud inimtüübid selle keskel – ning isiklikud seosed

selle kõigega. Järjestikku avanevad nostalgiahõngust kantud seigad, mis eriti luulekogu esimeses pooles puudutavad lüürilist mina väga lähedalt (nt *Laman siin vanaisa voodis / madratsist imbub ikka veel tema lõhna* [...] *aga vanaisa on surnud*, lk 7; *mina vaatasin aknast / kuidas isa kõndis kiviaia poole / näppude vahel tükike nimetissõrme*, lk 10; *On vanemad läind tädi matustele / olen väike mind ei võetud kaasa* [...] *sorin isa ema sahtlites*, lk 23), aga ka lihtsalt annavad edasi üldisemat meeleolu ühest ebatavalisest *unne vajuvast* külast, täis kummalisi *olemise* vaevas virelevaid inimesi (näiteks joodikuid ja pätte), pehkinud maju, koledaid õnnetusjuhtumeid (põlemised, uppumised) ja muud taolises vaimus igapäevast.

Siin ei ole sõnades väljendatud palju tundeid või mõtteid, vaid peamiselt on tegu kirjeldustega ühest marginaalsest maailmast, mida varitsevad hääbumise meeleolu, õudused ning salapära ja mille atmosfäär püsib ikka parajal määral võikana: *SÜGISMAASTIK VIRELEVAD TALUD / õunad juba puude otsas mädad / haiged liigesed ja kondivalud / valed vargused ja rahahädad // viin on selge nagu allikas / suudlustel on hapupiima maik / taevas pilvine ja hallikas / säherdune kummaline paik* (lk 42). Luule lähtepunktiks on küll aimatav isiklik, ajas küpsenud kogemuspagas, ent värssideks vormununa on pisidetailid saanud sedasorti rõhutuse, et võimendub sünguse paratamatus ning isegi reaalsuse nihkelisus, milles ennekõike omab märgilist tähendust aeg ja selle tunnetamine. Põhiliselt on juttu minevikust, *seintel hiilib minevikubarj* (lk 55), kuid see minevik on sedavõrd tugev, et võib väljenduses saada ka olevikuks (*mina ja isa istume siin Vilsandi saarel / kuus aastat tagasi ja ootame venda ja õde*, lk 8). Aja lakkamatut kulgu ja muutusi sümboliseerib väga tabavalt tapeet: *tapeedi nurk on lahti – võtab sest / ja tõmbab aegamööda seinalt maha / all selle elanikest üleelmistest / tapeet on jäänud esimese taha // ja teine kolmas hetkeks joobub / ta seinalt mustreid maha kiskudes / siis mõistab see on lõpmatu ja loobub* (lk 32).

Niisiis antud juhul on üks keskne suund mõõdukalt tumemeelsesesse nostalgiasse – ikka koorub lahti midagi olnust, milles kas *maailm hämardub* (lk 36), *videvik mu ümber müüri laob* (lk 26), *raske õhtu võttis hinge matta* (lk 22), *Kantreküla kohal on tume / halvaendeline*

pilv (lk 14) või *on hinges sügis – kurvad alatoonid / tean isegi et minevik on must* (lk 46), kusjuures hinges kripeldavad tõelusel põhinevad meenutused segunevad tihtipeale nägemuslikkusega. Ja selles aspektis kumab siit väike sarnasus Bernard Kangro „Vanade majadega“, kus sarnaselt tulid esiplaanile sünged toonid, surmamotiivid ja muidugi vanad hooned, mis samuti ei olnud domineerivad objektid, vaid lihtsalt näitasid suunda minevikku. Nii teeb Kiluski oma tühjade ja kõledate minevikuvarjudes majadega – kusjuures *säherdune kummaline paik* ei asu sugugi kaugel Kangro Lõuna-Eesti maastikest. Kuid hoolimata masendavaist motiividest pole „Oktoobrikuise tuukri“ üldmulje üdini sünge, sest see minevikule osutamine ja isiklike läbielamiste pagasi avamine saab enamjaolt ja ootamatult sürrealismiseguse lisamaigu – mis ongi selle luulekogu teine tahk, kulgedes esimesega, isiklike mälestuspiltidega loomulikult kõrvuti (ehkki see ei tule nii jõuliselt esile), kuid toob sisse midagi teisest: kiiksuga nägemused, sürreaalsed ulmad, mis süvendavad sellest tekstimaailmast irduvat ning lugemiskogemusse imbuvat õõva ning krüptilisust, kaldumata siiski lootusetusse pessimismi, püsib aimatav distants ning kirjeldatus ei puudu väike muiegi.

„Oktoobrikuine tuuker“ on mitmel pool tunnistatud väga omanäoliseks ja möödunud aasta üheks tugevamaks debüüdiks oma *vormi- ja vaimuküpsuses*¹. Kiluski on kindel ning eriline käekiri ja just seetõttu tema luule võib. *Oma käekirja* puhul tuleb esiteks rääkida muidugi vormist, sest värsitehnilisest aspektist kohtab siin ootamatut äratundmist, et silbilis-rõhuline ja riimiline luule ei ole nüüdislühirikas sootuks kadunud, vaid hingitseb kuskil – olgugi et vahest tõesti vaid *ilmaäärses külas* – vaikselt, ent sihikindlalt. „Oktoobrikuise tuukri“ algusosas leidub küll vabavärsilist luulet, ent domineerima jäävad katräänides, valdavalt kahe-kolme-stroofilised riimistatud ning enam-vähem kindla rütmiga (trohheilised, jambilised, daktüülilised) luuletused. Rütmis võib küll siin-seal kohata konarusi (vaheldusrikkuse pärast?) ja riimid ei pruugi olla päris puhtad (või õieti kas peaksidki olema,

1 Meelis Oidsalu, Paavo Piik, Luuleaasta 2010. Looming 3/2011, lk 386. Vikergallupi debüütide pingereas jäi see koos Helena Läksi luulekogu jagama teist-kolmandat kohta (Vikerkaar 3/2011, lk 118); nii mõnigi Alveri debüüdi-preemia žürii liige pidas nominentidest sümboolseimaks just Ott Kiluski luulekogu (vt Eesti Päevaleht, 26.11.2010) ning on mainitud sedagi, et Kilusk jäi Alveri preemiast ilma äärmiselt napilt (nt Värske Rõhk IV/2010, lk 96).

kui näiteks vaid välteist tekib irdumine ja see ei häiri), ent eelöeldust hoolimata on “vana hea luule” vormivõtteid rakendatud nii loomulikult, veenvalt (ei sugugi kunstlikult ainult võtte enda pärast!), et päris lust on lugeda (näiteks: *ÜKS MÄLESTUS EI PELGA ÜHTKI TÕKET / sääli udu eksleb mööda karjamaid / teeb salamõrvar üksi metsas lõket / ja leekidesse lendab putukaid*, lk 30).

Teiseks Kiluski stiili iseloomustajaks on (semantiline) selgus, isegi konkreetne – ülal mainitud salapära ja krüptilisus on tunnetuslikud, toimunust lähtuvad, mitte sõnastuslikud –, siin ei aeta taga paduvaimset mõttehämardust ega taotleta keerulisse sõnastusse kätketud (pseudo)filosoofilisi kaemusi, vaid kirjutatud on täpselt nii selgesõnaliselt, nagu tegelikult ongi või nägemusis olla võiks, ühetähenduslikult ja otse. Ja ometi ei ole siinkohal tegemist päris seesuguse poeetilise lihtsusega, mida viljeleb Kiluski kunagine kursusekaaslane Andrus Kasemaa – kuigi võrdlusemoment on luulega pealispindselt tutvumisel hõlbus tekkima, eriti just „Oktoobrikuisse tuukri“ algusvärsside puhul, nagu tunnistati luuleaasta ülevaates² ja on kostnud suuliseiski esmamuljeis. Tegelikult on nendel kahel mehel selge erinevus, olenemata sellest, et mõlema luule sisuline pool rajaneb üsna troostitul reaalelulisel ja kolkakülalt lähtuval kohatudlikul algel. Kasemaa stiil on laisalt lihtne ning sisuliselt seisev, siin-ja-praegu vaikselt ning tühjalt peaasjalikult isekeskis olev, Kiluski on vormitundlikum ning selgesse luulesse kätketud võigas ja avar nostalgia ning sürrealismisegused nägemuslikud seigad, mis sügavas isiklikkuses jätaavad ruumi ka võõramale. Kui äsjases Vikergallupis kurdeti küll peamiselt uudisproosas laiutava ainsuse esimese isiku üle³, siis Kiluski luule on ehe näide sellest, kuidas luule saab olla mitte ainult minakeskne. Kiluski vaatab terava ja olulist tajuva pilguga ka endast kaugemale ning muudab nähtu ühtseks tervikpildiks koos isekeskis läbitunnetatud elamustega – näiteks saab „Oktoobrikuisest tuukrist“ lugeda Põhjapoolusel kaduma läinud ekspeditsioonist (lk 37), ühest perekonnata ja lihtsast mehest (lk 32), kahest koolivennast lehekioski ees (lk 33), viimsest nukuteatri näitlejast (lk 31), lepavõsas elutsevast vagast mungakesest Vassiilist (lk 28) jne. Tulemus on lihtsalt äge.

2 Meelis Oidsalu, Paavo Piik, Luuleaasta 2010. Looming 3/2011, lk 393.

3 Vikergallup. Eesti kirjandus 2010. Vikerkaar 3/2011, lk 126.

„Oktoobrikuine tuuker“ on nii vormilt kui ka teemadelt üllatavalt mitmekesine, aga see kõik sulandub ootamatult ühtseks, isegi tihkeks tervikmuljeks – on päris suur kunst säärast sõnades avalduvat sisu- ja vormipagasit tihkelt koos hoida, eriti veel nii vahetult mõjuvana. Neis tekstides on tunda ajas laagerdumist ja kuigi ühemõtteliselt head või meeldivat jääb siinseis teemakäsitus napiks ning ennekõike valitseb süngus, mingi ähvardav sürreaalne vari, siis vahest just seetõttu on tegemist oma ebatavalisuses ning põnevuses ikkagi täiesti toreda esikkoguga – see on nii erinev kõikidest muudest debüütidest! *ME EI SAA MINNA TAGASI EILSESSE / kui algas tüli / aga me saame minna / sinna kus me enne elasime* (lk 12). Ja selliseid igati avastamist väärt tagasiminekuid pakubki „Oktoobrikuine tuuker“.

Triin Tasuja
„Provintsiluule“
Värske Raamat, 2009

Triin Sepp

Avameelselt inimestest¹

Triin Tasuja luulekogu „Provintsiluule“ on väga tugev esikluulekogu. Sellest annavad tunnistust nii Betti Alveri luuleauhinna võitmine kui ka autori kirjutamisstiil, mis on intensiivselt omanäoline ning üsnagi väljakujunenud juba esikkogus. Esmalugemisel jäävad silma mitmed korduvad teemad: enesekriitika, vastumeelsus keskkooli ning provintsielu vastu, kasvuvalu ja armid, mida elu ühes noores inimeses tekitab. Kõigest sellest räägib Tasuja väga avameelselt ning nii, nagu asjad on. Ta ei ürita midagi ilustada, ei lase asjadel paremana näida ning esitab fakte ilma liigseid hinnanguid andmata. Tema luulemaailmas juuakse end täis, suitsetatakse palju, kaotatakse linadeta voodis süütus. Ning just tänu sellele natuke torkima jäävalt reaalsele kajastusele aitab Tasuja luule näha noore inimese kasvamises ja arenemises valupunkte, mida luules varem ei ole nii selgelt välja toodud. Ikka on lähenetud kuidagi ilustades või ümber nurga. Ka varasemates arvustustes on välja toodud just Triin Tasuja

¹ IX Ulakassi arvustustevõistluse võidutöö.

avameelsust, siirust, hoidumist ühemõttelistest väärtushinnangutest, Eesti kirjanduses omanäolise enesemääratlemisviisi ning seda, et nii avameelset luulet saab kirjutada vaid siis, kui kriipivatest elamustest on juba enam-vähem üle saadud².

Juba luulekogu pealkiri annab meile autori mõistmiseks esimese võtme. Tasuja on pärit Lääne-Virumaa lagunevast provintsilinnakesest, mis pole tema vastu just kõige parem olnud. Väikeses kohas omanäolise inimesena elamine on kaasa toonud nii mõndagi halba, pannud aluse mitmetele kompleksidele ning kõige sellega toimetulemiseks ongi autor kirjutamist alustanud. Osalt nagu eneseteraapiaks, samas registreerides ka muus maailmas toimuvaid protsesse. Nii longib Tasuja mitmes oma luuletuses mööda tänavaid, võrdleb ennast nendesamade tänavate ning ümbritsevate majadega ja loob paralleele iseenda ning kodukoha mahajäetuse vahel. Ta toob ka välja teiste provintsinuorte elustiili: *Meie noorus kimab ossilikult mööda metsavahelisi kruusateid / vana bemariga [...] ja me joome bensiini / salaja ebaseaduslikult oleme lollid [...] risti üle raudtee oma bemmi mõlki [...] paljajalu, jälle purjus* (lk 24–25). Tasuja värsid annavad üsnagi realistliku pildi sellest, mis tavaliste inimeste Eestis toimub. Nende, kes pole poliitikud või muidu rikkad-kuulsad. Esmalugemisel võtab vahel isegi pisut muigama, kui hästi on tõelisust tabatud. Ja need on sellised magus-valusad, natuke eneseiroonilised muiged, on jah tõesti nii: *väikelinnad ongi Eestimaa / pole patriotism see, vaid fakt / iga 9. on ehitaja / iga teine elab väikelinnas / noored joovad / stressist ennast purju / mõni niisama mõttetusest / jääbki jooma* (lk 10). Kuid neid ridu kirjutades ei anna Tasuja ennast ümbritsevale liigseid hinnanguid, ei mõista hukka, sest *mina pole ütleja / kas vale see või õige / siitsamast tulen ju isegi / purjuspäi hull joodik* (lk 10). Provints on Tasuja jaoks igav ja muserdav, *sellepärast mõnikord pigem põgenen / kodutusse kaugusesse / detsembrivihma / Tallinnasse keset võõraid inimesi* (lk 40). Sellest hoolimata ei tekita sünnilinn temas ainult negatiivseid emotsioone: *kurb ja armas on see koht /*

² Hasso Krull, Ainsuse esimese isiku anarhiline hää. Vikerkaar, 9/2009; Kaarel Kressa, Triin Tasuja on Andra Teede kuri teisik paralleelmaailmast. Eesti Päevaleht, 16.05.2009; Elo Lindsalu, Armastuse ja vihaga. Sirp, 18.11.2010.

nagu mina (lk 6), ütleb Tasuja, kui pärast suuremasse linna ära kolimist jälle kodus käimas on. Eks retrospektiivis tunduvadki asjad ilusamad ning see peegeldub veidi ka luuletaja suhtumises, vähemalt oma kodulinnakesse.

Teine valuallikas, mille provintsilinn Tasujasse on jätnud, on keskkool. Mitmetes luuletustes räägib poetess kooli mõttetusest (*keskkool on kõige mõttetu ja igavam koht / maailmas / ning see ei muutu mitte kunagi, mitte millegagi*, lk 14), ausalt saadud hinnetest ning popitegemistest. Ning isegi kui ta vahel kooli jõuab, on tulemuseks *kõik need ausalt saadud kahed / ja hingest kirjatööd hindega „kolm“* (lk 20). Seepärast jalutab ta kooliskäimise asemel sihitult mööda tänavaid, loeb raamatukogudes raamatuid, kuulab muusikat ning üritab iseendas ja maailmas selgusele jõuda, sest keskkool teda selles ei aita, pigem vastupidi. Koolikeskkond pärsib ta püüdlusi ning üritab lõhkuda iga progressisammu, tehes õppimise kui niigi sunniviisilise tegevuse tänu õpetajate salvav-hoolimatule suhtumisele veelgi raske- maks ja vastumeelsemaks. Selle koha pealt on Tasuja luule isegi pisut ehmatav: kas tõesti meie ümber toimub selline emotsionaalne terror? Kas õpetajad tõesti valavad oma halba tuju sellistes kogustes õpilaste peale, et see viimastesse nii tuntavaid arme jätab? *Täna kogu selle mõnituse ja terrori eest / mis on must teinud emotsionaalse hälviku / kes ei usu oma võimetusse* (lk 32), ütleb Tasuja kommentaariks ja kogu see mõttetu stress ja / sellest tingitud jätkuv enesehävitus / teeb minust ju täisväärtusliku noore / haritud inimese, kas pole? (lk 32–33)

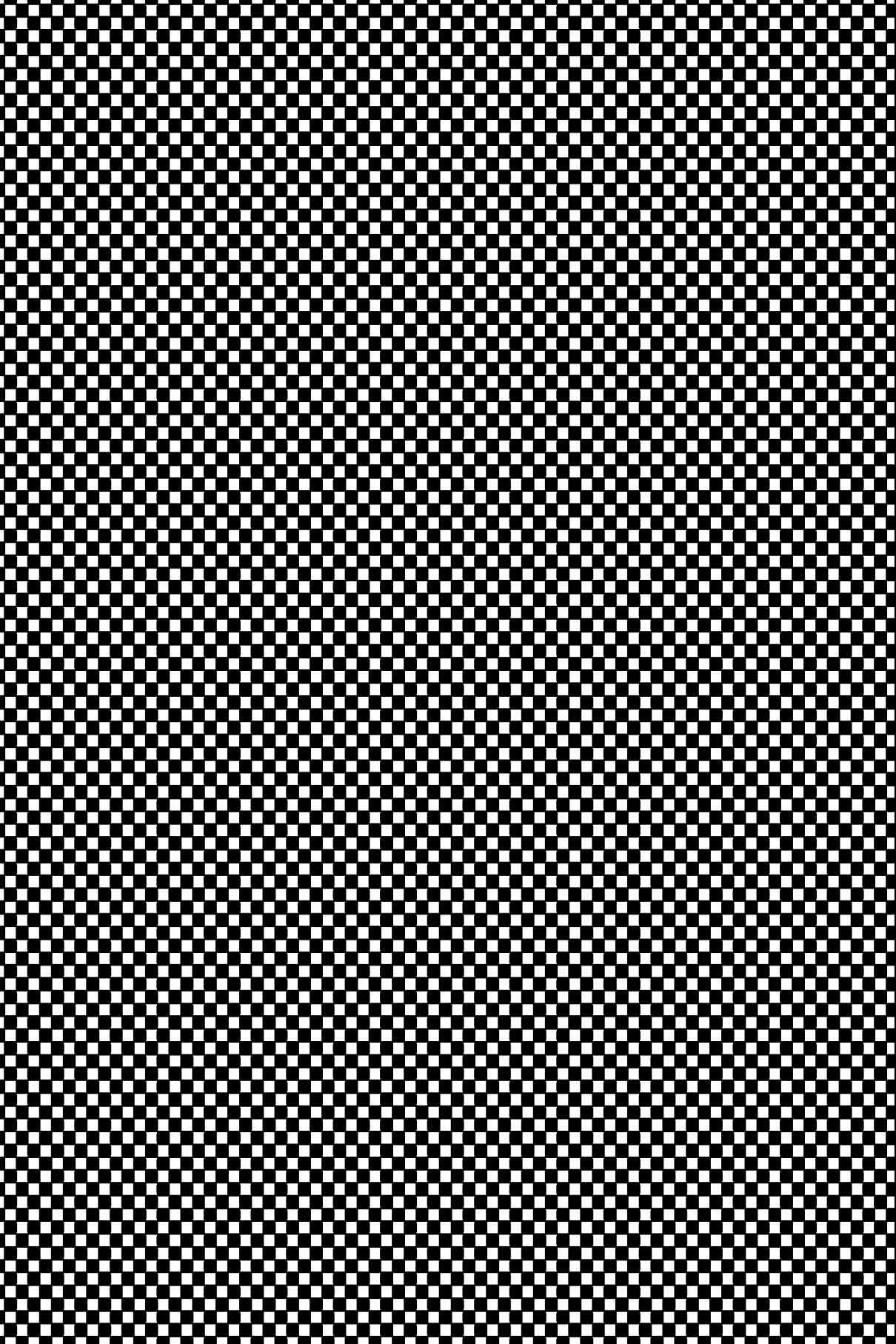
Kolmanda põhiteema arvab teravam pilk ära juba kogu kaant silmitsedes. Sealt vaatavad lugejale vastu autori kindel silmavaade ning justkui veidi trotslik suu. Nii esikaanel kui ka läbi terve raamatu on kasutatud palju pilte autorist ning viimase põhiteemaana lahkabki autor oma mina lähtuvalt iseenda sisemaailmast ning kasvamisest. On dekadentlik-muretuid, samas ka mõtlikumaid ning pisut nukraidki fotosid, mis on tihti luuletustele väga maitsekaks illustratsiooniks. Kuna luuletused räägivad nagunii Tasuja enda elukogemustest (sest mille muu baasil ikka luulet kirjutada saab), tundub teda ennast

kujutavate piltide kasutamine õigustatud ning selle luulekogu puhul isegi ehk ainuõige valik. Ka oma minale on autor lähenenud sarnaselt fotodega. Mõnes luuletuses on ta ülbe ja enesekindel (*ja ükski ahv ei ütle / mis on äge / mis ei ole*, lk 57) ja kehtestab end ning oma arvamust, samas aga maadleb madala enesehinnanguga nagu kindlasti paljud noored ja natuke vanemadki lugejad. *Kas keegi näeb kui uskumatu mu jaoks on olla ilus / või / olles haaratud kellegi sõnast / kahelda ikka ta komplimentis* (lk 56): tekib meeldivalt kriipiv äratundmismoment ja küsimus, millal mina viimati mõnd komplimenti ülalmainitud põhjustel ei uskunud? Sellise uskumatuse on poetessi jätnud aastatepikkused mõnitused: *Mulle meeldis juba algkoolist saati / kuidas mulle heideti ette seda, kes ma olen / ei, ikka seda, milline ma välja nägin* (lk 32), ning noore inimese kasvamise ja eneseleidmise protsessis on need okkad valusad olnud. *Me väikeste linnade koledad tüdrukud / me maailma nukrainad kolkapoeetid / arenemisarmid pidevalt veritsemas* (lk 29), kirjeldab poetess oma arengut. Kuid mitte ainult kodulinn ja kool pole Tasujale haavu löönud, vaid selles on rolli mänginud ka suhted vastassugupoolega. Järjekordne äratundmismoment: *sel õhtul, kui olin susse armunud / paugutasin uksi / ja loopisin asju [...] sest sa / tahtsid mingit neetud filmi vaadata* (lk 35). Vahel hakkab Tasujal aga *piinlik oma tekkinud tunnete pärast / piinlik oma / öeldud aususe pärast* (lk 43), sest luuletustest võib aimata seda, et ka poistega suheldes eelistab Tasuja pigem otsekohest avameelsust kui keerutamist ning edvistamist. Lugesdes kerkib esile järgmine küsimus: tõesti, kas eelistada avameelsust ning tegeleda hiljem tagajärgedega, või hoopis vaikida?

Kuid kõik pole siiski nii negatiivne kui esmalugemisel paista võib. Mitmest luuletusest loeb välja ka seda, et arenemisarmid on tasakesi veritsemist lõpetamas ning ülitundlikkus järele andmas: *ja ma ei tunne enam, et peaksin / kogu maailma jalge alla trampima / sest kõik ei tee enam haiget* (lk 48). Lohutust ja tuge pakuvad talle ka inimesed (*tunneksin ennast / nagu sinuga alati tundnud olen – // selle mõttetü maailma / loomuliku osana*, lk 35) ning tasa kasvav enesekindlus (*ise panen asjad liikuma / ja midagi ei ole raisatud / midagi pole üle / elu on praegu / mina olen siin*, lk 57). Lohutust ja tuge annavad need

lugejalegi. Inimesele on ikka olnud vaja kinnitust, et parenemine tuleb ning mis võiks olla parem meetod selle tõestamiseks kui teise inimese elukogemus. Eks nii ausat ja otseütlevat luulet saabki kirjutama asuda alles peale paranemisprotsessi algust, kui haavad on juba kinni kasvamist alustanud ning tasa hakkavad maad võtma leppimine ja halbadel kogemustel minna laskmine. Nii on ka provintsilinnakesest pääsemine andnud Tasuja elule uue hingamise ning nüüd kuulutabki ta kõigile, et *tee järele / ole alandatud / ja jää inimeseks* (lk 22).

Aga miks just Tasuja, miks just see raamat? Esmapilgul haarasin ta raamatukogu luuleosakonnast tegelikult vaid huvitava ja omanäolise kaanepildi pärast. Kuid juba pärast esmalugemist jäid mõned selle kogu luuletustest mu hinge niivõrd helisema, et see helin on seal ka poolteist aastat hiljem. Äratundmismomente oli selles kogus küll ja veel. Eks olen minagi pärit depressiivsest Eesti väikelinnast, saanud seal omanäolisuse tõttu parajalt sõimu ja mõnitada, nii et Tasuja kogust leidsin ma nii mõnegi tüki endast. Ta oli osanud sõnastada teravalt ja otseütlevalt seda, mis minu sees ammu tasakesi podisenud ning väljaütlemist oodanud oli. Mitmeid Tasuja luuletusi, näiteks „pois-test sõpru“ või „cat stevensit“ olen ma tsiteerinud ka oma elusituatsioonide kirjeldamiseks ning leidnud need väga asjakohased olevat. Minu arvates ongi luuletaja kõige tugevam omadus see, kui ta suudab kirjutada värsse, millest isegi tema ellu ja isikusse täiesti puutumatud inimesed leiavad midagi oma elu või olukorra kirjeldamiseks. Ning eks inimeste elukäikudel ongi üldistuspotentsiaali, lihtsalt läheb tarvis kedagi, kes need tehtud üldistused kindlasse vormi valaks ning meile serveeriks. Ma usun, et praktiliselt iga noor inimene leiaks Tasuja kogust mõne värsi, millest ta tunneb, et „see on justkui minu kohta kirjutatud“. On üsna võimalik, et pärast teosega tutvumist suudab lugeja ka oma elus mõnd olukorda või probleemi (või siis lihtsalt maailma üldisemalt) enda jaoks paremini sõnastada või mõista. Meile, madala enesehinnangu ning mõnituste all kannatanud inimestele, on alati väga tervistav näha, kuidas keegi sellest august välja ronib ning maailmale sirgel seljal vastu astub.

Andreas Unterweger

Olümpiatalv

Tõlkinud Mihkel Seeder

Johannes Vabitschile

Sel talvel oli Hansul Stuttgartis too eriti hea tuba. See oli ärkliga nurgatuba, ärklil olid kaks eriti suurt akent ja nendest ärkliakendest Hansu toas nägi tervet linna, kõiki Stuttgarti maju ja torne ja künkaid, ning kõikide majade, tornide ja küngaste kohal taevast, ja see oli eriti hea. Meie aga vaatasime aknast haruharva välja, üldiselt me vaid vedelesime madratsitel, mis katsid pea kogu Hansu põranda, Gomo ja Long Dong ja Hans ja mina, ja me ei liigutanud ennast, ja tavaliselt mängis teler ja teleris käis tavaliselt laske- või murdmaasuusatamine, või midagi sarnast, sest oli ju olümpiatalv. Õhtuti keerasime ribikardina kinni ja jõime õlut, viina ja õlut, pörutasime viina ja õlut, kuni ei saanud enam millestki aru ega suutnud midagi meenutada ja sulgesime silmad, ja hommikuti keeras Hans jälle ribikardina lahti ja pani teleri tööle.

Mõnikord saatis keegi meist, tavaliselt Hans või mina, teele ühe asja ja õhk oli siis päris halb, ning vahel tegi keegi, tavaliselt keegi teistest, akna lahti, vahel üks neist ka naeris. Tavaliselt aga ei liigutanud end keegi ja aknad jäid suletuks ning asi õhku, ja see asi levis Hansu toa õhus nagu veri leiges vannivees – see ei jäänud pidama nurka, kus oli ilmavalgele tulnud, vaid oli ühtäkki kõikjal, esmalt vaid pisut, aga siis üha tugevamalt ja viimaks igal pool ühe tugevusega, ning see täitis ruumis kogu õhu, ilma et oleks olnud võimalik öelda, kust see alguse sai. Ja meie, Gomo ja Long Dong ja Hans ja mina, me ei liigutanud ennast, me lihtsalt vedelesime ja vahtisime telerit. Ja meil oli täiesti savi, et õhk, mida me neljakesi sisse hingasime, oli lihtsalt üks asi, mille kohta enam keegi ei osanud täpselt öelda, kes selle üldse teele oli saatnud, kas Gomo või Long Dong või Hans või mina, see oli lihtsalt *meie* asi ja meile oli selge, me olime selles kindlad: ükskord läheb see üle niikuinii.

Kui Hans selle toa sai, olid vinüülplaadid juba seal ja plaadimängija kah. Kui Hans virnast ühe välja võttis ja ettevaatlikult, värisevate sõrmede ja kisis silmadega, nagu oleks ta, kuidas nüüd öeldagi, mingit sorti arst, kes just vahetab sidet, võttis plaadilt ära ümbrise ja kile ja pani selle plaadimängijale, asetas nõela plaadile ja vajutas *play* nuppu ja plaat pöörlema hakkas, kostis sealt kriginat, mis igal korral, tõesti igal korral kõlas teisiti, ja mitte ainult erinevate plaatide puhul, vaid tõepoolest igal kuulamisel kõlas iga plaat uutmoodi. Ja see ongi see eriti hea asi vinüülplaatide ja grammofonide juures, et igal korral, kui plaati mängima hakatakse, kuulatakse seda silmapilku, ning on silmapilke, kui krigin on valjem, ja silmapilke, kui nad krigisevad vaiksemalt. Need silmapilgud Hansu toas, kui Hans asetas plaadi mängijale sel talvel, need kõik krigisesid tegelikult üsna valjult ja ma arvan, et nii oli väga hea, sest nii saime kõik kuulda, et see asi, mis plaati ringi keerutas, oli üks silmapilk, üks asi, mis oli ainulaadne, viibis seal vaid hetke, vaid üks ainus kord, ja just täpselt siis. Ja see asi, seda saime kõik kuulda, kuulus vaid meile neljale, ja see krigises võimsalt, ja ribikardinad olid lahti ja meie, Gomo ja Long Dong ja Hans ja mina, me vedesime madratsitel ning plaat mängis, ja väljas pööras taevas ära, kord sadas ja siis paistis jälle päike, ja siis oli kõik pilvedest pimedusse mattunud ning teler, kust tuli laske- ja murdmaasuusatamist, oli ainus valguseallikas, ja siis täitus tuba jälle valgusega, ja ikka nii edasi ja tagasi. Oleks võinud mõelda, et sama pöörase kiirusega, kui seal ruumis vahetusid valgus ja pimedus, liikus ka ruum koos meiega väljas ringi, ja me istusime toas nagu, kuidas nüüd öeldagi, nagu mingis helikopteris, kosmosekapslis või lendavas taldrikus, ja pöörasime kes teab kui mitme saja asja seltsis läbi sadade sadat erinevat tooni hallide, siniste ja valgete taevaste, ning ma klammerdusin küüntega madratsi külge, et asjast siin praegu mitte välja pudeneda, ja panin silmad kinni... Ühtäkki oli plaat otsas ja krigisemine otsas, ning üks meist, tavaliselt kas Gomo või Long Dong, kiskus aknad pärani ja see, mis mürisedes ruumi tuhisas ja asja toast välja peletas, see juba polnud enam mingi tõmbetuul, vaid lihtsalt üks tuul, mis nüüd lihtsalt siin sees oma asja ajas, ja mitte kuskil mujal. Ja siis me teadsime jälle: meil polnud nii ja nii mitutsada asja pooleli – me lihtsalt istusime Stuttgartis, Hansu eriti heas toas, ja ilm oli ära pööranud. Ja siis passisime

jälle televiisorit ja televiisoris käis laske- või murdmaasuusatamine, või midagi sarnast, sest oli ju olümpiatalv.

Sel talvel ei lahkunud ma tegelikult, nii palju kui mina tean, kordagi sellest ruumist, välja arvatud vist üks kord, jah siiski, üks ainus kord. Kui Hans mind Karlsruheesse viis, siis säras kiirteel päike, ja kui me olime tuulegeneraatori juures, mis tuleb kohe pärast Stuttgartist väljasõitu, sirutas see vaid oma veretuid käsi taevasse ja ei liigutanud ennast, nii vähe tuult oli liikvel. Karlsruhe parkis Hans kohe kohviku kõrvale, kus pidin kohtuma Marie'ga, ja kui ma sisse läksin, et Marie'd pärast kõiki neid asju, mis minuga olid juhtunud sellest ajast, kui ta mind üksi jättis, veel üks kord, arvatavasti viimast korda, näha, läks Hans üle tee lossiesisesse parki.

Tegelikult läks ta, räägib Hans, vaid väravani pargi keskel. Ta olevat seal, väravakaare all seisnud, suitsetanud, sealt näinud ta kohviku sissekäiku ja ka eraparklasse pargitud autot. Et ikka kõigil pilk peal oleks. Peamiselt olevat ta vahtinud kohvikut. Vahel olevat mõni naine lapsevankriga mööda läinud või vana mees ja kord ka politseinik. Selles pargiosas, räägib Hans, pole just midagi eriti vaatamisväärsset, vaid muda ja muru ning paljad, madalaks kärbitud pöösad, ning siin ja seal oli kõntidel, mis asendasid pöösaste oksid, tõepoolest ümber midagi marlilaadset. Ja siiski olevat ta vahtinud peamiselt üle selle ala, kus midagi erilist vaadata polnud, kohviku poole, „mingi aimduse tõttu“, räägib Hans. Vaevu üheks hetkeks olevat ta end ümber pööranud, et näha värava taha jäävat pargiosa, kus polnud näha inimesi ega kohvikut, ega rahvast kohviku eriti suurte akende taga. Sajad suured, vanad lehtpuud olid seal värava taga, terve mets, räägib Hans, lehtpuumets, mis täitis peaaegu terve selle värava taha jääva pargiosa, ja kõik need puud seal kasvasid üksteise kõrval, üksteisest läbi, üksteise otsas ja üksteisega koos, nii et veel läbi häda oli võimalik eristada, millise tüve juurde milline latv kuulus ja millise juurde mitte. Kõik ladvad olidki kokku vaid üks asi, räägib Hans, üksainus puuladvaasi, kes teab kui mitme saja tüvega – ühe hetkega tundus ta endale täiesti üksikuna, räägib Hans, kellelt ma pole kunagi kuulnud midagi sellist, seal, kõikide puude ees. Sealt olevat viimaks ka see

müra tulnud. See, mis algas õige vaikselt, õrn krigin kuskil seal taga. Ta pööras end selle krigina suunas ümber, räägib Hans, ja nii juhtuski, nii olevatki ta kohviku siiski silmist lasknud. Esmalt olevat krigin olnud õige vaikne, ja kuskil seal päris taga ja siis tulnud see üha enam ettepoole, kuni see oli ühe hetkega päris vali. Ja krigina valjenemisega tekkis puulatvadesse ühtäkki liikumine, „nagu merelainetus“, räägib Hans, üks liikumine läbistas kõik puuladvad, ja tema, ta ei tea miks, olevat väravakaare alt välja astunud ja liikunud paar sammu puude poole, ja krigina poole, mis aina valjenes, ja siis ühe hetkega, räägib Hans, oli kõik täiesti vait, ja nüüd, sel silmapilgul, räägib Hans, „juhtus midagi, miski pääses valla“. Ta lihtsalt ei märganud seda tulemas, räägib Hans, see asi olevat tervest ladvamassist välja karates tema suunas pörutanud ja teda napilt parema silma kohale tabanud. Ta ei tea tänaseni, räägib Hans, mis see olla võis, puulaast, kastanikoor või kogunisti kivi, see olevat aga tabanud teda täie jõuga, veri voolanud koheselt üle näo, mille ta siis varjanud kätega, ja pärast seda olevat kõik juba igast suunast tema peale vallandunud, kogu tuul, kogu vihm ja kogu tolmu, kõik asjad ja eriti võimas kõu, ja ei teagi, mis kõik veel, nii, nagu öeldud, ilm keeras olümpiatalvel täiesti ära. Hans räägib, et siis pööras ta ümber ja jooksis tagasi väravakaare alla, ja seal tõstis ta koheselt pilgu ja vaatas kohviku poole ja kohe, räägib Hans, ta ka nägi, mis seal oli juhtunud – seal oli sada inimest ja mina selle kõige keskel, seal oli sada inimest, kõik hirmus tihedalt koos, ja seal minagi, ning täiesti üksinda, „kõigi saja inimese seas täiesti üksinda!“, räägib Hans, ja ta ei mõelnud enam kauem järele ning jooksis murdes läbi tuule ja vihma ja muda ja põõsaste minu juurde. Ta olevat kohvikusse sisenenud ja jõudnud läbi kogu rahva päris minuni, ta olevat mind, ta olevat meid, räägib Hans, Karlsruheest „sõna otseses mõttes välja raiunud“...

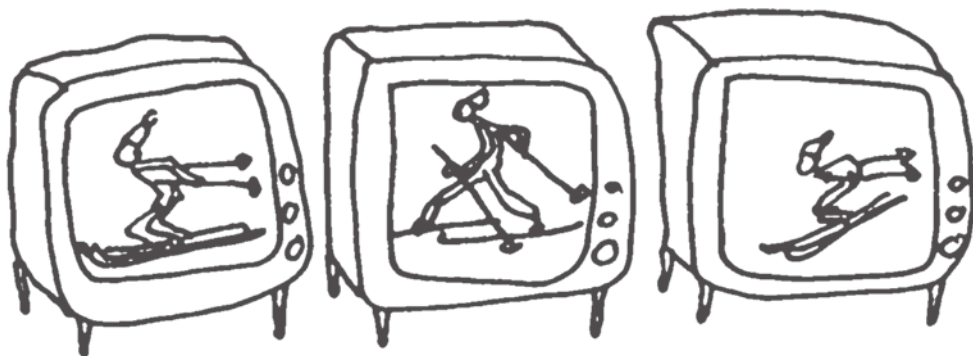
Ilm olevat tagasiteel olnud tõeliselt kehv, vihm ja tuul ja kõu, pimedus ja Hansul olevat veri pidevalt silma voolanud, ja siis pööras veel kojamees täiesti ära ning kui me olime Stuttgarti lähistel, seal tuulegeneraatori juures, siis olevat tuulegeneraator keerelnud kui täiesti pöörane, tuulegeneraatori tiivikud olevat seal tuult „sõna otseses mõttes tükeldanud, otseses mõttes ribadeks lõikunud,“ räägib Hans, ja tuulegeneraatori tiivikutelt olevat pritsinud vihmavett, tumedat ja

pööraselt kiiret, ja ta olevat mulle öelnud, räägib Hans, „vaata, vihmavesi justkui must veri“. Ja seda tuulegeneraatorit seal vihmast suudan ma veel niimoodi meenutada ning seda musta vett ja kogu verd, kuid sellest kõigest, mis oli Karlsruhe, pargist ja Marie'st ja sellest, kas ta üldse kohale ilmus, ja nendest kõikidest asjadest, mis seal kohvikus olevat juhtunud, ei tea ma enam mitte kui midagi. Nagu oleks keegi mälestused just nendest silmapilkudest noaga mälust välja lõiganud, „nagu viletsa liha,“ räägib Hans, „ühest tegelikult mitte täiesti viletsast kehasta“.

Kui ma silmad uuesti lahti tegin, olin Hansu juures. Ma vedelesin ühel madratsitest ja õhk oli eriti halb, ühest eriti jubedast asjast arvata-vasti, arvatavasti olin selle magades ise teele saatnud, ja mu käed olid rasked ja tundetud, arvatavasti kah magamisest. Märkasin kohe, et peale minu oli ruumis veel keegi, ja kui ma istuli tõusin, nägin ma, et ribikardinad olid lahti ja teler mängis ja ma nägin Gomot ja Long Dongi minust vasakul madratsil istumas, ning kui ma vaatasin paremale, oli seal Hans. „Tere hommikust,“ ütles Hans, ja ma nägin, tal oli midagi parema silma kohal, nagu oleks keegi teda küünistanud, või midagi sarnast, ja siis tõusis ta püsti ning läks plaadiriuli juurde, ja valis ühe plaadi välja, võttis sellelt ümbrise ja pani plaadi mängijale. Ettevaatlikult, värisevate sõrmede ja kisis silmadega, nagu oleks ta, kuidas nüüd öeldagi, mingi täiesti ära pööranud kirurg, mingit sorti skalpell käes, kes teeb just üht eriti peenet sisselõiget, nüüd, sel silmapilgul, asetas ta grammofooninõela plaadile ja vajutas *play* nuppu. Ja plaat hakkas keerlema, ja tõesti, asi hakkas krigisema, esmalt väga vaikselt ja siis üha valjemini, ning siis väga valjult, ja tõepoolest, see oli ikka väga vali krigin, üks väga vali asi oli see, mis seal mängis, ja see oli ainulaadne ja vaid praegu ning vaid siin, vaid see praegune silmapilk siin oli see asi. Ja ma vaatasin üle teleri ärkliakende suunas ja ma nägin, kuidas midagi seal akendes toimuma hakkas, toas oli eriti heledaks läinud, ja nüüd läks aegamisi pimedamaks, ja kõik krigises võimsalt ning mürises kõu, ja siis juhtus midagi, jõnks käis läbi toa ja – me tõusime õhku. Ja ruum lisas hoogu juurde ning ma klammerdusin, klammerdusin kõvasti, kõigega, mis mul oli, klammerdusin madratsi

külge, väga kõvasti, et kogu asjast siin praegu mitte välja pudeneda. Ja ma vaatasin vasakule ja paremale ning ma nägin Gomot ja Long Dongi ja Hansu, ja ma nägin, et see ei juhtu praegu vaid minuga, ma nägin, et sel silmapilgul läbistas meid kõiki vaid üks ja seesama liikumine, me kõik istusime seal ja klammerdusime kõigega, mis meil oli, madratsite külge, väga kõvasti, et ainult mitte sellest asjast siin praegu välja pudeneda, et sellest eriti heast toast, mis Hansul oli sel talvel Stuttgartis, nüüd mitte välja pudeneda. Ja ma vaatasin akende poole, mis läksid heledaks ja siis jälle tumedaks, ja ma vaatasin poiste poole ning keegi ei liigutanud ennast, ja üks liikumine läbistas meid kõiki, ning teler mängis, ja teleris käis laske- või mürdmaa-suusatamine, või midagi sarnast, sest oli ju olümpiatalv. Ja see siin, see oli meile selge, see oli kindel, see oli lihtsalt vaid *meie* asi, vaid meie endi asi. Ja me neli, Gomo ja Long Dong ja Hans ja mina, meil oli kes teab kui mitu sada asja pooleli, siin, praegu, sel silmapilgul, seda ma teadsin, ja ma polnud üksi. Ja nii oli väga hea, jah, seda ma teadsin. Ja siis ma panin silmad kinni.

Andreas Unterweger (s. 1978) on Grazis sündinud kirjanik ja muusik, kellelt on seni ilmunud kaks proosaraamatut (mõlema väljaandjaks kvaliteetkirjastus Droschl), koostöös Wim van Zutpheni ja Johann Steineckeriga on ta loonud muusikaetenduse „lost brains“, samuti juhib ta ansamblit *ratlos*. Debüütromaan „Wie im Siebenten“ („Justkui seitsmendas“, 2009) on lugu kahest noorest, muusikast ja debüütromaan kirjutamisest, seda on kirjeldatud kui argielu poeesiat, ülistust lihtsale elule, mis on kirja saanud väga meisterlikus poeetilises võtmes. Sel aastal ilmunud lühiproosakogumik „Du bist mein Meer. Novelle in 3 x 77 Bildern“ („Sa oled mu meri. Novelle 3 x 77 pildis“) jätkab kahe noore lugu, kuid vorm on tunduvalt eksperimentaalsem, sidudes omavahel reisiromaan, „fotoalbumi sõnades“ ja „rasedusloo“. Jutustus on edasi antud äärmiselt nappides nummerdatud ja keelemängulistest lausekimpudes ja -piltides, mis ometi moodustavad kena terviku, kriitika on Unterwegerit tunnustanud kui üht austria parimat kirjanduse ja elu lepitajat, südantsoojendava sulega kirjanikku.

Sophie Reyer

lend (jäljed)

Saksa keelest Gerli Tammeleht

*

käsn pekk
hirm ja häbi

alles alanud
palavikuvari

sooled haiged
apteegitillist
viha

*

taevasinised nahad rippusid
möödunud aja ees

lapsepõlvede lokid
kesta alt väljas
tõusnud hetk
üles võetud

sinu kindlate
murelike silmade kaameras

ilmutus (ja embab
kõike)

*

blue fish blow ma
olen kuul alatoitunud

kontide pihta
kurgunibu kõrval

(nälja keeled
piinlevad)

*

luider talv
frotee ja jõulupühad
mänguasjatööstuse
amokijooks
kes keeksidesse ei
lämbu saab
pidupäevade viha
vaiksete surnukssöönute vastu
praekana südamekana ripub mul
aadamaõuna küljes *what a fuck*

Sophie Reyer (s. 1984) on lõpetanud Viinis germanistika ja Grazis muusikateatri kompositsiooni eriala, õppinud ka dramaturgiat, elab vabakutselise kirjaniku ja heliloojana Grazis. Seni on tal ilmunud kaks luulekogu („geh dichte“, 2005 ja „binnen (miniaturen)“, 2010) ja kaks romaani („baby blue eyes“, 2008 ja „Vertrocknete Vögel“, 2008), viimasel ajal on tal valminud mitu näidendit. Aeg-ajalt satub ta ka osalema erinevates kunstiprojektides, on loonud videoid, piltluulet, osalenud *performance*'itel jne. Heliloojana on ta kirjutanud palju *live*-elektroonikale ja häälele, tihti on ta oma muusikateostele loonud ka sõnalise osa. Ta on kirjandusajakirja *Lichtungen* koosseisuline toimetaja ja juhib Grazis noortele autoritele mõeldud loovkirjutamise kursust. Kirjandusloomingus on Reyer suurt tähelepanu pööranud naiste- ja lastevastase vägivallega seotud teemadele, tema tekstid on tihti äärmiselt fragmenteeritud, teravad, ära märgitud on ka seda, et eriti ta luule kaldub väärtustama kõlapilti ja otsima lisaks tähenduslikele dissonantsidele ka kõlalisi seoseid.

Alexander Micheuz

Tekste väikestest ja mõneti suurematest muredest

Saksa keelest Elina Adamson

Kuu

Oli vaikne ja rahulik, kui ta Kuu pinnale astus [eesmärk seatud, vedru pinguldatud, süütenöör (põlema) süüdatud, rakett, ilmaruumilendur], mis oli kraatripind lipuvardaga, millel ükski lipuke enam rahu- tult ei laperdanud. Lipukesest oli saanud lendav vaibanarts, mis oli endaga kaasa võtnud kuupinnakiviliivatera laostavale reisile suurde, lõputusse universumisse, mis oli üks must ja hämar eimiski, aga Maad oli sealt näha ja kõiki teisi raketisäraplaneete ja pärisplaneete ja hele- daid tähti. Aga põhimõtteliselt polnud seal midagi. Oli vaikne ja rahulik, kui ta Kuu pinnale jõudis ja end kerge käega, hiiglaslike kosmose- akrobaadi kinnastega kiivrilaubale lüües ja ajutuigete võimendatud jõul üks-kakssada meetrit tagurdama pani. Ma olen nii õnnelik, et viimaks Kuule jõudsin, mõtles ta. Täielik kuuvarjutus, mõtles ta. Tahan end kohe rõõmust siruli visata. Mured muutuvad Kuu pealt vaadates aina väiksemaks, mõtles ta ja sosistas, mured muutuvad aina, ja ta võttis kiivri peast, väiksemaks.

(Ta pidas seda banaalsust tagasihoidlikuks lõppriimiks / enesepeegelduseks: „Kuule sa küll pääsed, aga omal jõul sa sealt küll ei naase, ega lõpust. Lõpuks.“)

Nii mõttetu kui mina saab olla iga teinegi.

Suur kuukraatrijärvekiviroos, see ainus õieidee – lõpmatus ütlus vaikselt, vaikselt, lõi tiibadega: „Ma ei emba sind. Aga kõikidest asjadest armastan ma enim sind.“

Siis kukkus ta lõputult õnnetuna ümber
põmaki

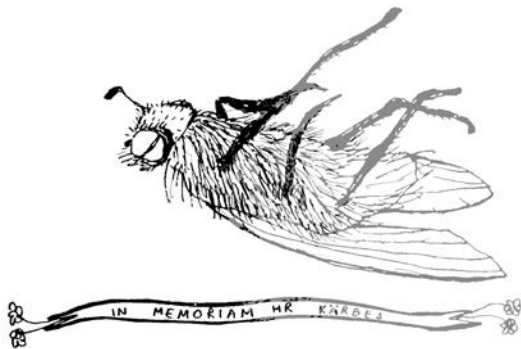
nagu ikka

Kärbes

Bertram on hull. Ta mähkis kärbse ühte kuivanud, pruunikaskollas-
sesse puulehte. Viimati jälgisin Bertramit siis, kui ta püüdis taas elusta-
da üht kärbest, ta proovis talle suuga hinge sisse puhuda, arütmiliselt
õhkas ta talle peale ja hingas suust sisse, ta püüdis reanimeerida
kärbest, kelle ta vahetult enne seda täiesti sihilikult puruks oli litsu-
nud. Tema taskurätinäppude vahel käis tasane prõks, kui kärbsekere
lõhkes. Ja kui Bertram taskurätikus elutuks muutunud kärbseihu sil-
mitses – neid väikseid vereplekke, neid murtud kärbsekoivakesi –,
oli Bertramil pisar silmas; ta tõepoolest nuttis ja pihtis sosinal, et on
kärbsemõrtsukas, ja ta sängitas kärbse ühte sinu lillepeenardest, jää-
tisekulbiga kaevas ta haua, Lorenz, ma oma ihusilmaga nägin. Kui me
veel lapsed olime, lasime konni õhku – ja nüüd on ta päevade kaupa
seda kärbsehauda kastmas käinud ja iga kord veel mõneks minutiks
tema väiksele hauakünkale leinama jäänud –, lastena ei saanud me
neid konni kunagi matta, Lorenz, sest neid polnud lihtsalt võimalik
enam matta, nad olid paukpadrunitest nii tükkideks rebitud – ja siis
torkas Bertram kärbsehauale veel ühe värske lille, Lorenz / mul on sel-
lise julmuse pärast hirm.

Läbipaistev, peen hõbejas tiib võbeles veel lühikest aega, väreles
kuidagi hõbejalt, punakas silm, tuhanded väikesed punakad silmad ja
pungipressitud pea, lõhkenud kärbsekere tagakeha, kõik võbeles veel.

Minu süütu ohver, minu lõpnud saak, lõi Bertram kohkunult leekima, taskurätil kärbsevereplekid: surnud elusolend, tagakehahaav, millest oli verd välja pursanud, taskurätimoos, taskurätimuster kaunistuseks, need sisse tambitud punktformatsioonid, perforeeritud, öeldakse selle kohta, üleüldse pidi kärbes väga kohkunud olema, kusagil taskurätis laiub küljest rebitud kärbsekoib – ise oli Bertram kohkunud sellest, et surm just kõige ilusam vaatepilt polnud, et ühes taskurätis oli kohta nii elule kui surmale, kogu selles tatis värske veri ja hukatusse viidud kere, kõik ühekorraga. Ei aidanud ka kärbse prügikasti viskamine, väljaheitmine mälust, sellest pildisalvest ja innukast sõnahagijast.

Surm aga, see täielik kujutluspildi kadu, täielik väljauhtmine olevikust, mis on üks sõna, mille vaimusilma sündmustikku too kärbes enam kindlasti meenutada ei suuda, aga missugune meenutus see pagana pihta siis nüüd üleüldse olema pidi?

Ah jaa. Üks jäätisekulp langes taevast alla, nagu tihti ikka juhtub – Bertram mattis kärbse Lorenzi aia kõige ilusamasse peenrasse kirjude lillede vahele. Seal lebavad kõik laibad.

Jumpin' Back Splash

Vahel ma lihtsalt ei taha enam täiskasvanud olla, mõtles Curt ja mäletas valesti.

Sagimine Zinnoberbadi veekeskuses, mida enam ei ole. Need rohked vooditekid seal. Väike stepptants à la Fred Astaire – ujumis-madratsite vahel, mis olid justkui laialilaotatud, rõõmsavärvilised käterätikud, millel lebasid ilusad tüsedad bikiinikehad ja ilusad sihvakad bikiinikehad ja väikesed kehad ja mitmesugused suured kehad ja poolpaljad kehad ja nende kõrval ja ees sandaalid kartlike jalgade jaoks.

Ujumisbasseini haljasalad on klassikalised ja ilusad tegevusväljad juhuslike mustrite väljamängimiseks ja esimeste süütute kogemuste saamiseks nii enda kehaga kui teise kehaga ja rippkehaga ja ka paiskehaga, aga nii vana polnud Curt ju veel üldsegi, et siin miski oluliselt paisuda oleks saanud, vähemalt mitte tema mälestustes. Ära plära, ütles Hermes ja Curt värises üle kogu oma lapsekere, kui ta veest välja taarus ja tuulehoog tuli, mis tõi ta ihule kananaha, mida ta värisedes minema üritas hõõruda. Ära plära? Mida see tähendama peaks, Hermes?

Et sa ei pea alati nii palju rääkima, Curt, kui me sügavasse otsa ujume. Mida teised meist mõtlema peaksid. Juba jälle nad naeravad ju. Näe. Ma vihkan seda Mariat.

Ma vihkan ka teda, ütles Curt ja mossitas. Aga ma ei öelnud ju mitte midagi! Ausõna!

Curt mässis käterätiku ümber pea ja ristatas oma väikesed käekesed rinnale.

Sa lämisesid kogu selle aja, Curt. Sa kardad, Curt, sa oled üldse üks igavene argpüks. Sa lämised, sest sa kardad sügavas vees ringi ujuda. Sul peaks piinlik olema, Curt.

Ma vihkan sind, Hermes.

Ma vihkan sind ka, Curt.

Me kõik vihkame üksteist ja juba jälle Maria naerab.

Ma vihkan Mariat.

Curt, nad tahavad ainult näha, kuidas sa põrud, Curt, nad tahavad näha, kuidas sa põrud.

(Aga, aga mitte nii nutuselt, Curt.)

Ja kui sa sügaviku kohal oled, tahavad nad näha, kuidas sa kukud. Ja kui sa kukud, tahavad nad näha, kuidas sa puruned. Ja kui nad siis su tükid kokku korjavad ja need puukirstu sorteerivad, kannavad nad näol väsimatult siirast leinailmet. Curt, nad saavad su kätte. Nad saavad igaühe kätte ja sinu saavad nad kätte nüüd.

Pole midagi lihtsamat, mõtles Curt ja astus Hermesele jala peale.

Ai!

Ma ütlen emmele ära, Curt!

Nüüd kuulis Maria seda kindlasti, Hermes!

Näe! Juba jälle ta naerab.

Ma vihkan Mariat, ütles Hermes vaikselt ja vajus tagasi oma Miki Hiire koomiksisse, mida ta ühe maadlusajakirja taha peitis.

Kui ma surnud olen, näen ma kõike veel ainult mustades toonides, ütles ta ja Curt ütles: „Sina pessimist.“

Kõik võidutses neil noorusaastail, kõik lõhnas veel paljutootavalt ja tundmatult ja kõik olid sellesesamasse tüdrukusse armunud. Jäätis maitset värviliselt ja tegelikult tundis igaüks end surematuna, oht oli üsna konkreetne: kas ainult üks oli tugevam või kõik teised olid tugevamad, eriti nood, kes rula oskasid sõita, aga väljaspool sukeldumist ja pinnale kerkimist ei olnud võimalik surra ja surm oli kauge, lihtsalt ühe maadleja, *The Undertaker*'i ingliskeelne lemmiksõna, ja ajakirjast võis hämmastusega lugeda, mida kõike ta üle oli elanud.

Ka selle ohu, millega Curt õige pea silmitsi pidi seisma, oleks *Undertaker* raevukalt alistanud.

Curti sisemus kees, ta tahtis nutta ja karjuda, ringi joosta, krampi tõmbuda, aga lõpetuseks ei olnud ta ju enam mingi beebi.

Veame kihla! Veame kihla, et väike Curtike ei saa hakkama! Ta ei julge seda ealeski!

Rulabande kummardus suure varjuna Curti ja Hermese kohale.

Me kavatseme nüüd hüpata, ütles väikestest suurim.

Hüppetornist.

Curtike, sina langed esimesena.

Aga!

Curt hakkas kokutama.

Aggga!

Ei mingit agggat, me hüppame nüüd. Selge? Kas me mõistame teineteist, Curtike? Kuule, näksiküpsis, Curtike!

Icke, kes oli teistest pisut vanem, irvitas laialt, nätsutas loiult nätsukummi ja oli üldse üsna tähtis nende seas. Väidetavalt oli ta kuskil neist paljudest kabiinidest juba üht tüdrukutki suudelnud. Pea-aegu alasti. Väidetavalt. Ainult kuulujutud. Aga Icke lihtsalt oli juba kord kurikuulus. Ja ta oli kõigi poolt armastatud, eriti veel tüdrukute. Ja kindlasti ka ühe või teise kuti poolt. Aga et mitte kahtluse alla sattuda, ei rääkinud ses vanuses sel teemal mitte keegi.

Näkkkkksiküpppppsis.

Icke irvitas. Nonii, Curtike, ole nüüd kena. Mine ees. Sina esimesena.

Curt otsis silmadega Hermest, kes suurest pabinast juba ammu vette tagasi oli hiilinud ja nüüd kuidagi totakalt ringi solgerdas ja Maria ees uhkustas, kui kaugele ta ujuda julgeb ja nii kaugele sügavasse otsa välja ja nii edasi. Hermes tegi vees parajasti kätelseisu. Ekstra Mariale. Ja nüüd piruetti. Piinlik, mõtles Curt. Piinlik, Hermes. Sul peaks piinlik olema, Curt.

Aga Curtil olid praegu hoopis teised mured.

Kohe tõmbavad nad mul püksid maha, mõtles ta.

Curt silmitses end, lõug tihedalt rinnale surutud, ja läks päris hüppelaua servani.

Nii tähtsusetu ma olengi.

Ma olen üks täiesti tühine eimiski. Ehk olen ma isegi üks imekaunit helkiv veepiisk alumiiniumil, aga maailm on käsn. (Ahh!)

Aga ma olen ka kõigest kuus aastat vana.

Odavaim kõigist julguseproovidest, mõtles Curt, odavaim kõigist julguseproovidest, ja ta värises. Ja tüdrukud kihistasid taamal naerda. Ja ta kuulis Hermest kuskil basseinis ütlemas: „Ma vihkan sind, Maria.“ Ja Maria musitas Hermest selle eest süütult, kuid kindlalt, samal ajal kui Curtil kulges kõik kolme meetri kõrgusel hüppelaua hoopis teisiti (kui madal ja hale see toona kõik ka tegelikult poleks olnud, mõtles ta) ja Hermes seal all läks oma kõige esimese musipleki tõttu näost tulipunaseks.

Hüppa, Curt! hüüdis Hermes klooriveest ja esimesest armastusest joobunult ja: „Ma vihkan sind, Maria!“ ja Maria musitas teda selle eest uuesti.

Curt lõi vaaruma ja pilt silme ees läks kirjuks, silmalaud vajusid kinni, suu lahti, ta balansseeris ebakindlalt kikivarvul sügaviku kohal: Curt, nad tahavad ainult näha, kuidas sa põrud. Ja kui sa sügaviku kohal oled, tahavad nad näha, kuidas sa kukud. Ja kui sa kukud, tahavad nad näha, kuidas sa kõik ära murrad, kuidas sa puruned. Ja kui nad siis su tükid kokku korjavad ja need puukirstu sorteerivad, kannavad nad näol väsimatult siirast leinailmet. Curt, nad saavad su kätte. Nad saavad igaühe kätte ja sinu saavad nad kätte nüüd.

Ta hüppaski. Ja rulabande kohe järele.

Curt ei saanud pikka aega hingata. Ikka ja jälle hüppas keegi uuesti ja mattis ta vee alla. Üks teise järel. Kuni õhk temast väljus. Kuni tal õhk sekunditeks täiesti ära kadus ja mõtelda ta enam ammu ei suutnud.

Curt! Taevas halasta, Curt!

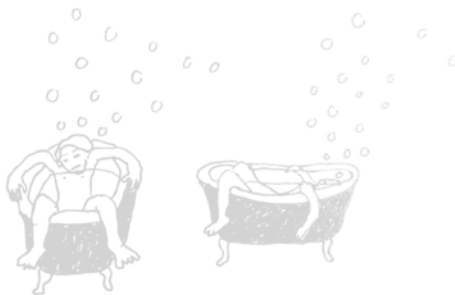
Arne raputas Curti vannis ja tõmbas prundi välja.

Curt!

Sülita välja!

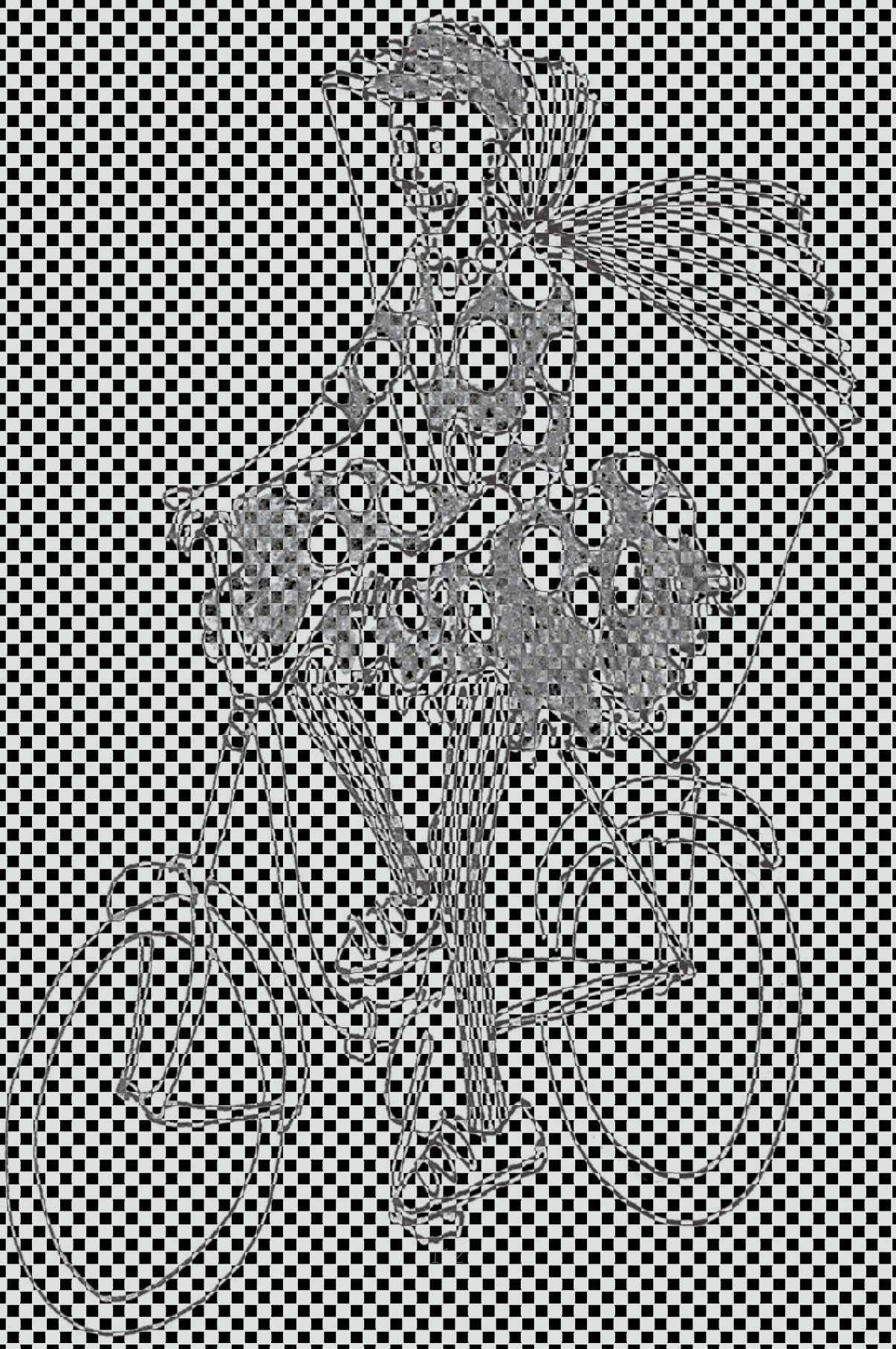
Curt!

Curt lebas põhja vajunult vannis, tema suust tulid mullid. Ei ühtegi sõna.

Alexander Micheuz (s. 1983) on õppinud Grazis germanistikat, avaldanud põhiliselt proosat erinevates ajakirjades ja antoloogiates, viimasel ajal pööranud rohkem tähelepanu dramaturgiale, mille eest on pälvinud mitmeid auhindu ja stipendiume. Ta on juba väga pikalt töötanud erinevate romaaniprojektide kallal ja olnud pildil kui üks lootustandvamaid noori autoreid, kuid ühtki raamatut seni avaldanud pole.

Clemens J. Setz

Kuus luuletust

Saksa keelest Hella Jansons

Üle mõistuse kaunis

Ta tuli tal välja üle mõistuse kaunis
märkis Giorgio Vasari
Michelangelo eluloos

Ta tuli tal välja üle mõistuse kaunis
see lumememm

mille kuulus kujur tegi
noore sinjoore käsul
Palazzo Medici sisehoovis
Firenzes ühel hommikul

hea viiesaja aasta eest
pärast ühtainumat
lumesajust ööd

Kadunud

Botticelli jättis 1480 ja 1495 vahel Lorenzo de' Medicile kujundatud „Jumaliku komöödia“ viimase lehekülje tühjaks. See lehekülg pidi illustreerima kolmekümne kolmandat laulu paradiisist, kus Dante astub Jumala ette. Kahjuks läks see lehekülg kaduma ja nii ei saa enam ükski inimene eales teada, kuidas ta välja nägi, see tühi lehekülg.

Loometeooria

Õeldakse, et lõputu hulk
kirjutusmasinate taga istuvaid ahve
suudaks lõpuks Shakespeare'i
kogutud teosed taas välja anda.

Ja sellele järgneks kohe teos Dantelt,
siis Joyce, Goethe, Kafka,
Dickens,
Dostojevski.

Seejärel, pärast paari kuud
mõni enda tekst asjadest nagu
käpad, puud või
igavene taastulemine.
Siis jälle veidi Dostojevskit
ja kogu Shakespeare, veelkord otsast peale,
rida realt.

Sinna vahele tekstid puudest,
käppadest, banaanidest
ja igavesest taastulemisest.

Miks ma pole suurem asi armastaja

Asjaolud.

Ajavaim.

Sisemine ebakindlus.

Puuduv usk
teispoolsusse.

Kirjandus.

Vale muusika
valel momendil.
Kragisev kroonlühter
naabertoas.

Joodikute hõiked

all tänaval.

Jäälilled aknaklaasil.

Luuletus Rossetilt,
John Donne'ilt.

Kujutlus koletuist peajalgseist.

Nabanööridest.

Pudrust.

Voodivedrude nagin.
Hommiikul söödud apelsinide
mõrkjas lõhn.
Elu jooksul kogunenud
tonnid seepi.
Kolmejalgne koer pargis,
silmatud viieteist aasta eest.

Elektrikatkestus aastal '98.
Korteri õhustik talvel
pärastlõunal kell neli.

Külm putuktähniline valgus
päevavalguslampidelt me kohal.
Mänguasjad voodi all kastides.
Lihavalu turjal.
Meri.

Postkaardid kassidega, kel on inimlikud ametid

Kindlasti pole raske
olla kirjakandja
kaabu, kirjadega õlakott
ja värske õhk majade vahel

Ja olla arst
saag, skalpell
ja kaks valget kitlit
üks vahetuseks
ja rohtusid täis paks raamat

Ja müürsepp
kellu, müür
ja paar tellist

Ja lapsehoidja
täpiline tanu
suvekleit, prillid
ja moosipurgid piknikukorvis

Ja palju kergem veel
on olla varas
pesukarumask
paar hääletuid kingi
sõrmkindad Ameerikast
teemantpuur

Või koerapüüdja
furgooniga auto
liblikavõrk
punane müts

Ja viimaks jäätisemüüja
mänguväljaku ääres
taustaks Euroopa
suurima ilmaratta vari
oma tasa säravate kabiinidega

Schrödingeri kass

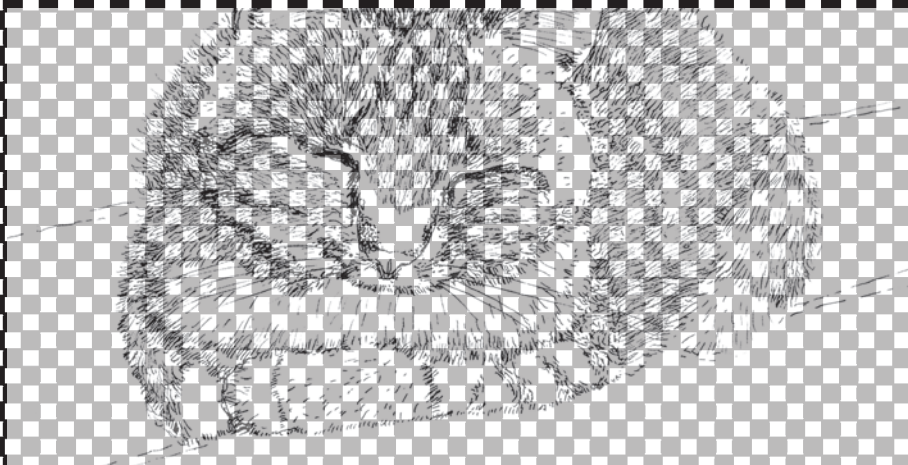
Kujutle teadlast
esimesel ööl oma voodiasemel,
kõrval must
kinnise kaanega kast.

Esimene öö on alati halvim.

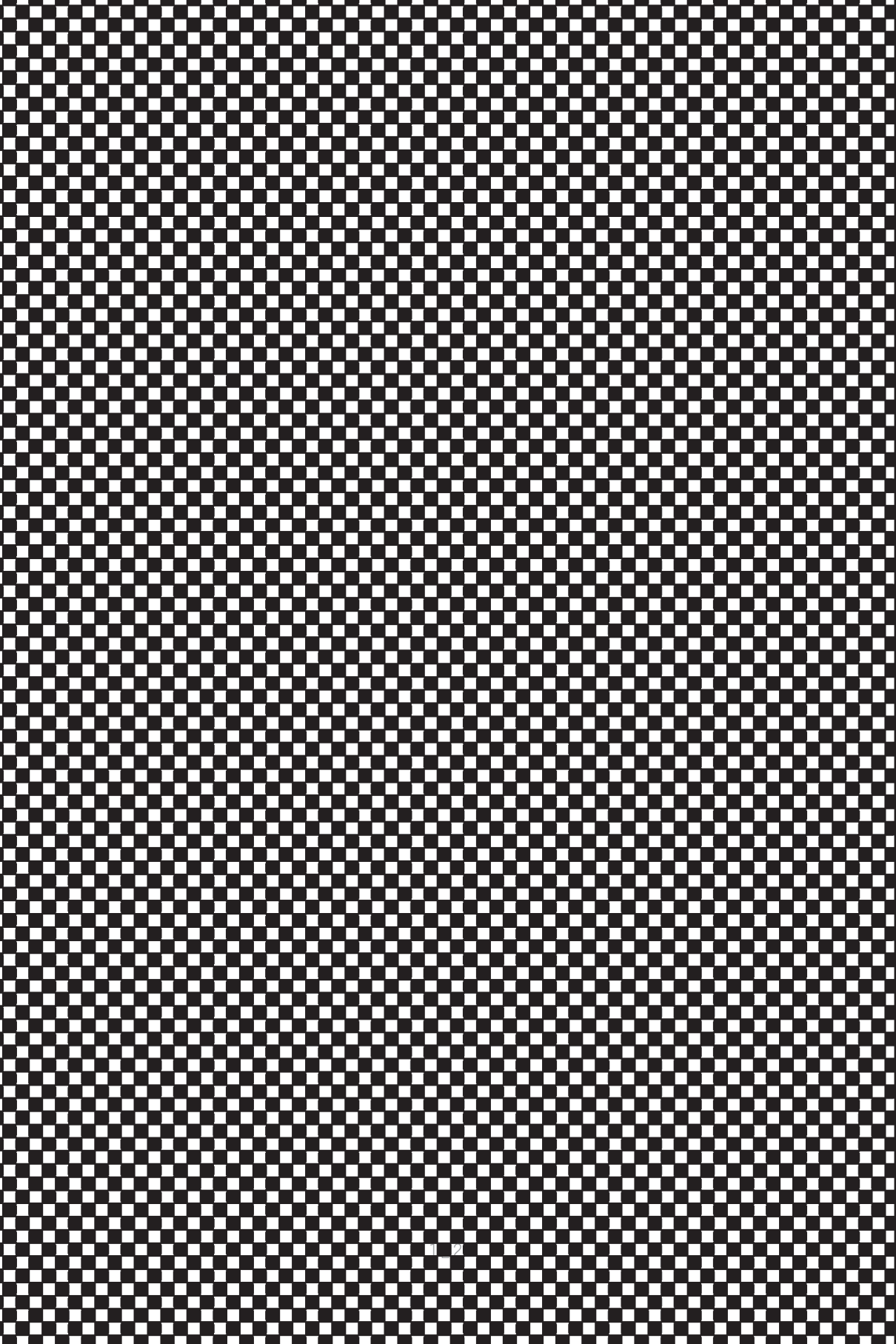
Konditsioneer surin
seinte taga, labori niiske õhk,
tolmu ja lahustuva kohvi lõhn
ning pika võrrandi kriidikummitus
tumedal tahvil.

Kujutle, kuidas ta veedab öö,
kuulatades iga kahinat,
lugedes lambaid
ja joostes mõtteis
kolm korda ümber kvartali.

Ja mitte keegi ei saa öelda, kas ta uni tuleb
surnuist või elavaist
sel esimesel ööl oma madratsil,
kõrval must kast.

Clemens J. Setz (s. 1982) on õppinud Grazis saksa keele ja matemaatika õpetajaks, elab vabakutselise kirjaniku, juhusevõluri ja ülemhelilauljana Grazis. Alates nullindate algusest on ta avaldanud luulet ja lühijutte erinevates ajakirjades. Tal on ilmunud kolm proosateost – isade ja poegade suhteid vaagiv romaan „Söhne und Planeten“ (2007), mahukas perekonnaromaan „Die Frequenzen“ (2009) ning jutustustekogu „Die Liebe zur Zeit des Mhlstädter Kindes“ (2011). Ta on võitnud mitmeid mainekaid preemiaid, erinevate raamatutega jõudnud kõigi prestiižseimate saksa kirjandusauhindade *shortlist*idesse, oma märtsis ilmunud jutukogumiku eest pälvis ta äsja Leipzigi raamatumessi preemia aasta parima proosateose kategoorias. Setzi puhul on kriitika ära märkinud tema head jutustamis- ja jälgimisoskust, fantaasiat ja võimet liikuda vabalt klassikaliste ja tänapäevaste süžeede vahel. Tema lühijutud on tihti ängistava atmosfääriga, grotesksed ja üksildased tegelased satuvad ühtepuhku vägivaldsetesse situatsioonidesse, ent põhiline jutt käib ikka ümber armastuse, mis võib küll võtta üsna kummalisi vorme.

Andrea Stift

Võõras maailm

Saksa keelest Helena Šegedin

Mu ema ei toibunudki enam ühest unenäost, milles tema lemmiknäitleja ta õrnustesse mähkis – ta ärkas sellest enda jaoks võõrasse maailma. Lisaks kustumatule igatsusele lasus tal koormana tunne, justkui oleks ta oma meest, minu isa petnud. Ta võttis endalt see-pärast elu tõeliselt romantilisel viisil, uputades end tiiki. Et seda tiiki leida, pidi ta kolm päeva Internetis ringi vaatama. Kui me ta leidsime, oli samuti möödunud kolm päeva. Tuul või tasased lained olid ta öösärgi kaldale uhtunud, see helendas ebatervelt õhtutaevasse. Ülejäänust saime isegi aru.

Mu isa otsustas mõne aja pärast leinast ärgata. Seda oleks soovinud ka ema, ütles ta iseendale ja meile ning esitles nupukat plaani väärilise järglase väljavalimiseks. Esimese naisega, kes on nõus temaga tuletõrjevormis välja minema, seletas ta meile, tahab ta jalapealt abielluda. Et tal oli senirahuldumata fetiš, oli väiksem probleem kui sellise naise leidmine. Enamik kandidaate oli igati nõus kandma mainitud univormi voodis, mitte aga lähimas hiina restoranis. Alles kolm aastat ja üks kõõgitulekahju hiljem langes õnn talle vanemtõrjuja Gabriele Huckensaueri kujul üle ukسلäve. Kõigepealt kustutas ta põlengu ja siis mu isa näljase südame.

Kokkuvõttes saime vanemtõrjujaga päris hästi läbi. Lisakasuna õppisime kiiresti selgeks, kuidas ümber käia tulvavee, tule ja puu otsa roninud kassidega. Aga ka mälestus emast ei tuhmunud. Ma kandsin seda endas edasi, austades juba eelpool nimetatud näitlejat. See polnud ka sugugi nii raske. Ta oli veel elus, jah, oma parimas eas, ja ta elas lähimas suurema lavaga suuremas linnas. Ta näis olevat väga populaarne. Väideti, et tema ülesastumine on kindla peale minek – ta toovat maja täis. Kui hakkasin õppima sellesama linna ülikoolis, asusin ühtlasi praktikandina tööle ka teaduskonna lehes – tänuta, lugejateta, tasuta –, aga vahel õnnestus mul hankida vabapääsmeid

kinno või teatrisse. Ühel õhtul läksin vaatama Lessingi „Emilia Galotti“. Ma pidin järgmisel päeval sellest midagi kirjutama ega muretsenud, sest „Emilia Galotti“ armastasin ma juba kooliajal. Kuid ma teadsin ainult teksti. Selle uue, progressiivse lavastaja etenduses tundsin vaevu ära mõned tekstiriismed. Ma kartsin esimesed pool tundi, et olen sattunud valele etendusele, kuni nägin laval teda. Kõik muutus vaikseks. Päris klassikaliselt: vaikus, publik tardus imestuses paigale, mina ja kõik mu ümber oli äkitselt tummas tardumuses.

Mu isa oletas alati, et pärisin oma ophelialikult õhukese naha emalt. Küllap meeldisid talle pigem paksunahalised naised või naised, kelle nahk oli ohtratest põletushaavadest paksuks muutunud. Sageli küsisin endalt, mille poolest siis vanemtõrjuja Gabriele Huckensauer ja mu ema üksteisest nii väga erinesid. Olin oma oletustega täiesti valel teel – erinevust ei olnud. Nii nagu Gabriele Huckensauer nägi tule ilu, oli minu ema näinud lava ilu ja oli sellesse armunud. Ja muuseas ka ühte mehesse selle peal. See kõik välgatas mulle samal hetkel, kui tundsin end langevat, sulavat. Mees oli lihtsalt liiga ilus, et olla päris.

Asjad läksid, nagu nad minema pidid. Ma ei kahelnud, et see mees, kes oli juba määranud mu ema saatuse, on vastutav ka minu oma eest. Sa oled peast tiba segi, pahvatas mu vend telefoni, kui ma sellest järgmisel õhtul rõõmust särades – ma ei suutnud keelt hammaste taga hoida ega näinud selleks ka põhjust – talle jutustasin. Olin temast ülepeakaela sees – kogu täiega. Ja kuidas sa kavatsed talle ligi pääseda, järgnes õigustatud küsimus – ma viitasin uhkusega oma niinimetatud ajakirjaniku akrediteeringule, mis oli seda ainult nime poolest. Humanitaarteadlaste lehte teadsid ju vaid vähesed – mõned asjasse pühendatud toimetajad ning üliõpilasesinduse ülitähtis esimees, kes suvatses meile igal aastal eraldada summa, mida ei saanud enam isegi tähtsusetuks nimetada. Mul oli täiesti ükskõik. Teatud viisil nägin juba üksi katses näitlejat isiklikult kohata omamoodi hüvitust ema arusaamatuna näiva surma eest. Üks unenägu, üks elu, laususin ma ja asusin intervjuuaega kokku leppima.

Erinevalt minust ei olnud mu vennal oma elu. Ta oli abitult abivalmis mees, seetõttu meie ühiskonna mõistes eluvõimetu ja elas iseenda

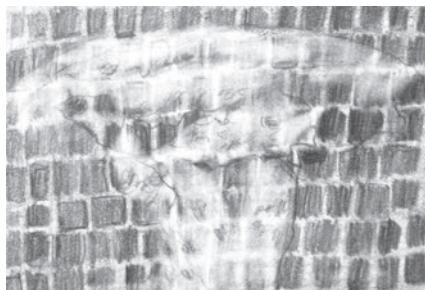
heaolu huvides ikka veel kodus. See nägi välja nii: ta ei suutnud läbida äritänavaid, ilma et oleks kogu sularaha kerjustele ja kodututele kinkinud. Vahel läks ta ka nendega koos sularahaautomaadi juurde, uskudes, et nad ütlevad ausalt, kui palju neil hädasti vaja on. Pealtnäha peremehetud kassid ja koerad püüdis ta kinni, saades iga kord korralikult hammustada või kriimustada, ja viis nad lähimasse varjupaika. Lähim varjupaik oli enamasti lootusetult täis, mistõttu sarnasid meie vanematekodu kelder, aiamaajake ja hobiruum juba ammu looma-aiale. Kui mu vend nägi autot, mille parkimispilet oli aegunud, tõi ta omal kulul uue, lisas sellele sõbraliku sõnumi ja pistis need kojamehe vahele. Selline oli minu vend. Ma armastasin teda. Ta oli ebatavaline inimene. Lisaks oskas ta lugeda kõigi perekonnaliikmete unenägusid. Muidu poleks me ju kunagi taibanud, miks ema oli oma viimaseks peatuspaigaks valinud tiigi. Keegi ei uskunud, et ta seda oskab ja seepärast ei rääkinud me sellest ka suuremat. Kuid kunagi oli meil sageli hommikusöögilauas mäng, et istusime koos ja Lukas latus meile otse välja, mida me läbi oma unede kulgedes näinud olime. Mõne aasta pärast kaotas mäng siiski oma võlu, nagu toimub kõigi asjadega, mis juhtuvad liiga tihti ja on liiga õiged. See oli veel olemas, aga see polnud enam nii põnev.

Lukas oli vastu ka sellele, et ma näitleja tutvustamiseks meile koju toon. Ta väitis, et ei ole kunagi isale ema saatuslikust unenäost rääkinud. Ometigi ei saavat ta lahti pahast tundest, et isa sellest mingil viisil siiski teab. Abikaasa intuitsioon või midagi sellist. Ma ei öelnud selle peale suurt midagi, ma polnud ju isegi nii väga kindel. Aga midagi minus sundis tagant. Ma olin juba näitlejaga maganud, me saime nii hästi läbi, et ehk võiks sellest tulla midagi enamat. Minu jaoks oli, päris klassikaliselt, aeg teda oma perele tutvustada. Vaene mees ei teadnud meie kartustest midagi, ei olnud ta ju kogu loost kunagi kuulnud. Ülimalt julm oleks talle seda öelda, peaks ta ju siis elama süüga, millesse ta tõesti midagi parata ei saanud.

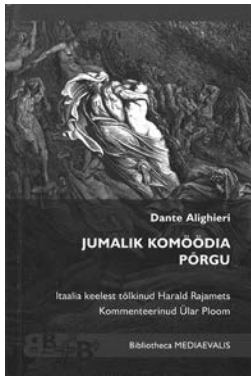
Ma surusin oma tahtmise venna oma vastu läbi, isal oli hea meel nagu alati, kui ma oma tulekust teatasin, ta ei kommenteerinud ka seda, et ma – esimest korda – kellegi kaasa võtan. Tal olevat hea meel, ütles ta telefonis, minu üle, minu kaaslase üle, tal olevat kõige üle hea meel.

Esimene, keda ma nägin, kui ma auto meie garaaži ette parkisin, oli vanemtõrjuja Gabriele Huckensauer, ta tormas mulle täies mundris vastu ja mul oli veel aega mõeldagi: kui sobimatu – mitte igaüks ei jaga vaimustust vormiriides naiste vastu. Siis tõusis mulle ninna juba ka see lõhn, lõhn, mida ma enam kunagi ninast välja ei saanud: valusalt kirbe, suitsuselt surnud. Gabriele Huckensaueri tagant ilmus välja hulk teisi vormiriides inimesi, kasse ja koeri, ja näis, nagu liiguks kõik nad minu poole. Nende taga tuli mu vend. Tema juuksed olid põlenud, tema nägu oli täis määrdunud jutte, tema silmad olid kogu selles räpas hiigelsuured. Ja ta ütles: ära mine sisse. Palun ära mine sisse.

Sellest, mis oli juhtunud, sain ma päriselt aru alles mitu nädalat hiljem. Kui ma kohale jõudsin, põles aiamaja, mitte elumaja, selle põlemist poleks mu isa iial lubanud. Aiamaja oli kõigest selline aianduspoest ostetud valmiskomplekt, odav puit, mis põles kiiresti. Ma ei näinud tuletõrjesõidukeid kohe, sest nad olid sõitnud otse murule, tulnud tagantpoolt, mina aga eestpoolt, tänavalt. Ja aiamaja põles ja minu isa selle sees, tema põles samuti. Ta oli ennast ise süüdanud. Et ta sel hetkel elas koos naistuletõrjuga, ei olnud sugugi vallatu mäng saatusega, paistis, et ta oli kasutanud naise teadmisi, et valida kindel variant kiireks ja päästmatuks surmaks. Milleks see kõik, küsisin ma endalt kaua, kuni esmane šokk möödus ja mu vend mind käekõrvale võttis. Ta jutustas mulle: mu isa oli näinud unes mu ema. Nii läbitungivalt, nii intensiivselt, nii sageli, et millalgi ei suutnud või ei tahtnud ta enam tagasi pöörduda sellesse võõrasse maailma.

Andrea Stift (s. 1976) on vabakutseline kirjanik, kellelt on seni ilmunud kaks proosateost – perekonnajutustus „Reben“ (2007) ja jutustus „Klimmen“ (2008). Viimane neist on omamoodi moodne „perekonnalugu“, mis erineb üsna palju Austria kirjanduse peavoolust ja koosneb lühikestest tempokatest proosalaastudest. See jutustab neljast ühes korterikommunis elavast noorest, kes on äsja vanemate juurest välja kolinud ja katsetavad kõikvõimalikke piire. Kriitika ongi toonud välja paralleeli kuuekümnendate põlvkonna sarnaste lugudega, kuid seda on siiski ajastukohaselt töödeldud – poliitilised nõudmised on asendunud ökoloogiliste seisukohavõttudega, seksrevolutsiooniaegne vabaarmastuse manifestilik loomus muutunud lihtsalt isikliku vabaduse tunnetamiseks ja väikesteks minatragöödiateks. Palju on kiita saanud ka tema keel ja oskus mängida jutustamistempoga. Lisaks töötab ta toimetajana kirjandusajakirjas *manuskripte*.

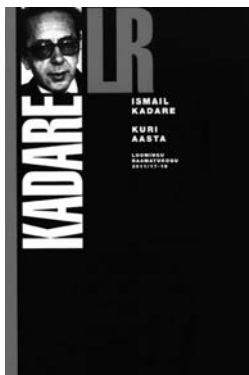
Dante Alighieri „Jumalik komöödia. Põrgu“

Dante „Jumalikku komöödiat“ pole tarvis tutvustada, on vaid rõõm hõisata, et lõpuks on teose esimene kolmandik „Põrgu“ kõigile maakeeli lugeda, pealegi Harald Rajametsa väga nõtkes ja leidlikus tõlkes ning varustatuna professor Ülar Ploomi pea 300-leheküljelise kommentaariumi ja järelsõnaga! Mis muud, kui Dante ja Vergiliusega ikka ja jälle lootusetute man põrguradadele, kuni kaante vahele jõuavad „Purgatoorium“ ja ehk kunagi ka „Paradiis“, mille tõlkimisega jõudis Rajamets enne surma 6. lauluni, ent selle tõlkimisest ei saa siin maal olla enam pääsu.

Georges Perec „Ruumiliigid“

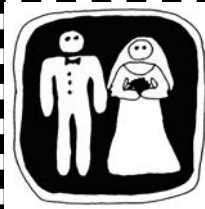
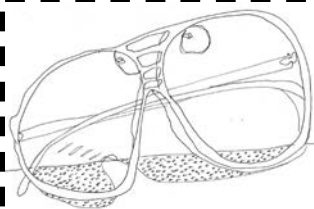
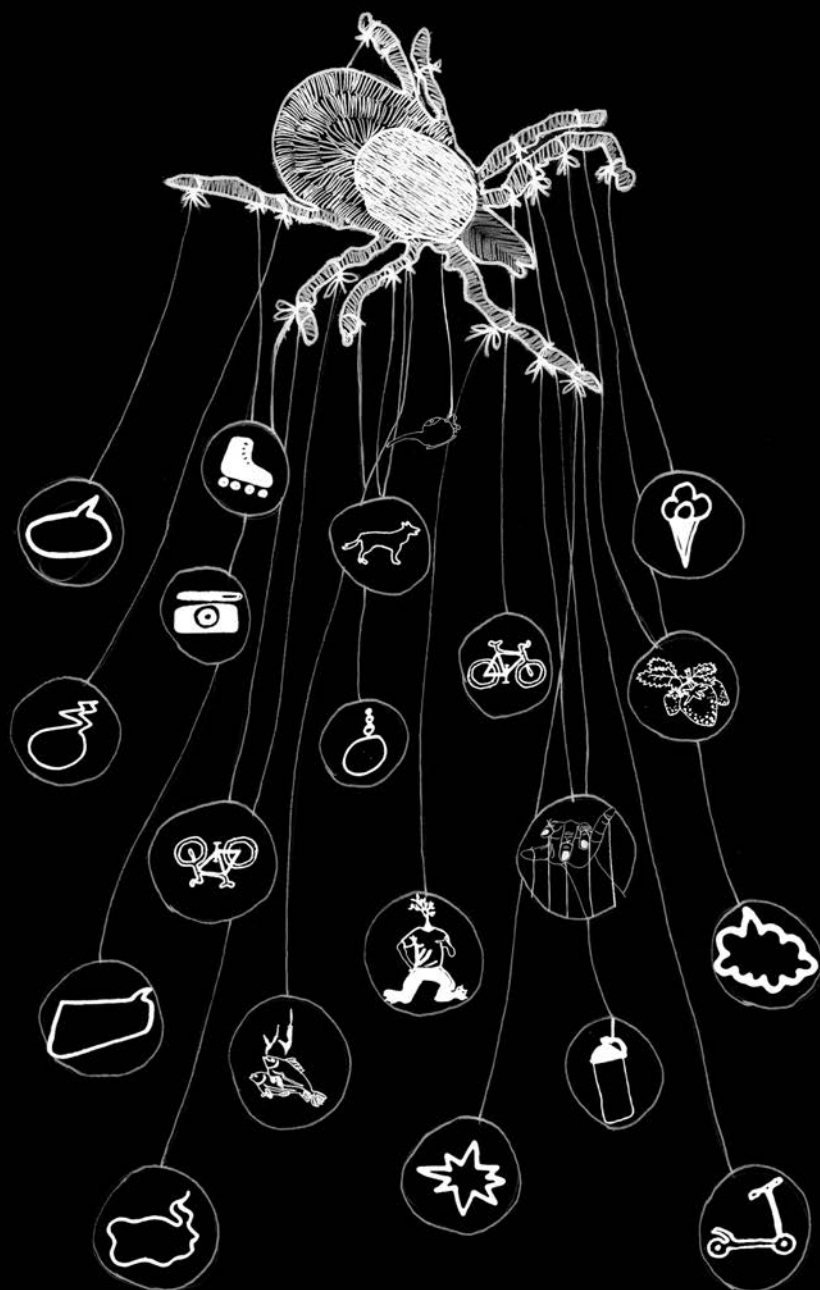
Kuidas tappa aeg(a)? Üks võimalus selleks on võimalikult täpselt kirjeldada ruumi alates leheküljest (!), voodist ja toast kuni ilmaruumini, kirjutada üles *enesestmõistetavused*, ruumis paiknevad näiliselt olulisemad ja vähem olulised asjad, minna üksikasjalikumaks, anda mäluradadel ajale korraks lootust, siis detailide lisamisega õõnestada veelgi verbi ajamarkereid, teha verbist -mine liite abil substantiiv ja anda lugejale rabav obadus – loetleda kahel leheküljel komadeta reas üles kogu vanast korterist väljakolimise ja uude sissekolimise vaev, üks pelk -minede rida, igavesti kestav maine põrgu – tilgake kirjutamisaega, ohtralt kirjutamisrõõmu, ookeanitäis elukorralduslikku valu ja õudu, täiuslik kättemaks *tarbetu ruumi* poolt. Need loendid on tõepoolest *peadpöörivad* ja Perec väga hea kirjanik.

Ismail Kadare „Kuri aasta“

Loomingu Raamatukogu särab sel aastal lausa eriliselt ja Pereci kõrval on ilmunud vihikud näiteks Dazailt, Kunderalt, Vargas Llosalt jne. Eriliselt väärib aga äramärkimist see, et esmakordselt on eesti keelde tõlgitud raamat albaania keelest, romaan „Kuri aasta“ Albaania kuulsaimalt kirjanikult Ismail Kadarelt. Juba 1993. aastal LR-s ilmunud Kadare „Loorikaravani“ saatesõnas väljendas Kalle Kasemaa kahetsust, et pidi tõlkima saksa keele kaudu ja et Kadare järgmise teose võiks keegi võtta tõlkida juba otse albaania keelest. Läks 18 aastat, vahepeal ilmus veel prantsuse keele kaudu tõlgitud „Murtud aprill“, Kasemaal ei jäänud aga üle muud, kui ise keel ära õppida. Suurepärane!

Puukmanipuliit

www.va.ee

II / 2011

Järgmises numbris: **Kristjan Haljak / Tõnis Parksepp / Linda-Mari Väli**

roheline trükis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükitärvidega. ©Ecoprint

9771736295268

Hind 2.60 eurot / 40.68 krooni